संधिना नियमो.

१ प्राकृतमां अंतरंग (पटलेके एकज पदनी अंदर वे स्वरो साथे आव्या होय तोपण) संधि थतो नथी, किंतु बहिरंग (पटलेके बे पदोनी वच्चे) संधि विकल्पे थायछे. उदाहरण-विसम+आयवो=विसमायवो, विसमआयवो.

२ भिन्नपदमां पण इ, ई, उ, ऊ पछी विजातीय स्वर आवे तो संधि थतो नथी. जेमके-हरी+उंघए.

३ भिन्नपदमां पण ए, ओ पछी कोइ पण स्वर आव्यो होय तो तेनो संधि थतो नथी. जेमके-रामो+अयइ.

४ क्रियापद पछी कोइ पण स्वर आव्यो होय तो तेनो संधि थतो नथी. जेम-होइ+इह, होइ इह.

धातु-

अच्च्-पूजवुं.	वड्ड-वधवुं.
जग्ग्-जागवुं.	रुव्-रोवुं.
उंघ्-उंघवुं.	तोल्-तोळवुं.
वीसर्-भूलवुं.	भमड्-भमवुं.
जम्म्-जन्मवुं.	

वाक्यो-

झाइ ।	चिइच्छसे
होज्जइ ।	वान्ते ।
खाअसि ।	गाइत्था ।
जासे ।	मिणामि ।
उंघिरे ।	जग्गन्ते ।
वीसरामि ।	सिंचिमो ।
वामु ।	रुवइ ।

२ होअइ, भोटिइ, गाअए, ते रूपोनी अंदर बे स्वर साथे होवा छतां संधि केम न थयो ?

३ कया धातुओने विकरणप्रत्यय नित्य लागेछे, तथा कया धातुओने विकल्पे लागेछे, ते बतावो.

४ होइ + अधेइ, बोल्लन्ति + उंवन्ति, अहीं भिन्नपदोमां स्वरसंधि केम न थयो ?

५ प्रथम पुरुषना एकवचनना 'मि,' तथा बहुवचनना 'मो,' 'मु,' 'म,' प्रत्ययोनी पूर्वना अकारनुं शुं थायछे ?

६ 'ज' तथा 'ज्जा' आ बे, आदेशरूपे तथा आगमरूपे क्यां वपरायछे ?.

७ अस्, ला, दा, हो, हुण आ धातुओना केटलाक रूपो लखो.

८ धा (दोडवुं) धातुनुं इर प्रत्यय पर छतां केवुं रूप थाय ?.

उवसग्ग.

उपसर्ग धातुनी पूर्वे आवी घणुं करीने धातुना असल अर्थमां न्यूनाधिक्य करी विशेष अर्थ बनावेछे. मुख्य उपसर्ग नीचे मुजब:-

१ अइ- हद बहार; अइवोलेइ-ते हद बहार बोलेछे.

२ अणु- पाछळ, सरखुं; अणुगच्छइ-ते पाछळ जायछे, अणुकरइ-ते अनुकरण करेछे.

३ अहि- ऊपर; अहिगच्छइ-ते ऊपर जायछे, ते मेळवेछे, पहले आणी जायछे.

४ अहि- तरफ, पासे; अहिगच्छिज्जा-तेओ तरफ जायछे, तेओ पासे जायछे.

५ आ-सुधी, उलटुं; आगच्छइ-ते आवेछे.

६ अव, ओ- नीचे, दूर; अवतरइ, ओतरइ; नीचे जायछे, उतरेछे.

नाम (पुंलिंग)

अरिहंत / अरुहंत / अरहंत — पूज्य, रागद्वेषरहित देव.

आयरिअ / आइरिअ — आचार्य, गणनो स्वामी.

अज्ज—वैश्य, वाणीओ.

उवज्झाय / ओज्झाय / उज्झाय — उपाध्याय, पाठक.

लोअ—लोक.

खमासमण—साधु.

जीव—जीव.

काउस्सग्ग—शरीरनो त्याग, कायोत्सर्ग.

धम्म—धर्म.

हरिस—हर्ष.

*नयण—आंख.

निव—राजा, नृप.

चन्द—चंद्रमा.

समुद्द—दरियो.

बुह—डाह्यो माणस.

हत्थ—हाथ.

पवण—वायरो, पवन.

आइच्च—सूर्य, आदित्य.

सग्ग—स्वर्ग.

नर / णर — पुरुष.

विबुह—देव.

इन्द—इन्द्र.

---

१ नपुंसकलिंगवाळा नामोनी पहेली तथा बीजी विभक्तिना बहुवचननी पूर्वेना ह्रस्व स्वरनो दीर्घ थायछे. जेमके- धणाइं, धणाइँ, महूइं, महूइँ, महूणि.

(नपुंसकलिंग)

मत्थय—माथुं.

पाव—पाप.

नाण / णाण — ज्ञान.

दंसण—श्रद्धा, सम्यक्त्व.

राईव—कमळ, राजीव.

मंगल—पवित्र क्रिया.

वण—जंगल, वन.

धण—धन, दोलत.

मित्त—मित्र.

---

* [illegible] 'अम' करी. केटलाक शब्दो विकल्पे पुंलिंगमां वापरी शकायछे.

शरीर वधेछे.	बे माणसो रांधेछे.
साधुओ जाणेछे.	डाह्या माणसो जीतेछे.
माणसो निंदेछे.	माथुं सूकायछे.
धर्म पवित्रकरेछे.	हाथ देछे.
बे कमळो पडेछे.	पाठक जमेछे.
देवो तमेछे.	

२. इकारान्त तथा उकारान्त नाम.

प्रत्ययो—

	एकवचन	बहुवचन
पुंलिंग.	०	णो, अओ, अउ, ई.
नपुंसकलिंग.	म्	इं, ईं, णि.
	जलही	जलहिणो, *जलहओ, जलहउ, जलही.
	भाणू	भाणुणो, *भाणओ, भाणउ, भाणवो भाणू.
	दहिं	दहीइं, दहीइँ, दहीणि.
	महुं	महूइं, महूइँ, महूणि.

पुंलिंग तथा स्त्रीलिंगना इकारान्त, उकारान्त, शब्दोनो अन्त्य-स्वर प्रथमाना एकवचनमां दीर्घ थायछे. पुं० सुविही, भाणू, स्त्री० बुद्धी, धेणू.

इकारान्त तथा उकारान्त नामोनां रूपो, प्रत्ययो विगेरेनी बाब-तोमां मळतां होवाथी उकारान्तनां रूपो पण साथेज आपवामां आवेछे, पुंलिंगमां तत्पुरुष मात्र पछीना के प्रथमना बहुवचनमां

* (जुओ पाठ २ नियम २)

वाक्यो–

सरयससी छज्जइ ।
धरणीधरवउ जुज्झन्ति ।
नरवइणो वंदिरे ।
तिअसगणवई निगइ ।
धणवई कहेज्ज ।
दुंदुही गज्जन्ति ।
भुअगवई चलइ ।
तरणी ममडेइ ।

दुवे रिसिणो नवन्ति ।
सत्तुणो कुज्झन्ति ।
वारिं डहइ ।
महूइँ पडन्ति ।
दहिमत्थि ।
दुण्णि अच्छीइं च देक्खन्ति ।
सुविही न कुज्झइ ।

तलवार कापेछे.
बे इंद्रो गायछे.
समुद्र वधेछे.
सूर्य पूजेछे.
शरदऋतुनो चंद्र दोडेछे.
राजा जीतेछे.
ज्योतिष्क देवो गायछे.

वैमानिक देवो नाचेछे.
ऋषिओ जमेछे.
धनवानो ऊंघता नथी.
मुनिराओ ध्यान करेछे.
मा छुकातुं नथी.
अरिहंतो क्रोध करताज नथी.
डाह्या माणसो याद करेछे.

पाठ ६ ट्ठो.

द्वितीया विभक्ति.

१. अकारान्त नाम.

	एकवचन.	बहुवचन.
पुंल्लिंग	म्	ए, आ.
	अरिहंतं.	अरिहंते, अरिहंता.

नपुंसकलिंग— प्रथमा प्रमाणे.

वाक्यो—

संता गज्जन्ति ।	पवणा वाअन्ति ।
वीरो तत्तं कहेइ ।	पाहाणा पडेज्जा ।
पुत्तो जणयं थुणइ ।	भिच्चा कम्मं वीसरन्ति ।
चन्दो पविसइ ।	पुरिसा तत्तं सुमरेज्ज ।
भगवन्ता भवसायरं तरन्ति ।	रिसी नयरं थुणइ ।
सीसा विणयं कुणन्ति ।	सीहा तणं न भक्खन्ति ।
सावओ सावगधम्मं रक्खइ ।	वीरा दुक्खक्खयं करन्ति ।
पण्णो भगवन्तं अच्चेइ ।	मुणिवइणो चेइअं गच्छन्ति ।
जलणो रुक्खं डहइ ।	नरवई मित्तं गेण्हइ ।
धेणा अम्बं तोडन्ति ।	वारिं सूसइ ।
बुहा मुक्खं जन्ति ।	जणो मुहं देक्खइ ।
मणुआ पायच्छित्तं करन्ति ।	इब्भिणो फलाइं जेमन्ति ।
सिंघा मंसं खादन्ति ।	मट्टइ पिज्जन्ति ।
मुत्ता जगन्ति च ।	हरी सग्गं न चयइ ।
धणाणि वड्ढन्ति ।	

लोको पापने निन्देछे.	पवनो झाडने स्पर्शेछे.
ऋषिओ चारित्रने पाळेछे.	डाह्या पुरुषो पापने छेदेछे.
चोरो दुर्गतिने ग्रहण करेछे.	वाणिआओ धननुं ध्यान करेछे.
बे शिष्यो मनने शुद्ध करेछे.	(अमे) झाडोने सींचीए छीए.
दीकराओ रडेछे.	माणसो कमळोने कापेछे.
पिता थमेछे.	(तेओ) बे नमस्कार करेछे.
बे सिंह मांस खायछे.	शत्रुओ मुंझायछे.
(तमे) बे फळ खाओछो.	चोर दोडेछे.
नोकरो मद्य पीएछे.	(अमे) ज्ञानने एकठुं करीए छीए.

३ मी

(नपुंसकलिंग)

जउ—जतु, लाख.

जाणु—साथळ.

अररि—कमाड.

खाणु—स्थाणु, खीलो.

(अव्यय)

*अपि—पण

इच्छ्—इच्छवुं.

रक्ख्—पाळवुं.

अच्छ्—बेसवुं.

अणु+कुण्—अनुकरण करवुं.

आ+गच्छ्—आववुं.

प+विस्—प्रवेश करवो.

सलह्—श्लाघा करवी, प्रशंसा करवी.

वि+हर्—विहार करवो, फरवुं.

सन्नाम्—आदर करवो.

वाक्यो—

हरिणो हणन्ति हत्थि ।

मुणिणो अग्गिंपि न फासन्ति ।

अली विहरन्ति ।

वारिं सिञ्चन्ति मेहा ।

सारहिणो अहिवई सन्नामंते ।

निसंसो हणिज्ज हरिणो ।

सन्ति सलहेज्जा हरउ ।

विही वाहिणो न भिन्दइ ।

हत्थिणोवि सीहं जिणेन्ति ।

विहरन्ति सिसा ।

दुवे आइच्चं नविमु ।

भिच्चा अहिवइं अणुकुणन्ति ।

दुवे अच्छेह ।

मुणिवइणो सिवं च इच्छन्ति ।

निसंसा पावं गेण्हन्ति ।

दो सन्तिमच्चिम ।

नित्तइं नरा नवन्ति ।

जंतुणो अररिं करन्ति ।

जउं डहइ ।

वारीइँ अम्हु पविसन्ति ।

---

* आ अव्यय कोइ पण पदथी पर आव्युं होय, तो तेनी आदिनो अकार विकल्पे लोपायछे; तथा तेनी अंदरनो पकार ज्यारे स्वरथी पर होय त्यारे 'प' नो 'व' थायछे. हरी+अपि—हरीवि, हरीअवि. जलं+अपि—जलंपि, जलमवि.

	अरिहंतेण.	अरिहंतेहिं,	अरिहंतेहिँ,	अरिहंतेहि.
	वणेण.	वणेहिं,	वणेहिँ,	वणेहि.
इकारान्त तथा उकारान्त { पुंलिंग— नपुंसकलिंग—,,	णा	हिं,	हिँ,	हि.
			,,	
	जलहिणा.	जलहीहिं,	जलहीहिँ,	जलहीहि,
	भाणुणा.	भाणूहिं,	भाणूहिँ,	भाणूहि.
	वारिणा.	वारीहिं,	वारीहिँ,	वारीहि.
	महुणा.	महूहिं,	महूहिँ,	महूहि.

---

१ तृतीया तथा सप्तमीना बहुवचनना प्रत्ययो लगाडतां पहेलां अन्त्य 'अ' नो 'ए' थायछे. अरिहंतेहिं; इत्यादि.

२ तृतीयाना, पञ्चमीना 'त्तो' प्रत्यय सिवायना, षष्ठीना तेमज सप्तमीना बहुवचनना प्रत्ययो लगाडतां पहेलां अन्त्य इकार तथा उकार दीर्घ थायछे, जेमके-जलहीहिं, भाणूहिं, वारीहिं, महूहिं. जलहीओ, जलहीउ, जलहीहिंतो, जलहीसुंतो, जलहीण, जलहीसु; विगेरे.

३ विभक्त्यन्त कोइ पण नाम (नाम, सर्वनाम, विशेषण) ने छेडे 'ण' अथवा 'सु' होय तो विकल्पे तेने बदले 'णं' तथा 'सुं' थायछे. अरिहंतेणं, अरिहंतेसुं, अरिहंतेण, अरिहंतेसु.

नाम (पुंलिंग)

भरहेसर—भरतेश्वर, चक्रवर्त्तीनुं नाम.	पाइक्क—पदाति, पाळो, पगे चालनार.
कोह—क्रोध.	जत्त—यत्न.
उवहार—भेट, इनाम.	सिलोग—श्लोक.

* (विशेषण)

सामाइअवयजुत्त—सामायिक व्रतथी युक्त.
उज्जोअगर—उद्द्योतकर, प्रकाश-करनार.
विअट्टछउम—कपट वगरनो.
वीअराय—रागरहित.
समत्त—समस्त, सघळुं.
समत्थिअ—समर्थन करेलुं.

(अव्यय)

सह—साथे.
व—अथवा.
सइ—सदा, हमेशां.
विणा—वगर, सिवाय.

धातु–

प+हर्—प्रहार करवो, मारवुं.
मेल्ल्—मेलवुं, मूकवुं.
घड्—घडवुं, चेष्टा करवी, बनाववुं.
धिप्प—तृप्त थवुं, धरावुं.
खिव्—फेंकवुं.
हर्—हरण करवुं.
धुण्—कंपवुं, धूणवुं.
विढव्—उपार्जन करवुं.
मग्ग्—मांगवुं.
चुलुचुल्—फरकवुं.

वाक्यो–

सावया निलंछणं न कुणन्ति ।
निवो दंडेण थेणे हणइ ।
जणा धम्मविणेहिं सोहन्ति ।
मुणिणो सुअं सुणन्ति ।
बुहा वीरं रयणेहिं अच्चन्ति ।
पयावई जत्तेण जीवे घडेइ ।
साहुणो जत्तेणं नाणं विढवन्ति ।
निसंसा बाणेहिं सीहे पहरन्ति ।
चक्केहिं रहो चलइ ।
सरीरं छज्जइ भूसणेणं ।
निवा बाणेहिं सत्तवो जिणन्ति ।
कंदप्पं खिवइ वीअरायो वीरो ।
पवणेण रुक्खाणि चुलुचुलन्ति ।
भइणो रयणाइं न गेण्हन्ति ।
भमडेइ उज्जोअगरो भाणू ।
बुहा मज्जं पिज्जन्ति न ।

---

* विशेषणने विशेष्यनी जाति, विभक्ति तथा वचन लागेछे.

सावया पुप्फेहिं सन्तिमच्चन्ति ।
सद्दन्ति दन्तेहिं हत्थिणो मिगा ।
दुद्धे न कुणिमो दव्वं ।
वयणं न सुणन्ति ।
थुणन्ति सिलोगेहिं साहवो वीरं ।
अरिहन्तो नमन्ति धम्मेण सिद्धे ।
विसहरेहिंतो बाहुबली समणं देक्खइ ।
धम्मवइणो न पिवन्ति सुवण्णेहिं रयणेन व ।
पवणो रुक्खाइं भञ्जइ ।
मेहद्द भरहेसरो कहइ ।

हाथीओ सुंढवडे मारेछे.
मनुष्य जीवो अनाजवडे शरीरने पाळेछे.
रथो घोडा वडे चालेछे.
[illegible] वडे [illegible]ओने भरेछे.
कुंडो दडका वडे कूटायछे.
मेघवडे अनाज थायछे.
(अमे) पगवडे चालीएछीए.
माणसो हाथे खायछे.
शिष्यो गुरुने मस्तकवडे नमेछे.
[illegible] पगवडे बधा माण-सोने [illegible] करेछे.
[illegible] पण जीवोने [illegible] नथी.
(अमे) [illegible] [illegible]ने पोषीए छीए.
जीवोने ब्रह्मा बनावतो नथी.
(तेओ) पगवडे नाचेछे.
(अमे) रथ वडे नगर छोडीए.
* जीवनी साथे पुण्य चालेछे.
साधु पुण्ये करीने भव समुद्रने तरेछे.
सिंहो पाणी पीएछे.
ब्रह्मो वनरोवडे जीवेछे.
(तेओ) बे हाथे फूलोवडे [illegible]छे.
[illegible] साथे [illegible]ओने [illegible]छे.
(अमे) बे लाकडा वडे पाणी काढीएछीए.
[illegible] पुरुषो [illegible] छे.
(तेओ) बे धर्म वडे [illegible]छे.

---

* [illegible]
[illegible] छे.

वाक्यो—

बम्हणा हरिसेणं*भोअणाय धावन्ति।

पाइक्को गच्छइ नयराय।

हरिसइ निवो उवहारत्तो।

णमो अरिहंताणं।

धम्मं विणा दोगच्चं गेण्हंति समत्ता जणा।

सीहेहिंतो बीहन्ति किर पुरिसा।

भज्जा अग्गिणो परिसामन्ति।

वीरो हत्थेणं बाणेण च जिणइ सत्तुणो।

हत्थिणो पडन्ति सिंगेसुंतो।

थूणा निवाणं सुवण्णं रुप्पं च चोरन्ति।

पावा रक्खेइ जणे नायपुत्तो।

खीरं पिज्जन्ति ओहरिअभरा भारवहा।

ससिणो किरणाउ उज्जाणे पयामन्ति।

कुलिंगिणो वीरं न अच्चन्ति मणेणवि।

धीरा हत्थेहि तरंति सिंधुं।

अदिण्णादाणं न गेण्हिमो दुण्णि।

मिरसई निअसगगरइणो गुरू अत्थि।

पुप्फेहिं अच्चेमि मुक्खाय परमं वीअरायं।

दीवो चुलुचुलइ पवणेण।

साहू पुण्णाय सरीरं वोसिरइ।

सुहेणं उंघइ नरवइणो तइओ पुत्तो।

हत्थिणो रोहुन्ति गिहरीणं सिंगाण उवरि।

भाणुणो मिगं पयामन्ति।

साहुणो सावया च मुक्खं नहि गच्छन्ति विणा दंमणं विणा नाणेण विणा चरणा च।

विज्जालयम्स मणिज्झाओ विज्जत्थी अत्थि।

सिंधुत्तो जलाइ मेहा चोरन्ति।

गुरुणो मुहत्तो मूसावायं न बोल्लन्ति।

चउत्थस्स जिणदस्स नमो।

घोडआ पायेहिं उज्जाणाय वच्चन्ति।

समत्ता पावपबंधा पायच्छित्तेण परिसामन्ति।

रज्जं विद्दवन्ति थामाउ अन्ना।

---

* "ने माटे, ने वास्ते" एवा अर्थमां अकारान्त नामो चतुर्थीना एकवचनमां विकल्पे 'आय' प्रत्यय लेछे. तेमज इकारान्त पुल्लिंग 'अये', उकारान्त पुल्लिंग 'अवे' अने इकारान्त उकारान्त नपुंसक नामो 'णे' प्रत्यय विकल्पे चतुर्थी एकवचनमां लेछे-जिणाय, जिणस्स. हरये हरिस्स. गुरवे, गुरुस्स. वारिणे वारिस्स इत्यादि.

उद्यानना फूलो तडकाथी करमाय छे.

(वेलो) ते चन्द्रमाथी हर्ष पामे छे.

सूर्यना ताप वडे खाडोनां पाणी सूकाय छे.

वन सहुथी चार गाउ छे.

वरसादथी मजूरो [illegible] छे.

ते विद्यार्थीओ पुस्तके मोढे पाठने पूछेछे.

माळणोना बाळको हर्षथी फूलनी [illegible] करेछे.

जोषी शुभ लग्न जुवेछे.

(वेलो) ते वृक्षने पर्वतना शिखरोने [illegible]छे.

आश्चर्य ! ते हाथीओ दांत वडे [illegible] छे.

दीवालो [illegible].

(अने) [illegible].

[illegible]

[illegible]

(तेओ) ते [illegible].

सिंहो तळावमांथी पाणी पीएछे.

राजाओ राज्योनुं शत्रु थकी रक्षण करेछे.

(हुं) धर्मने माटे जीवनो त्याग करूं छुं.

छोकरो घर पासेथी वन [illegible] छे.

(ते) वाडीमांथी फूलो चोरेछे.

पाणीथी धान्य थायछे.

राजा सिंहासनी उपर बेसेछे.

चन्द्रथी नेत्रो हर्षने प्राप्त करेछे.

भमराओ फूलोमांथी मधुर मकरन्द पीएछे.

(अमे) ईश्वरने माटे गुरुओनो विनय करीए छीए.

[illegible]

[illegible] छे.

[illegible] छे.

[illegible]

(अमे) [illegible].

[illegible]

[illegible]

पाठ ९ मो.

सप्तमी.

प्रत्यय–

	एकवचन	बहुवचन
अकारान्त पुंल्लिंग तथा नपुंसकलिंग	ए, म्मि.	सु.
	अरिहंते, अरिहंतम्मि.	*अरिहंतेसु.
	वणे, वणम्मि.	वणेसु.
इकारान्त, उकारान्त पुं० तथा नपुं०	म्मि.	सु.
	जलहिम्मि.	जलहीसु‡
	माणुम्मि.	माणूसु.
	वारिम्मि.	वारीसु.
	महुम्मि.	महूसु.

संबोधन.

	एकवचन.	बहुवचन.
अकारान्त	पुं– ओ, आ, अ.	प्रथमाप्रमाणे.
	नपुं– ०	"
	हे अरिहंतो, हे अरिहंता, हे अरिहंत.	हे अरिहंता.
	हे वण,	हे वणाइं, हे वणाइँ, हे वणाणि.

---

* पाठ ७ नियम १ जुओ.

‡ पाठ ७, नियम २ जुओ.

इकारान्त तथा उकारान्त	पुं– ई, इ.	प्रथमाप्रमाणे.
	ऊ, उ.	"
	नपुं– ०	प्रथमाप्रमाणे.

हे नलही, हे नलहि.	हे नलहिणो, हे नलहओ, हे नलहउ, हे नलही.
हे भाणू, हे भाणु.	हे भाणुणो, हे भाणवो, हे भाणओ, हे भाणउ, हे भाणू.
हे वारि.	हे वारीइं, हे वारीइँ, हे वारीणि.
हे महु	हे महूइं, हे महूइँ, हे महूणि.

नाम (पुंलिंग)

आगर—सांचो.
सर—बाण, तुषो.
विआर—[illegible].
किसाणु—कृशानु, अग्नि.
किविण—कृपण.
उसह—ऋषभ, बळद.
दइच्च—दैत्य.
मुइंग—मृदंग नामनुं वाजुं.
संघार—संहार.
सिमिण, सिविण, (अर्ध) सुमिण—स्वप्न.
छगल—छाग, बकरो.
पणाम—नमस्कार.
केउ—[illegible].

[illegible] त्याग.
विहव—विभव, संपत्ति.
लोह—लोभ.
मच्चु—मृत्यु, [illegible].
सयंभु—स्वयंभू.
रिउ—रिपु, शत्रु.
जोगि—योगी.
कवि—कवि, [illegible].
[illegible]
उअर—उदर.
[illegible] नाम.
[illegible]
[illegible]
[illegible], एक जैन गृहस्थ.

नपुंसकलिंग

कमल–कमल.
घय–घृत, घी.
कव्व–काव्य.
पण्ण–पर्ण, पांदडुं, पानुं.
अमय–अमृत, मोक्ष.
हिम–बरफ.
सुंदेर–सौंदर्य, सुंदरता.
वइर–वैर, शत्रुता.
जूह–यूथ, जथ्थो.
जढर–जठर, पेट.
अंसु–आंसु, अश्रु.
[illegible]
परत्थकरण–परोपकार.
लंगूल–पूछडुं.
गरल–झेर.
छीअ–क्षुत, छींक
घर–गृह, घर.
जिणहर–जिनगृह, मंदिर.
गहवइ–गृहपति.
तितउ–चाळणी.
बिंदु–बिंदु, टीपुं.
गयण–आकाश, गगन.
दुस्सउण–अपशुकन.

विशेषण—

जेट्ठ–ज्येष्ठ, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]–दुनियाना [illegible] माननार.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
अट्ठकम्मणिणासग–आठ कर्मोनो नाश करनार.
[illegible]–जेनी आदि [illegible] नथी एवी छे.
मणहर–मनोहर.
तिक्ख–तीखुं, [illegible]
गुरु–गुरु, मोटुं.
[illegible]
[illegible]
[illegible]

अव्यय—

अहो—अधः, नीचे. | सया—सदा.
सणिअं—शनैः, धीमे धीमे. | अग्ग—आगे.
निच्चं—नित्य.

धातु—

सह्—सहवुं. | दह्—दहन करवुं.
रम्—[illegible] करवुं. | मग्ग्—विचारवुं.
पढ्—भणवुं. | सम्+अव+सर्—समवसरवुं, आववुं.
वरिस्—वरसवुं.

वाक्यो—

रुक्खम्मि वानराइं उप्पयन्ति ।
उज्जाणम्मि मुणीहिं [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] अ [illegible] ।
आसणम्मि [illegible] [illegible] ।
मुणी [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] भोअणम्मि विघं न [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] न [illegible] दो ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] हणे ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।

जणा न पिज्जन्ति सिंधुणो खारं वारिं।
*धम्मो च्चिअ गेज्झो।
मणुएहिं मणम्मि पुण्णं तत्तं नायव्वं।
जलाणं निही जलहरो।
उसहा उवन्ति।
बंधुणो वसुणे मरिसन्ति।
लोहो दुक्खं देइ जोगीणं पि।
वुड्ढो सणिअं सणिअं चलइ दंडेणं।

पुरिसा पडिक्कमन्ति पावाउ।
पढन्ति पण्णाइं तरुणो!
नायपुत्तो जणाणं मत्थयम्मि हत्थं मेळ्इ
विजयधम्मसूरीणं सुहत्तो हरगोविंदो मणिलालो न उवदेसं सुणइ
हे पुरिसा! विजयधम्मसूरी अ नयरं पविसइ

घरमां पवन वडे सुख थायछे.
मुनियो स्वप्नमां पण विवाह करता नथी.
ब्रह्मा दंड वडे धीमे धीमे चाले छे.
(अमे) समुद्रमां विष देखता नथी.
मनोहर वनमां पुरुषो रमेछे.
खेतरमां धान्य थायछे.
सूर्य वडे दिवस शोभेछे.
कामदेव महादेवने पण दुःख देछे.
हाथीओनुं टोळुं मार्गमां दोडेछे.
इंद्रना कल्याण माटे बृहस्पति विचार करेछे.
बाळकोनी आंखोमां आंसु आवेछे.

वांदराओना पुछडाओने बाळ अडके
मृदंगनी साथे कवि गायछे.
छींक वडे अपशुकन थायछे.
पुत्रो पिताने प्रणमेछे.
भाइओ युद्ध करेछे.
सघळा कविओमां‡ सिद्धसेन प्रथ
योगी तडकाने ग्रहण करेछे.
समूद्रमां झेरछे.
चोरो धन माटे राजाना घर ऊपर चं
तेओ लोभथी पीलु चोरेछे.

---

* जे वाक्यमां कोइपण क्रियापद न होय त्यां 'अस्' धातुनो प्रयोग

‡ आवा स्थलमां सप्तमी अथवा षष्ठी विभक्ति वपरायछे. जेमके कवीणं.

मणिलाल फूलो तथा फळोने
माळथकी फेंकेछे.
हे जगना पदार्थने जाणनार वीर !
अमे नमीए छीए.
दुष्टाओ पापथी बीता नथी.
वर्द्धमानो रथोने वहन करेछे.

ब्राह्मणो पैसा माटे भमेछे.
मिर अग्निथी नासेछे.
आकाशमां मेघ गर्जना करेछे.
देवो अरिहन्तोने नमस्कार करेछे.
(तमे) बे अरिहन्तने पूजो छो.

अकारांत.

पुल्लिंगम्मि अदन्तो जिणसद्दो.

	एकवचन	बहुवचन
१.	जिणो.	जिणा.
२.	जिणं.	जिणे, जिणा.
३.	जिणेण, जिणेणं.	जिणेहि, जिणेहिं, जिणेहिँ.
४.	जिणाय, जिणस्स.	जिणाण, जिणाणं.
५.	जिणत्तो, जिणाओ, जिणाउ, जिणाहि, जिणाहिंतो, जिणा.	जिणत्तो, जिणाउ, जिणाओ, जिणेहि, जिणाहि, जिणेहिंतो, जिणाहिंतो, जिणासुंतो, जिणेसुंतो.
६.	जिणस्स.	जिणाण, जिणाणं.
७.	जिणे, जिणम्मि.	जिणेसु, जिणेसुं.
	सं०—हे जिणो, जिणा, जिण.	जिणा.

सबोधन—हे वण.	वणाइं, वणाइँ, वणाणि

शेष रूपाख्यान पुंलिङ्ग प्रमाणे.

सुविहि—पुंलिंग

१. सुविही.	सुविहउ, सुविहओ, सुविहिणो, सुविही.
२. सुविहिं.	सुविहिणो, सुविही.
३. सुविहिणा.	सुविहीहि, सुविहीहिं, सुविहीहिँ.
४. सुविहये, सुविहिस्स.	सुविहीणं, सुविहीण.
५. सुविहिणो, सुविहित्तो, सुविहीओ, सुविहीउ, सुविहीहिंतो.	सुविहिणो, सुविहित्तो. सुविहीओ, सुविहीउ, सुविहीहिंतो, सुविहीसुंतो.
६. सुविहिस्स.	सुविहीणं, सुविहीण.
७. सुविहिम्मि.	सुविहीसुं, सुविहीसु.
सं.–सुविहि, सुविही.	सुविहउ, सुविहओ, सुविहिणो, सुविही.

वारि–नपुंसक.

१. वारिं	वारीइं, वारीइँ वारीणि
२. ,,	,, ,,
४. वारिणे वारिम्म	वारीणं, वारीण.
सं–हे वारि	वारीइं, वारीइँ, वारीणि

शेष रूप पुलिङ्ग प्रमाणे.

माणु–पुंलिङ्ग.

१. माणू	माणवो, माणओ, माणउ, माणुणो, माणू.
२. माणुं	माणुणो, माणू.
३. माणुणा	माणूहि, माणूहिँ, माणूहिं.
४. माणवे माणुस्स	माणूणं, माणूण.

५. भाउणो, भाउत्तो, भाउणो, भाउउ, भाऊहिंतो. | भाउणो, भाउत्तो, भाउओ, भाउउ, भाउहिंतो, भाउसुंतो.
६. भाउस्स. | भाउणं, भाउण.
७. भाउम्मि. | भाउसुं, भाउसु.
सं-हे भाउ, भाउ. हे भाउणो. भाउणो, भाउणो, भाउउ, भाउ.

मधु—नपुंसक.

१. महुं.
२. ,, | महूइं, महूइँ, महूणि.
सं-हे महु. | ,, ,,
४. महुणं महुणा. | ,, ,,

शेष सब पुंलिंग प्रमाणे.

विद्यार्थीओने पूछवा माटे सामान्य प्रश्नो.

१. [illegible]
२. [illegible]
[illegible]

संख्यावाचक विशेषणो—

*एग, इक — एक.	छ—छ.
†दु—बे.	सत्त—सात.
‡ति—त्रण.	अट्ठ—आठ.
§ चउ—चार.	नव—नव.
‖ पंच पांच.	दह—दश.

१ दरेक संख्यावाचक शब्दो थकी षष्ठीना बहुवचनमां 'ण' ने बदले 'ण्ह,' 'ण्हं,' प्रत्ययो आवे छे. जेमके चउण्हं कसायाणं.

अव्ययो (केटलाएक उपयोगी)

अत्तो—अहिंथी, आथी.	अहुणा—हमणां
अत्थ, एत्थ — अहिं.	पिव—पेठे, जेम, जाणे.
अल्ल—आज.	कह, कहं — केम, शीरीते.

---

* एग, इक शब्दनां रूपो, (हवे पछी चोवीसमा पाठमां बताव्या प्रमाणे) "सव्व" शब्दनी माफक थाय छे. आ शब्दनां रूपो एकवचनमां थाय छे परंतु ज्यारे तेनो अर्थ "अन्य" एवो होय छे त्यारे तेनां रूपो दरेक वचनमां थाय छे.

† "दु" शब्द ना प्रथमा, तथा द्वितीयामां 'दोण्णि,' 'वेण्णि,' 'दो,' 'वे' 'दुवे' आ पांच रूपो थाय छे, तथा बाकीनी विभक्तिओमां 'दो,' 'वे' एवा बे आदेशो थायछे, अने तेनी पछी (पूर्वोक्त इकारान्त शब्दोने लगाडवामां आवता बहुवचनना प्रत्ययो, लगाडवाथी तेना रूपो सिद्ध थाय छे.

‡ 'ति' शब्दनुं प्रथमा तथा द्वितीयामां "तिण्णि" रूप थाय छे, तथा बाकीनी विभक्तिओमां इकारान्त शब्दोनी माफक तेनां रूपो जाणवां.

§ "चउ" शब्दनां रूपो प्रथमा तथा द्वितीयामां 'चउरो,' 'चत्तारो,' 'चत्तारि' आवां त्रण रूपो थाय छे, तथा बाकीनी विभक्तिओमां उकारान्त शब्दोनां प्रत्ययो लागेछे, तथा षष्ठी विभक्तिनी विभक्तिओमां पाठ सातमा माहेलो बीजो नियम विकल्पे लागे छे.

‖ 'पंच' थी मांडीने 'दह' पर्यंत शब्दोनां रूपो "जिण " शब्दनी माफक थाय छे, तेमज बहुवचनमांज थाय छे.

कद्या—क्यारे.
कद्यो—क्यांथी.
कहि—क्यां.
जिरं—जांबा करन हुबी.
ताहि—त्यां.
त्या—त्यारे.
जन } कसीने.
पुन }
तह } तेन.
वहा }
जहि—ज्यां.
जह } जेन.
जहा }
वा } अथवा
व }
जु—यदि, जो.
सु—तेनां.
हृदु—नारी रीते.
सुना }
सूना } हुवा, वडुं.
मोना }

तेलो
पडे
पय

[illegible] रवी)

१ हरेक संस्कृत [illegible]
प्रत्यय [illegible]

[illegible]

आकारान्त पुंलिंग नामोनां रूपो.

आकारान्त नामो जेवां के गोवा, हाहा इत्यादि शब्दोनां रूपो अकारान्त नामोनी माफक थायछे; परंतु आ नियममां अपवाद नीचे प्रमाणे छे;-

आकारान्त नाम पछी सप्तमीमां केवल 'म्मि' प्रत्यय लागेछे, चतुर्थी एकवचनमां 'ए' प्रत्यय लागेछे, पंचमीना एकवचन तथा बहुवचनमां 'हि' प्रत्यय नथी लागतो, तेमज द्वितीयाना बहुवचनमां 'आ' प्रत्ययज लागेछे. तथा वळी तृतीयाना एकवचनमां 'ण' प्रत्यय लागेछे.

गोवा–पुंलिंग.

एकवचन	बहुवचन
१. गोवो.	गोवा.
२. गोवां.	,,
३. गोवाण, गोवाणं.	गोवाहिं, गोवाहिँ, गोवाहि.
४. गोवे गोवस्स.	गोवाणं, गोवाण.
५. गोवत्तो, गोवाओ, गोवाउ, गोवाहितो.	गोवत्तो, गोवाओ, गोवाउ, गोवाहितो, गोवासुंतो.
६. गोवस्स.	गोवाणं, गोवाण.
७. गोवम्मि.	गोवासु, गोवासुं.
सं–हे गोवो, गोवा.	हे गोवा.

शब्दो पुंलिंग.

सारमेय—कूतरो.
ससहर—चांदो.
सहोअर—भाइ.
सलिलरासि—समुद्र.
सुमेरु—मेरु पर्वत.
हय—घोडो.
वित्थर—विस्तार.
राहु—राहु नामनो ग्रह.
विसहर—सर्प.
धम्मसारहि—धर्मरथने हांकनार.
तुसार—बरफ.
वण्ण—रंग.
इन्दु—चंद्र.
उवसम—शान्ति.

विलय—नाश.
दुरायार—दुराचार.
तिहुअण-त्रिभुवन (विशेषनाम छे).
पड—वस्त्र, पट.
कड—सादडी, कट.
ईसर—ईश्वर.
घड—घडो, घट.
कुंभार—कुंभकार, कुंभार.
निसाय—खेद.
सरदहतलायसोस—सरोवर, द्रह, तलावनुं सूकववुं.
पुग्गलक्खेव—पुद्गल क्षेप, कांकरा विगेरेनुं फेंकवुं.

नपुंसक लिंग.

कुन्द—मोगरानुं फूल.
गोसीर—गायनुं दूध, गोक्षीर.
मेहुण—मैथुन.
विरमण—अटकवुं.
पणिहाण—प्रणिधान, ध्यान.
पय—नीर.

पाणिनीसेअ—स्नान.
धणु, धणुह—धनुष.
सीस—शीर.
गिह—घर.

विशेषण—

वट्टमाण—वर्तमान.
[illegible]—[illegible] संबंधी.

२ पु० बोल्लसु, बोल्लेज्जहि, बोल्लेज्जसु, बोल्लेज्जे, बोल्ल, बोल्लेहि. — बोल्लह.

३ पु० बोल्लउ. — बोल्लन्तु.

(१) आज्ञार्थ करतां विध्यर्थमां विशेष फरकतोज छे के ज्यारे आज्ञार्थमां विकल्पे 'अ' प्रत्यय लागेछे, त्यारे विध्यर्थमां तेने बदले 'आइ' लागेछे जेमके आज्ञार्थ-होअ; विध्यर्थ-होआइ.

(२) पहेला पुरुषना सघळा प्रत्ययो पर छतां पूर्वना 'अ' नो आ, तथा इ विकल्पे थायछे. जेमके-बोल्लामु, बोल्लिमु, बोल्लमु, बोल्लामो, बोल्लिमो, बोल्लमो.

धातु—

सं+पज्ज्–उत्पन्न थवुं.	पूर्–पूरुं करवुं.
सिव्–सीववुं.	पास्–देखवुं.
उम्मिल्ल्–विकसवुं.	ढंढोल्–ढंढोळवुं; गोपणा करवी.
वरिस्–वरसवुं.	भुल्ल्–भमवुं.
आलुंख्–बळवुं.	भमड्–भमवुं.
गेण्ह्–ग्रहण करवुं.	आयंच्–कंपवुं.
झंख्–निसासो नाखवो.	हक्क्–निषेध करवो.
उक्खुड्–कापवुं.	धुम्म्–कंपवुं.
सिलेस्–आलिंगन करवुं.	सं+दिस्–कहेवुं.
गुंज्–हसवुं.	मुसुमूर्–तोडवुं.
ऊसल्ल्–उल्हास पामवो.	बुड्ड्–बूडवुं.
मल्–मर्दन करवुं.	कम्मव्–वापरवुं.
लोट्ट्–सूवुं.	पउल्–रांधवुं.
खंड्–तोडवुं.	झूर्–झूरवुं, खेद करवो.
णिव्वा–पोरो खावो.	विरल्ल्–विस्तार करवो.
खुब्भ्–खळभळवुं.	महमह्–गंधवुं फेलावुं.
डर्–बीवुं.	समाण्–पूरुं थवुं.

शब्दो पुंल्लिंग.

सारमेय—कुतरो.
ससहर—चांदो.
सहोअर—भाइ.
सलिलरासि—समुद्र.
सुमेरु—मेरु पर्वत.
हय—घोडो.
वित्थर—विस्तार.
राहु—राहु नामनो ग्रह.
विसहर—सर्प.
धम्मसारहि—धर्मरथने हांकनार.
सुणार—सोनी.
वग्ग—वर्ग.
इन्दु—चंद्र.
उवसम—शान्ति.
विलय—नाश.
दुरायार—दुराचार.
तिहुअण-त्रिभुवन (विशेषनाम छे).
पट—वस्त्र, पट.
कड—सादडी, कट.
ईसर—ईश्वर.
घट—घडो, घट.
कुंभार—कुंभकार, कुंभार.
विसाय—खेद.
सरदहनलायसोस—सरोवर,
द्रह, तळावनुं सुकववुं.
दुग्गलवेत्त—पुद्गल क्षेत्र, कांक-
रावियेरनुं फेंकवुं.

नपुंसक लिंग.

कुन्द—मोगरानुं फूल.
गोखीर—गायनुं दूध, गोक्षीर.
मेहुण—मैथुन.
विरमण—अटकवुं.
पणिहाण—प्रणिधान, ध्यान.
नीर—नीर.
पाणिवित्ति—वर्तन.
धणु } धनुष.
धणुह }
बीअ—बीज.
नयण—नयन.

विशेषण—

दुन्नाय—दुर्न्याय.
[illegible]—[illegible] संबंधी.

सुरहिगंध–सुगन्धि सुगंध वडे वासवा योग्य.	पढमं–पहेलो, आगळनो.
महायस–मोटा यशवाळा.	संतिगर–शांतिना करनार.
जाणय–जाणनार.	निसिय–तीर करवुं.
देवसिअ–दिवस संबंधी.	पुव्वुप्पन्ना–पहेला उत्पन्न थएल.

वाक्यो.—

हे वीरो ! पावं छिन्दसु ।
हे साहू ! पणिहाणं कुण ।
हे ससहरा ! दिअहो वइक्कन्तो ।
असच्चं न बोल्लेज्जहि ।
हयस्सोवरि कहं चडेमो ! ।
कमलाणि ऊसस्सन्तु ।
हे धम्मसारहि ! दुरायारे भंजेज्जसु ।
हे पुत्त ! जणयं वंद ।
हे सीसा ! विणयं माइं चयह ।
हे मित्ताइं ! फुल्लाइं पासन्तु ।
पाणिअं चय, धयं पिज्ज ।
हे भिक्खु ! अहिवइं मल्लउ ।
हे हरी ! दोण्णि लोट्टासु ।
हे तिहुअण ! कव्वं सुणेज्जे ।
वद्धमाणं आयरिअं अच्चसु ।
हे सहोअर ! तत्तं ढंढोल ।

भिक्खू ! पउञ्जन्तु भत्तं ।
मित्त ! मित्त सिरेसेहि ।
गणय ! पारितोसिअं देसु ।
मुणी ! समुद्दम्मि बुड्ड ।
इन्दू ! गुंजसु ।
हे मेहो ! नयरम्मि वरिसेज्जे ।
भारवह ! णिव्वाउ ।
देव ! संकप्पं पूरउ ।
ईसर ! भिच्चं पावा हरउ ।
कुम्भार ! घडे घड ।
किविण ! धणं जणेण न आगच्छइ,
अत्तो धम्मम्मि कम्मवेज्जे ।
नायपुत्त ! दुत्ताइं उल्लुर ।
मुणी ! माइ जूर ।
कल्लाणं होउ निच्चं ।
जइ गोखीरं होज्जइ तया पिज्जामि।

(तमे) घणा काळ सुखी जीवो.

(तुं) कमळ बीच.

(अमे) ग्रहण करीए.

घणा राजाओनुं शत्रुओथी रक्षण करो.

(तुं) झाडथी फळो तथा फूलोने कापे.

हे भाई ! तुं भवसमुद्रथी तर.

हे कृतघ्न तुं भय नहि.

[illegible] गुरुथी जमो.

(तुं) [illegible] नहि [illegible].

[illegible] ! तुं [illegible].

[illegible] ! तमे [illegible] [illegible].

[illegible]

पिता ! तुं [illegible] ?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

हे [illegible] ! [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

शान्ति करनार नरो मनुष्योने सुख आपो.

हे मागध ! तुं कविओनुं अनुकरण कर.

शांतिनाथने मोक्षने माटे पूजो.

पंडितो तत्त्वोने विचारो.

त्रिभुवन ! सुखथी भण.

(तमे) नगरमां प्रवेश करो.

(हुं) पितानो आदर करूं ?.

(तेओ) बे शत्रुने जीतो.

भगवन् ! मानवना मनने पवित्र कर.

(हुं) शान्त थाउं.

(तुं) वनमां रम.

(तमे) [illegible].

पुण्य करो.

पाप [illegible].

हे [illegible] ! तुं [illegible].

[illegible] ! तमे [illegible].

हुं [illegible] ?

[illegible]

हे [illegible] ! [illegible]

[illegible]

[illegible]

पाठ ११ मो.

धातु—

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]–[illegible] करवी,

[illegible].

[illegible]

[illegible], [illegible]

[illegible] [illegible] } [illegible] करवी, [illegible] करवी.

[illegible] [illegible] } [illegible]

[illegible]

[illegible]

णीञ्–[illegible].

[illegible]–न्हावुं.

आप्लृ–[illegible].

ष्णा–न्हावुं, स्नान करवुं.

[illegible].

उ[illegible]–[illegible].

[illegible] करवी.

[illegible] } [illegible].

[illegible].

[illegible] मांगी.

[illegible].

नाम—पुंलिंग

[illegible]

[illegible]

[illegible] } [illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]

नपुंसकलिंग.

निआणबंधण–नियाणुं बांधवुं.
बम्हचेर–ब्रह्मचर्य.
ण्हाण–स्नान.
असद्दहण–अश्रद्धा.
पूअण–पूजन.
लक्ख–लाख [संख्या].
सामाइअ–सामायिक (व्रतनुं नाम).

विसेसण–

काइअ–कायिक, शरीरसंबंधी.
वाइअ–वाचिक, वचनसंबंधी.
माणसिअ–मानसिक.
बारसविह–बार प्रकारनुं.
बज्झ–बाह्य, बहारनुं.
बीअ–बीजुं, द्वितीय.
सुहिअ–सुखी.
दुहिअ–दुःखी.
अप्प–अल्प, थोडुं.
खवग–खपावनार, साफ करनार.
गामणि–गामनो नेता.
कयपाव–जेणे पाप कर्युं छे ते.
हलुअ, लहुअ–हलकुं.
सुह–शुभ, सारुं.

अव्यय–

सिग्घं–जल्दी, शीघ्र.
बाहिं–बहार.
हेट्ठं–हेठल, नीचे.

वाक्यो–

साहुणो भवणिव्वेअं अणुहवन्तु ।
गुरु! कम्मक्खयं करसु ।
निआणबंधणं मा कर ।
जिणसासणस्स वड्ढमाणस्स हुज्जा
नमुक्कारो सया सुहाय होइ
पुत्त! धम्मम्मि पमायं नहि करसु
निवइ! जीवे अणुकम्प ।
विज्जा दीणाणं वाहिणो वणं
विणावि डज्झन्तु ।
इन्दा भुञ्जन्तु मेहिणो ।
अरहन्ता समरन्तु जीवे न कुणो
मोक्खं अणन्ता ।

अम्मो ! अणंगो ति वम्महो अंगि
संगं कहं दुग्गं वेउ !।
समणाणं लोभाणं ति वजो तं
लिणा वइ कल्लाण होउ !।
महाभाग ! तिहुअण ! पावित मग,
वारित न गच्छेज ।
जिणाण पूअणाय मोहि ण्हाणं
करलाहि ।
सुहिआ माणसा सुहिआण पुरिसाण
भोअण लिहु ।
माणव ! कासी इ पाणाइवाय रहिं-
दया, तस्स लिप मुग्गो होउ ।

(तू) बाप मा अने भगवानने
पूजवा माटे मंगिराज मां
मंदिरमां जा.
(तमे) बे स्नान करो.
मंगिराज तु पुत्रने पूज, तेथी
कल्याण [illegible] थाय.
(ते) [illegible]
[illegible]
[illegible]
हे [illegible] ! तु [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

गामणी तिज्जगिणो परिरक्खउ।
जणग ! मित्तं तिहुअणं पडिगंगु ।
साहूणं मज्जाणं पूअणम्मि गुंजइ।
माहू ! गुणाण उड, पमाणं नहि कर।
मित्त ! तेरसिणो मग्गं कम्मगु ।
निमारग ! जिणाणं वयणम्मि अण-
हरणं माइं कर।
सिआलए कइं संकेमो !.
सुहिणो पाणलालणाय जीविअं
लिहु ।
गग्गु ! मित्तं सरगु ।

जिन संमूर्ति जिनमतिओना सुखने
माट जीवित आपो.
हे मित्र ! अने कल्याणने माटे
जीवितनो त्याग करो.
हरगोविन्द ! तु सुखना भाणने पूज.
(?) जिनमन्दिरमां जाओ.
हे मानव ! तुं [illegible]
[illegible]
[illegible] करो.
हे [illegible] ! तु [illegible]
हे [illegible] ! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

हे वीर ! लोभथी शुं कदापि लाभ थाय ?

हे त्रिभुवन ! तुं पंडितनुं अनुकरण कर.

हे इन्दो ! तने कन्यादने मोकलो, जेथी लोको सुखी थाय.

भाइ! बिलाडाने दूध आपने पेने पाळ.

(हे) लाकडीमां मूर्ख !.

(ने) नीचे बेस.

(तुं) जीवोने न मार.

पाठ १२ मो.

स्त्रीलिंग.

[आकारान्त, इकारान्त, ईकारान्त. उकारान्त, ऊकारान्त.]

प्रथमा तथा द्वितीया.

प्रत्ययो—

	एकवचन	बहुवचन	
१.	०.	उ. ओ, ०	आकारान्त, इकारान्त, उकारान्त तथा ऊकारान्त.
२.	म्	... .	
१	[illegible]	[illegible]	ईकारान्तने माटे.
२.	[illegible]	[illegible]	

उकारान्त	बहू.	बहूउ, बहूओ, बहू.
	बहुं.	" " "
ईकारान्त	मही, महीआ.	सहीउ, सहीओ, सहीआ, सही.
	महि	" " " "

१ ज्यारे 'म' प्रत्यय पर होय त्यारे पूर्वनो स्वर ह्रस्व थायछे. जेम, 'रम' इत्यादि.

२ 'उ,' 'ओ' प्रत्यय तथा तृतीया, चतुर्थी, पंचमी, षष्ठी तथा सप्तमीना प्रत्यय स्त्रीलिंग नामो पछी पर होय त्यारे पूर्वनो स्वर दीर्घ थायछे. जेम 'धेनूउ,' 'धेनूओ.'

३ आ स्त्रीलिंग नामोना अंदर जे स्वरो कोई प्रत्यय नथी आवतो ना नामना अन्त्य स्वर ह्रस्व होय तो ते दीर्घ थायछे. जेमके प्रथमाना एकवचन तथा बहुवचन तथा द्वितीयाना बहुवचनमां 'धेनू, मई' वगेरे रूपो थायछे.

नाम (स्त्रीलिंग).

[illegible] नाम.	मइ—बुद्धि.
	धूलि—धूळ.
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

पमया—स्त्री, प्रमदा.
लज्जा—लाज.
अप्पविज्जा—आतमविद्या, अध्यात्म.
धेणु—गाय.
रज्जु—दोरी.
चंचु—चांच.
तणु—शरीर.
वहू—स्त्री, वधू.
अज्जू—सासु.
अलाऊ, लाऊ—तुंबडी.
नई—नदी.
रयणी—रात.
मणंसिणी—पंडिता.
सही—मित्र.
सरस्सई—सरस्वती.
भिउडी—भ्रकुटी.
नारी—स्त्री.
नलिणी—कमलिनी.
बहिणी—बहेन.

साधारण शब्दो.

वंछिअ, वि०—इच्छेलुं.
समण, पुं०—साधु.
विहंग, पुं०—पक्षी.
पक्ख, पुं०—पांख.
अणुराग, अणुराय पुं०—प्रीति.
सज्झाय, पुं०—स्वाध्याय.
हिम, न०—सारुं.
दढव्वय, वि०—दृढ छे व्रत जेनुं.
अलिअ, न०—जूठ.
सुहुम (आर्ष); वि०—नानुं, सूक्ष्म.
अयल, वि०—अचल.
अरुअ, वि०—रोग वगरनुं.
चाइ, वि०—त्यागी.
अपुणराविति, न०—जेमां फरीने आववुं नथी ते स्थाननुं नाम.
कप्पपायव, पुं०—कल्पवृक्ष.
सिआल, पुं०—शियाळ.
गिम्ह, पुं०—ग्रीष्म ऋतु.
सिणेह, पुं०—स्नेह.
भारह, न०—भरतक्षेत्र.

धातु—

प+संस्—प्रशंसा करवी.
अणु+जाण्—आज्ञा आपवी.
प+दा—देवुं.
सह्—सहेवुं.

[illegible]-आप पामवो, मेळवुं.	[illegible]-शकवुं.
[illegible]-शप्प करवी.	[illegible]-मागवुं, कहेवुं.
[illegible]-भागवुं, अंग करवुं	हर-हरवुं, [illegible] नावुं.

अव्यय—

[illegible]-संप्रति, आजकाल.

वाक्यो—

[illegible] ।	[illegible], [illegible] आगच्छइ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] वर्णेइ ।
[illegible] ।	माणसाणं मई सत्तं [illegible] ।
[illegible] ।	नई वहइ ।
[illegible] ।	अपुद्दो अणुरत्तो [illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] अत्थो ।
[illegible] ।	[illegible] न [illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।
[illegible] ।	[illegible] ।

(हुं) लक्ष्मी महेनतवडे मेळवुं छुं.
स्त्री बहु दुःख आपेछे.
तेथी साधु लकडी वडे बहुने हणेछे.
सरस्वती विद्यार्थीओने सुख आपेछे.
पानाचन्द जिनमंदिरमां नाचे छे.
पक्षीनी चांच शोभेछे.
स्त्रीओ शरीरने आभूषणसहित करेछे.
पृथ्वी धान्य आपेछे जेथी अमे सुखी छीए.
वहू साधुने विनयथी नमे छे.
पण्डित स्त्री पाप करती नथी.
(अमे) सरस्वतीने देखता नथी.
स्त्री घरमांथी राजाओना पुत्रने जुए छे.
नदी समुद्रमां जाय छे.
लक्ष्मी लोकोना नेत्रोने शांत करेछे.
योगीओ रात्रिने इच्छेछे.
पक्षीओनी पंक्तिने ब्राह्मण पाळे छे.
अरे ब्राह्मण ! महादेवने तुं केम पूजतो नथी !
आत्मविद्या लोकोने सुख आपेछे.
पहेला जिननी मातानुं नाम मरुदेवी छे.
पक्षीओ झाड उपर बेसे छे.
गंगा माता भलुं करो.
भरतक्षेत्रमां आज काल कल्पवृक्ष नथी.
धूळ पाणीमां पडे छे.
त्रिशला माता सौ जीवोनुं कल्याण करो.
लोको लक्ष्मीने पूजे छे.
शङ्कर गङ्गाने तथा चन्द्रने माथामां राखे छे.
तेओ बे रत्न माटे समुद्रमां बूडे छे.
हाथी नदी तरेछे.
गङ्गा अहीं वहे छे.
पण्डितो गङ्गाने पूजेछे.
बुद्धि घणां सारां कामो करे छे.
मच्छरथी पीडाएला लोको रात्रिने वखाणे छे.
पुत्र जन्मे छे.
कामदेव बधा जीवोने वश करेछे.

पाठ १३ वा.

स्त्रीलिंग—चालू.

प्रत्यय—

तृतीया, चतुर्थी, पञ्चमी, षष्ठी तथा सप्तमी.

	*एकवचन			बहुवचन
	अ, आ, इ, ए.			(इतरांना पुल्लिंगाची नेत्र)
अनुक्रमे	रमाअ,	रमाइ,	रमाए.	रमाहिं, रमाहिँ, रमाहि.
	,,	,,	,,	रमाण, रमाणं.
	,,	,,	,,	रमत्तो, रमाउ, रमाओ, रमाहिंतो, रमासुंतो.
	,,	,,	,,	रमाण, रमाणं.
	,,	,,	,,	रमासु, रमासुं.

इकारान्त—मईअ, मईआ, मईइ, मईए.

ईकारान्त—महीअ, महीआ, महीइ, महीए.

उकारान्त—धेणूअ, धेणूआ, धेणूइ, धेणूए.

ऊकारान्त—वहूअ, वहूआ, वहूइ, वहूए.

इकारान्त, ईकारान्त, उकारान्त तथा ऊकारान्त स्त्रीलिंगी नामें या बहुवचनाचीं रूपें [illegible] वर प्रमाणें [illegible] चालतात.

---

* [illegible]

[illegible]

[illegible]

* [illegible]

[illegible]

नाम—

अच्छरसा—अप्सरा.
कउहा—दिशा.
* छुहा } भूख.
(आर्ष)बुहा }
आसिसा—आशीष.
नणंदा—नणंद.
नावा—नाव.
बाहा—हाथ, बाहु.
पईमुआ—पडवो.
वाया—वाचा.
पाडिवआ } पडवो.
पाडिवआ }
माउसिआ—मासी
सरिआ—सरित, नदी.
चउवीसजिणविणिग्गयकहा—
चोवीश तीर्थंकरो ए कहेली वात.
भवसयसहस्समहणी—लाख भवनो
नाश करनारी.
विवरीअपरूवणा—उलटुं कहेवुं.
मित्ती—मैत्री.
इत्थी—स्त्री.
सिद्धि—सिद्धि.
पिवासा—पीवानी इच्छा.
कित्ति—कीर्ति.
घंटिआ—झालर.
आणा—आज्ञा.
कहा—कथा.
चिरसंचियपावपणासणी—
लांबा काळथी एकठा करेल
पापने नाश करनारी.
वावी—वाव.
लज्जा—लाज.
वल्ली—वल्ली.
धुइ—स्तुति.
किरिया } क्रिया.
किरिआ }
आराहणा—आराधना.
विराहणा—विराधना.
सिक्खा—शिक्षा, शिखामण.
नई—गुजरातनी वहु, नदी.
संझा—संध्या.
संति—शांति.

---

* छुहाँनी बार शब्दो (कहेला शब्दो) आकारान्त ज छे पण आकारान्त नथी.

साधारण शब्दो.

अप्पकेर, वि०—आपणुं.
पारक, वि०—पारकुं.
गमण, न०—जवुं.
आगमण, न०—आववुं.
ठाण, न०—स्थान.
नाडय, न०—नाटक.
खासिअ, न०—उधरस, खांसी.
उब्भुट्ठिअ, वि० उठेलुं.
निरअ, निरय वि०—निरमेलुं, पंच पडेलुं.
सड्ढ, पुं०—श्राद्ध, श्रावक.
किच्च, न०—कर्तव्य, कृत्य.
सम्म, न०—सुख, शर्म.
अंतरिक्ख, न०—आकाश.
नह, न०—आकाश, नभ.

नर, पुं०—नर.
केवलि, पुं०—सर्वज्ञ.
पन्नत्त, वि०—कहेलुं.
दिवह } पुं०—दिवस
दिवस }
आयर, पुं०—आदर.
भुवण, न०—जगत्.
विहल, वि०—विकल, फोकट.
पुर, न०—नगर.
पायाल, न०—पाताळ.
नरय, पुं०—नरक.
तल, न०—तळीयुं.
पास, न०—पार्श्व, पडखुं.
हीर, पुं०—विशेष नाम.

धातु—

सेव्—सेववुं.
पहुप्प्—समर्थ थवुं.
निव्वर्—दुःख कहेवुं.
सद्दह्—श्रद्धा करवी.
ढुंढुल्ल्—शिक्षा करवी, शुश्रूषा करवी.

वव (वि+अव) हर्—व्यापार करवो.
अहिपच्चुअ—आववुं.
पलोट्ट—पाछुं आववुं.
गुम्म्—मोह पामवो, मुग्ध थवुं.

संख्यावाचक विशेषण.

एगारह—अगियार.
बारह—बार.

पन्नरह—पंदर.
सोलस—सोळ.

तेरह—तेर.
चउद्दह, चउदह—चौद.
सत्तरह—सत्तर.
अट्ठारह—अढार.

वाक्यो—

अच्छरसाउ जिणाण चेइअम्मि नच्चन्ति ।
गामम्मि संझाए घंटिआ वोलइ ।
चिरसंचिअपावपणासणीइ भवसय-सहस्स महणीए चउवीसजिण-विणिग्गयकहाइ वुहाणं जणाणं दि-अहा रयणीओ अ गच्छन्तु ।
केवलिणा पन्नत्तस्स धम्मस्स आ-राहणाए अब्भुट्ठिओ म्हि, विराह-णाए विरओ म्हि ।
सड्ढा अप्पणेरं किच्चं लज्जाए कुणन्ति ।
गुरुणो सीसाणं सिक्खं दिन्ति ।
जिणाणमाणा भुवणम्मि पसरइ ।
बम्हणो वहं वहेइ ।
खासिएण दुहिओ अत्थि ।
सरिआए ण्हाणाय जणा गच्छन्ति ।
गमणेण इत्थीणं पायम्मि दुहं होइ ।
वीरस्स कित्ती सव्वत्थ पसरउ ।
साहुणो खुहं सिणेहेण सहन्ति ।
भिच्चो नरवइणं मालमहिरइ ।
संघो आयरेण विजयधम्मसूरीणा-माणं रक्खइ ।
नटी पुरम्मि नच्चइ ।
कण्हासु चउसु चंदो रयणीए भुवणं पयासेइ ।
जीवेसु मित्तिं रक्ख, तत्तो सुहं अणुहव ।
नाणं विणा किरियाए विणा च सिविणे वि मुक्खो नत्थि* ।
सड्ढ! विवरीअपरूवणं माइं कुण ।
संतिं रक्खन्तु साहुणो ।
नटी नाडयं कुणइ ।
सरस्सइं साह नागाय ।
नहत्तो भूमीए मेहो पडइ ।
कलाहिं चिय पुरिसा नारीओ य छज्जन्ति ।
सीस ! वीरस्स थुइं बोल्ल ।
दुक्खस्स अन्तं अपुणरावित्ति अयलं सम्मं लह ।
पारद्धं किच्चं सम्माय कर ।
वीरं मालाहिं अच्च ।

---

* जुओ पाठ बीजानो नियम बीजो.

तेओ बे वखतनुं खारुं पाणी पीता नथी.
नदीओमां गंगा पहेली छे.
केवली समुद्रना तळने देखे छे.
पितानी शरमने लीधे ते चोरी करतो नथी.
क्रिया विनानुं ज्ञान फोकट छे.
माणसो नाटक जुवे छे.
स्त्रीओ धीमे धीमे चाले छे.
नम्रतानो आदरथी ज्ञान ग्रहण करे छे.
आभूषणनी शोभावडे स्त्रीओनुं शरीर शोभे छे.
आकाशमां दुंदुभि बोले छे.
ज्ञान विनयथी वधे छे.
दूध पीवानी इच्छाने लीधे ते गायने इच्छे छे.
स्त्रीओए स्नान करवुं योग्य छे.

माळा वडे हरिनुं शरीर मनोहर छे.
हे महावीर ! तुं सिद्धि आप.
योगी स्त्रीओने इच्छतो नथी.
पक्षी स्त्रीनी पासे बेसे छे अने चांच वडे फळ खाय छे.
राजा स्त्रीओनी साथे वनमां फरे छे.
कल्याणने माटे गुरुनी पासे रहे.
शा माटे मामोनी पासे जतो नथी.
देवो भूमिने अडकता नथी.
बृहस्पति बुद्धिनो दरियो छे.
पुत्रो माताने नमे छे.
राजा नगरनी परीक्षा करे छे.
हे भाइ, तुं उठ अने यत्न कर.
रात्री गइ हवे प्रमाद शा माटे करे छे!
पुत्रो पिताना विनय करे छे.
विद्यार्थीओने तेओ बे इनाम आपे छे.

स्त्रीलिङ्ग-संबोधन.

आकारान्त स्त्रीलिंग संबोधनना एकवचनमां अन्त्य आकारनो 'ए' विकल्पे थायछे. तथा बहुवचन प्रथमानी जेवुंज थायछे. तथा मूळ आकारान्त नामोनां संबोधनमां कशो फेरफार प्रथमानी जेमज आवशे.

इकारान्त तथा उकारान्त नामोना संबोधननु एकवचन 'ए' तथा स्वाभाविक थायछे तेमज बहुवचन प्रथमानी जेवुंज छे.

ईकारान्त तथा ऊकारान्त नामोना संबोधन एकवचनमां छेल्ला स्वरनो ह्रस्व थायछे. बहुवचन प्रथमा जेवुंज छे.

एकवचन	बहुवचन
अकारान्त—हे देव, देवा.	हे देवो, देवों, देवा.
[illegible]—हे [illegible].	हे [illegible], [illegible],
	[illegible].
इकारान्त—हे मति, मती.	हे मतिओ, मतिओं, मती.
उकारान्त—हे धेनु, धेनू.	हे धेनुओ, धेनुओं, धेनू.
ईकारान्त—हे नदी.	हे नदीओ, नदीओं, नदीअं, नदी.
ऊकारान्त—हे बहू.	हे बहुओ, बहुओं, बहू.

सारांश तथा संवाद.

लिखना.

एकवचन	बहुवचन
१ [illegible].	[illegible], [illegible], [illegible].
२ [illegible].	" " "
३ [illegible], [illegible],	[illegible], [illegible], [illegible].
[illegible].	
४ "	[illegible], [illegible].
५ "	[illegible], [illegible], [illegible],
[illegible], [illegible],	[illegible], [illegible].
[illegible], [illegible].	
६ [illegible], [illegible],	[illegible], [illegible].
[illegible].	
७ "	[illegible], [illegible].
८ हे [illegible], [illegible].	हे [illegible], [illegible], [illegible].

मइ.

१	मई.	मईओ, मईउ, मई.
२	मइं.	,, ,, ,,
३	मईआ, मईए, मईअ, मईइ,	मईहिं, मईहिँ, मईहि.
४	,, ,, ,, ,,	मईण, मईणं.
५	,, ,, ,, ,, मइत्तो, मईओ, मईउ, मईहिंतो.	मइत्तो, मईओ, मईउ, मईहिंतो, मईसुंतो
६	मईआ, मईए, मईअ, मईइ.	मईण, मईण.
७	,, ,, ,, ,,	मईसु, मईसुं.
सं०—	हे मई, मइ.	हे मईओ, मईउ, मई.

सही.

१	सही, सहीआ.	सहीउ, सहीओ, सहीआ, सही.

इत्यादि.

---

१ आज्ञार्थ तथा विध्यर्थमां धातुनां रूपोनी अंदर शो भेद छे ?

२ अकारान्त धातुओना आज्ञार्थ बीजा पुरुष एकवचनमां केटलां रूपो थाय छे ?

३ इकारान्त पुंलिंग तथा उकारान्त पुंलिंगना रूपोमां शो तफावत छे ?

४ "[illegible]" (आकारान्त पुंलिंग) शब्दना [illegible], सप्तमी, [illegible], तथा [illegible]

५ [illegible] शब्दोमां [illegible] स्त्रीलिंग नामो केटलां छे

६ '[illegible]' शब्दनुं [illegible] करी बतावो.

७ [illegible]

८ [illegible]

[illegible]
[illegible]

९ [illegible]
[illegible]
[illegible]

१० [illegible]
[illegible]

११ [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

१२ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

गयेला काळमां हस्तनी वपरायछे; ज्यारे परोक्ष काळ, हाल मांज जे क्रिया न देखेली होय तेमां वापरी शकाय छे.

प्रत्ययो—

स्वरान्त धातुओने लगाडवाना एकवचन अने बहुवचन	१ पु०	सी, ही, हीअ.
	२ पु०	„ „ „
	३ पु०	„ „ „

उदाहरण-(धातु) "का"-कासी, काही, काहीअ.

व्यंजनान्त धातुओने माटे. एकवचन अने बहुवचन	१ पु०	ईअ.
	२ पु०	„
	३ पु०	„

उदाहरण-(धातु) 'हुव्'-हुवीअ.

[illegible] भूतकाळनी अंदर दरेक पुरुष तथा वचनमां १ रूप थायछे.

धातु—

*हा—करवुं.
हुव्—थवुं.
दा—देवुं.
अल्ली—आलिंगन करवुं
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

अक्कुम्—जवुं.
ओह—अवतरवुं, जन्मवुं.
[illegible]
चिमु—शोभवुं.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

* [illegible]

गय, वि०—गयो.
अज्जा, स्त्री०—साध्वी.
थेर, वि०—स्थविर, वृद्ध.
कोसम्बी, स्त्री०—नगरीनुं नाम.
गयदसण, वि०—दांत वगरनो.
मच्चु, पुं०—मृत्यु, मरण.
सणिच्छर, पुं०—शनैश्वर.
लोहसिला, स्त्री०—लोढानी शिला.
णत्तुवी, स्त्री०—नानी.
घय, न०—घी.
मुरुक्ख, पुं०—मूर्ख.
चंडाल, पुं०—चंडाळ.
कण्ह, पुं०—कृष्ण, वासुदेव.
मण्डुक्क, पुं०—देडको.
बुहप्फइ, पुं०—बृहस्पति.

दुट्ठ, वि०—दुष्ट.
घोर, वि०—माठो.
सुण्हा, स्त्री०—पुत्रवधू.
छुहा, स्त्री०—सुधा, अमृत.
बोर, न०—बोर.
अस्सिविण, पुं०—अस्वप्न, देव.
भाण, न०—भाजन, भाणुं.
दलिद्द, वि०—दरिद्र, आळसु.
विसम } वि०—वांकुं.
विसर }
ओसह, ओसढ, न०—दवा, औ…
केली, स्त्री०—केळ.
केउ, न०—केतुं.
बहिर, वि०—बधिर, बहेरो.

वाक्य—

थेरी दुक्कालम्मि गतिं काही।
वद्धमाणो कोसम्बीए समवसरीअ।
बम्भणस्स घरम्मि दलिद्दो पुत्तो हुवीअ।
पुण्णेण रमणीए इत्थी भट्टिणी।
कण्हदिण्णो बसं परिवाईअ।
अस्सिविणा मण्डुक्काओ बुद्धं पत्तीअ।
गामम्मि विहंग कण्हो विण्हो इन्दिअ।

चंडालो बम्हणं फरिसीअ।
सणिच्छरस्स गेहम्मि लोहसिला हुवी
सुण्हा समणं निआरी।
पुत्तो मच्चणस्स पायम्मि पड गोवालो
मच्चुणो भय जणो करीअ।
बहोअम्मा सहोअरो गिण्हीअ
दिम्मा गामम्मि ठिविविहीअ।
बहिर मंडुका केलीअ।

समाणो कमलाणं बीहि ।
दीसो मंडलाओ न हरीअ ।
मणिकाओ गुणाण निही विमल-
भावयुओ अच्छीअ ।
जावकालो दुल्लहो भावीअ ।
चरित्तए जह उत्तरीअ ।
गुरुवासो धम्मं धरीही ।
फल्लो दुरिअं हरीअ ।
भवहरो [illegible] सव्वसीअ ।

माणसो सुद्धं धारीअ ।
विहाए धम्मं कुणीअ ।
उवरं बंधहि आइरीअ मणो ।
करहो भूमि मरणीअ ।
भाणं हरीअ मिच्छो ।
मुणवरो न पडीअ ।
रामोविओ धम्मं मेरडीअ ।
[illegible] मणहारीअ [illegible] ।
सुद्धं हरीअ ।

[illegible]

[illegible]

गीतथी राजा संतुष्ट थयो.
(तेओ) बे स्त्रीथी ललचाया.
(तमे) आरंभ कर्यो.
वनमां बे सिंह अवतर्यां.
(तेओ) बेए बे केरी खाधी.
समुद्रनुं पाणी पवनथी उछळ्युं.
(तें) पगमां घी चोपड्युं.
राजानुं घर शोभ्युं.
(तेणे) औषधमाटे लींबडो काप्यो.
(तेओ) बेए पाणीनो उपभोग कर्यो.

माणसो दुःखने लीधे मरणने इच्छता हता.
बे साध्वीओ विजयधर्म सुरिने नमी.
मावजिए बेळां खाधां.
तेओ बेए मोक्षने माटे आत्मविद्यानो आश्रय कर्यो.
युधिष्ठिर कोइ वखत पण जूठुं बोलतो नहोतो.
(में) महावीरनी आज्ञा हमेशां पाळी.
सुविधि भगवाने लोकोनुं सारुं कर्युं.

पाठ १५ मो.

धातु—

नि+पत्—पडवुं.
सं+मिल्—मळवुं, मेळाप करवो.
हर्—हरवुं, चोरवुं.
कुप्—कपवुं.
जा—उत्पन्न थवुं.
खेल्—रमवुं.
सभाज्—शोभवुं.
पचार्—टपको आपवो, उपालंभ करवो.
कंप्—कंपवुं.

लग्—लागवुं.
नट्—नाचवुं.
चुम्ब्—चुम्बन करवुं.
उप+शम्—शांत थवुं.
भ्रम्—फरवुं, घूमवुं.
धुण्—एकठुं करवुं.
ले—लेवुं, ग्रहण करवुं.
नि+हर्—हणवुं.

मूलधातुमां 'अस्' धातुना ब रूपो थायछे, १ भवति, २ अर्हति. आ रूपो बधा पुरुषोमां सरखां बहु वचनमां वपरायछे.

[illegible] तथा [illegible]

नाम—

*माता, >मातर, +मातृ } पुं०—मातृ, मातृ.

*[illegible], >[illegible], +[illegible] } पुं०—[illegible], [illegible].

[illegible] } [illegible]

[illegible] } [illegible]

[illegible]

मद, पुं०—[illegible], मद.

*पिता, >पितर, +पितृ } पुं०—पितृ, पितृ.

*[illegible], [illegible], +[illegible] } पुं०—[illegible], [illegible].

[illegible]

दसमुह, पुं०—रावण.
सक्कार, पुं०—सत्कार, सन्मान.
मय, न०—मुडदुं.
डोला, स्त्री०—हिंडोळो.
दिअर, पुं०—देर.
सिन्न, न०—सैन्य.
विअण, न०—वींजणो, पंखो.
राम, पुं०—राम.
मरण, न०—मरण.
पारेवअ, न०—पारेवुं.
तुसखंडण, न०—फोतरांनुं खांडवुं.
सुन्नरन्न, न०—निर्जन वन.
अणुट्ठाण, न०—विधि.
मयमंडण, न०—मुडदानुं आभूषण.
आणारहिअ, वि०—आज्ञा वगरनुं.

वाक्यो—

जह तुसखंडणं मयमंडणाइं सुन्नरन्नम्मि ।
विहलाणि, तह जाणसु आणारहियं अणुट्ठाणं ॥ १ ॥

पारेवओ छेत्तं निवडीअ ।
राम ! दसरहं नमिसु ।
दसमुहस्स मत्थयम्मि सरो लग्गीअ ।
मामाअं दुहिअं देसु ।
दाउणं सक्कारं कुरु ।
दिअरो डोलाए अच्छीअ ।
विअणस्स पायेसु वन्दीअ ।
विअणं पवणं देइ ।
मयं डहइ ।
मत्ता हत्थि खेइ ।
माया ससं कहेइ ।
भुअंगो डोलइ ।
सुन्नरन्नम्मि पुरिसा मउं विणा मच्चुं पावन्ति ।
माआ कल्लाणं होउ, एवं बोल्लेइ ।

[तुं] शान्त था.
[तें] आंबानी छाया नीचे नाच्यो.
[तमे] घेर हलदर मागी.
[तेणे] सत्कारने पकडो कर्यो.
[तुं] रावणना सैन्यने हण.
[तेओ] हमेशां मोटे विधिने करे छे.
माणसो रामने सेवे छे.
हुं सघळा कार्यमां समर्थ छुं.
रामनुं पण मरण थयुं, तेथी तुं धर्म कर.
[तेणे] दही मथ्युं.
[ते] दयाळ थयो.

[illegible] मोकले [illegible]. | पांचवा ! तुं [illegible].
(ते) देवीने [illegible]. | (ते) [illegible].
[illegible] पुत्रने [illegible]. | [illegible].
(तेओ) बे देवीनी पासे [illegible]. | (ते) [illegible].
(ते) [illegible] बे [illegible]. | [illegible].

पाठ, १८ मो.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] —

[illegible]	[illegible]
१ पु० [illegible]	[illegible]
२ पु० [illegible]	[illegible]
३ पु० [illegible]	[illegible]

१ [illegible]

२ [illegible]

'पकार' विकल्पे करवामां आवेछे, तो विकल्प पक्षमां 'भकार' नो 'हकार' करवो.

धातु—

ओसट्ट्–विकसित थवुं.
हम्–हणवुं.
प+लीव्–दीपवुं.
डम्–दंभवुं.
अप्पाह्–कहेवुं, संदेशो आपवो.
विग्–नाशवुं.
णिसट्ट्–नाश थवो.
पाम्–देवुं.
ओ+वाह्–अवगाहवुं.
उम्मत्थ्–सामे आववुं.
वञ्ज्–वरवुं.
उव+मम्–सामे मळवुं.

सम्+आव् समाप्त थवुं.
छोट्ट्–सूवुं.
सह्–शोभवुं.
वि+म्हर्–भूलवुं, विसरवुं.
अं हीर्–उंचवुं.
णिव्वर्–दुःख कहेवुं.
अवह्–रचवुं.
वि+भ व्=वाव्–व्यापवुं.
परि+अट्ट्–भटवुं, पर्यटन करवुं.
वव्–परवुं, नष्ट थवुं.
अवत्थोड्–तलवार खेंचवी.
परि+गेण्ह्–ग्रहण करवुं.

नाम (पुंलिङ्ग)—

पाउस–वर्षा ऋतु, चातुर्.
माण–मान, अहंकार.
अप्पावंग–आसनो अंग.
सिंगार–शिखर.
थंभ–स्तंभ.
चक्कवट्टि–चक्रवर्ती राजा.
वम्मह्–नेपाल मान.
[illegible]

आलाण–हाथीने बांधवानो खीलो.
कम्प–मस्तो, स्तर.
वि हु–विधु
पंजर–गोरखार.
पउर बोल, पहर.
उ [illegible]
[illegible]

[illegible]–[illegible], [illegible].
[illegible]–[illegible] ([illegible] नाम).
[illegible]–[illegible].
[illegible]–[illegible], [illegible].

स्त्रीलिंग—

[illegible]–[illegible], [illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible]–[illegible] [illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible] [illegible] }–[illegible].
[illegible]–[illegible], [illegible] [illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible]–[illegible]

नपुंसक—

[illegible]–[illegible], [illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] }–[illegible].
[illegible]–[illegible].
[illegible]

[illegible]

अन्नारिच्छ—बीजानी जेवो, अन्यादृश.	जारिच्छ—जेवो.
	जिण्हु—जीतनार.

* क्रियातिपत्ति.

ज्यारे शरत वाळां बे वाक्योनुं एक संयुक्त वाक्य बनेलुं होय, अने तेमां देखाती बन्ने क्रियाओनो कोइ पण प्रतिकूल सामग्रीथी नाश थतो जणाय त्यारेज आ 'क्रियातिपत्ति' वपरायछे.

प्रत्ययो—

एकवचन अने बहुवचन	१ पु०	ज्ज, ज्जा, न्त, माण.			
	२ पु०	,,	,,	,,	,,
	३ पु०	,,	,,	,,	,,

वाक्य—

जइ मेहो होज्ज, तया तणं होज्जा।

जइ साहू होन्तो, तया मुक्खो होमाणो।

पच्चट्टिणो वि मग्ग अत्थि।

सिद्धमणो मुक्खं गच्छिहिइ।

सिन्धू भरिहिइ।

मणीज्जाओ पुत्तो होहिइ।

[illegible]

जइ पुत्तो न पढेज्ज, तया मणयो हणेज्जा।

जइ मणीज्जाओ दिग्गं गेण्हिज्ज तया सिद्धमणो वि दिग्गं गेण्हिज्जा।

साहुणो माय न कुणिहिन्ति।

निच्च निग्गंथो आणाभंग न काहिन्ति।

[illegible] वट्टिहिइ।

* [illegible]

' [illegible]

दिवसम्मि भाणु पर्विसिदिर । [illegible] ।
[illegible] दासदासं [illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] ।

[illegible]

[illegible]	[illegible]

पाठ, १७ मो.

धातु—

× [illegible]	× [illegible]
× [illegible]	× [illegible]
× [illegible]	× [illegible]
× [illegible]	× [illegible]
× [illegible]	× [illegible]
	× [illegible]

× [illegible]

[illegible]

अलीअ, न०—जूठुं.
दाण, न०—दान.
दिक्खा, स्त्री०—दीक्षा.
वंचण, न० ठगवुं.
गब्भ, पुं० गर्भ.
तिअस, पुं०—देव.
पुच्छ, न०—पूछडुं.

संकला, स्त्री०—सांकळ.
कारण, न०—कारण.
मामिणी, स्त्री०—स्त्री.
मग्ग, पुं०—मार्ग.
छाल, पुं०—बकरो.
छाली, स्त्री०—बकरी.
दयालु, वि०—दयालु.

वाक्यो—

महावीरस्स पडिमा भुवसं दाहिइ ।
इट्टाहिं घराइं होहिन्ति ।
विञ्छिओ रयणीए डसिहिइ ।
आयारंगं सोच्छं ।
सियावायं वोच्छं ।
धम्मो णीछुञ्छिहिइ ।
मणयो पुत्तं संकलाहिं सारेहिइ ।
घरम्मि विज्जत्थिणो गुरूहिं सह गच्छिहिन्ति ।
इत्थीओ नेत्ताइं नि.मट्टेहिन्ति ।
छोअपियो सद्दो मोच्छिइ ।
तिअसो मच्चूओ मन्निहिइ ।
साहुं निन्देणं वेच्छिन्ति ।
वाणरो दीइं पुच्छं पछुन्टेहिइ ।
साहुणो दिक्खं दाहिन्ति ।
दाणं दाहं* घणाणं ।

तवं काहं* गुरूणमाणाए ।
सिआलो दक्खणं काहिइ ।
अविज्जाए दुन्नि जणा गुम्मिहिन्ति ।
विज्जत्थिणो घोसिहिन्ति रत्तीए ।
तिहुअणस्स झंगो विहीरेहिइ ।
डिम्भो कारणं विणा रोच्छिइ ।
पयावई भूमिं न निम्मवेहिइ ।
भीरुणो जणा गुल्लन्ति ।
जणा माहूणं गरिहं संसारे काहिन्ति ।
महिसो मग्गम्मि चलिहिइ ।
समा महोअराय आनिसं दाहिइ ।
छम्मुहो जणे रक्खिहिइ ।
भूमीए विज्जू पडिहिइ ।
नणंदा नेहं धरेहिइ ।
मस्सो कुमरस्स वहुणं वाहिइ ।

*(जुओ पाठ १४ नी *टीप) वळी 'का' तथा 'दा' धातुने प्रथम पुरुष एकवचनमां 'हं' प्रत्यय पण लागे छे. जेमके काहं, दाहं, पक्षमा काहिमि, दाहिमि इत्यादि.

काळना तेन प्रत्ययोमां शो भेद छे ?.

४ हुं आपीश, हुं करीश, तेओ बे ऊंघशे, ते जमशे, अमे बे जम्या; आ वाक्योनुं प्राकृत करो ?.

५ अत्यार सुधीमां तमे भणी गयेला आर्ष शब्दो लखो ?.

६ 'पितृ' शब्दना प्राकृतमां बधी विभक्तिओनां रूपो लखो ?.

७ 'नणन्दा' अने 'रमा' आ बे शब्दोना रूपमां भेद बतावो ?.

८ हर्, जा, वेल्ल्, दच्छ्, वेच्छ्, आटला धातुओना 'भूत' मां तथा 'भविष्य' मां रूपो लखो ?.

पाठ १८ मो.

* कर्मणि प्रयोग तथा भावे प्रयोग (सक्ष्मभेद).

कोइ पण धातुनो ज्यारे अमुक काळमां कर्मणि अथवा भावे प्रयोग बनाववो होय त्यारे पुरुषबोधक प्रत्ययो लगाडतां पहेलां धातु थकी 'ईअ', अथवा 'इज्ज' सामान्य रीते लगाडवामां आवेछे, अने त्यार बाद जे काळमां सक्ष्मभेद बनाववो होय ते काळना पूर्वे (कर्तरि प्रयोगमां) कहेवाइ गयेला प्रत्ययो लगाडवाथी आ रूपो सिद्ध थायछे, जेमके–बोलिज्जइ, बोल्लीअइ.

+ धातु—

दीस्–देखवुं.	हम्म्–हणवुं.
वुच्च्–कहेवुं.	खम्म्–खणवुं.

* सकर्मक धातुओनो कर्मणि प्रयोग करवामां आवेछे. तथा मूल अकर्मक अथवा अविवक्षितकर्मक धातुओनो भावे प्रयोग थायछे.

\+ आ धातुओ थकी 'ईअ अने इज्ज' (कर्मणि अथवा भावेना) प्रत्ययो लागता नथी, कारणके आ धातुओ मूळ धातुओ उपरथी आदेश थइने कर्मणिमां अथवा भावेमां उपर प्रमाणे बनेला छे; तेथी तेने पहेलां विवरण तथा अमुक अमुक काळना प्रत्ययो लगाडी सक्ष्मभेदना रूपो बनाववा; एटलेके आ धातुओ कर्तरि प्रयोगमां तो वपराश्ज नहि.

उसह—ऋषभदेव.	धअ—ध्वज.
सुद्धोअणि—शौद्धोदनि, बुद्ध.	साव—शाप.
कुढार—कुहाडो, कुठार.	

स्त्रीलिंग.

भुइ—नोकरी, भृति.	निण्णया—नदी, निम्नगा.
भज्जा—भार्या, स्त्री.	मज्जाया—मर्यादा.
पडाया—पताका.	वलहि—वलभीपुर.

नपुंसक.

गउरव, गारव } मोटाइ.	वुन्द—समूह.
	पायाल—पाताल.
मुसल—सांबेलुं.	ओसह, ओसढ } औषध.
पट्टण—नगर.	

विशेषण—

दच्छ—डाह्युं.	निण्ण—नीचुं, निम्न.
टड्ढ—स्तब्ध, ठंठुं.	

वाक्यो—

घएणं चुलुचुलिज्जइ ।	जणाणं बुद्धेण तत्तं जाणिज्जेहिइ ।
पुरिसेहिं घराइं बंधन्ति ।	बम्हणेहिं भोअणं जेमिएहिए ।
गोवालेण धेणू दुब्भइ ।	जोगिणा संसारो तीरेहिइ ।
भारवहेहिं भारो घिप्पइ ।	जणेण दोहिं कण्णेहिं सुव्वए ।
हत्थेहिं घुणिज्जइ पत्तेणं ।	वेहिं थूणेहिं धणाइं हीरन्ति ।
भिच्चेहिं कुढारेण भूमी खम्मइ ।	महिसो संकलाहिं बन्धिज्जइ ।
मित्तेण नयरं दीसए ।	इन्देण एरावणो चडीअए ।

तिहुअणेण मिकावायो पदिज्जइ ।
सारमेयेण दुत्ति अत्थाइं निब्भन्ति ।
मुरलंवेणे महिमो दुहिज्जइ ।
मणीम्मिलेण मुत्तो वयणाइं वुणीअ ।
महावीरेण वम्महो नि[illegible] ।
वयणगुणा नवचन्देण विनयकम्म मुणी गुणीअ ।
पुरिसेण बम्हणो हम्मीअ ।
मणेहि रयणाइं चिम्मीअ ।
तिहुअणेण लच्छी चिंतिहिइ ।

हग्गोविन्देणं कन्दिहिइ ।
मिथेण सुई कीरए ।
विज्जेण दीणाणं नगणभोमहं दाईअए ।
उम्महो वुन्दारयाण वुन्देण वन्दिज्जइ ।
पिउणा पुत्तो हम्मए ।
माअराए दुहिआ गहीआ हणिज्जइ ।
हर्षाए भत्ता नविज्जइ ।
नणंदाए कुमराय हुणए ।
रिमिणा भावो धाइज्जइ ।

(तेनावडे) तीन महावीरानें मुग [illegible] हे.
माणसांना बवडावडे [illegible].
कुंभारानें घडा वडे [illegible] हे.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] वडे [illegible] हे.
[illegible]
[illegible]
[illegible] (हे) न [illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

पुरुषोथी रातमां पथारीने विषे सुवाय छे. | (तेनाथी) आसनथी उठाय छे.
सुख वडे थवाय छे. | मुनिओ वडे क्षमा रखाय छे.
| मेघ वडे वरसायुं.

पाठ १९ मो.

केटलाएक खास उपयोगी कृदन्त.

(हेत्वर्थकृदन्त, संबन्धकभूतकृदन्त, वर्तमानकृदन्त तथा कर्मणि भूतकृदन्त विषे.)

१ कोइपण धातुने उं (अथवा जवलेज तुं) प्रत्यय लगाडवाथी हेत्वर्थ कृदन्त थाय छे. जेमके, बोल्लिउं, बोल्लिउं, बोल्लवाने, बोल्लवामाटे.

२ कोइपण धातुने उं, अ, ऊण, ऊणं, उआण, उआणं (अथवा जवलेज तुं, तूण, तुआण, तूणं अने तुआणं) प्रत्ययो लगाडवाथी संबन्धकभूतकृदन्त थाय छे. जेम, रमिउं, रमिअ, रमिऊण, रमिऊणं, रमिउआण, रमिउआणं; रमीने.

३ कोइपण धातुने 'न्त, माण' प्रत्ययो लगाडवाथी पुंलिंग तथा नपुंसकमां वर्त्तमान कृदन्तना रूपो थाय छे; तथा स्त्रीलिंगमां ई, न्ता, न्ती, माणा अने माणी प्रत्ययो लगाडवाथी स्त्रीलिंग वर्त्तमान कृदन्त थाय छे; जेम, * कहेन्तो, कहन्तो, कहमाणो, कहन्तं, कहमाणं, हसेई, हसन्ती, हसन्ता, हसेमाणा, हसेमाणी इत्यादि.

४ दरेक धातुओ थकी पुंलिंग तथा नपुंसकमां 'इअ' तथा स्त्रीलिंगमां 'इआ' तथा ई प्रत्ययो लगाडवाथी कर्मणिभूतकृदन्त थाय छे जेम, उविओ, उविअ, उविआ, उविई.

५ चालु पाठमा कहेला दरेक प्रत्ययो लगाडता पहेलां धातुथी विकरण 'अ' पण जोडाय छे अने हेत्वर्थकृदन्त तथा संबन्धकभूतकृदन्तना पूर्वना विकरणना 'अ' नो 'ए' अथवा 'इ' थाय छे.

---

* जुओ पाठ पहेलो नियम चोथो

वैकल्पिक अनियमित कृदन्तांची यादी.

[illegible]

—

[illegible] —

[illegible]

—

नाम.

[illegible]

[illegible]

उम्बर, पुं०—झाडनुं नाम, उंबरो.
विग्घ, पुं०—विघ्न.
डक्क, वि०—डसायेल.
माह, पुं०—माघ मास.
दुवालसंग, (आर्ष) न०—बार अंग.
छिहा, स्त्री०—स्पृहा, इच्छा.
निप्पिह, वि०—निःस्पृह
कत्तिअ, पुं०—कार्त्तिक मास.
मच्छर, पुं०—अहंकार, मत्सर.
वत्ता, स्त्री०—वार्त्ता.
रोगिल्ल, वि०—रोगवाळो.
विम्हय, पुं०—विस्मय.
मसाण, न०—मसाण
लोण, न०—मीठुं.
सोमाल, वि०—सुंवाळु.
पोप्फल, न०—सोपारी.
मिलाय, पुं०—मिल्ल
रवि, पुं०—सूर्य.
चविडा, स्त्री०—लापोट.
विअणा, स्त्री०—दुःख, वेदना.
अम्ब, न०—केरी.
आढिअ, वि०—आदर पामेलुं.
विहूण, वि०—रहित.
सणिच्छर, पुं०—शनैश्चर.
हरडई, स्त्री०—हरडे.
मेरा, स्त्री०—मर्यादा.

धातु—

गम्—जवुं
खण्—खोदवुं.
दुह—दोवुं.
वह—वहन करवुं
जर—जीर्ण थवुं.
लिह—चाटवुं.
बध—बान्धवुं.
भण—भणवुं.
छुव—स्पर्श करवो

वाक्य—

मणीआलो हसन्तो गरु [illegible] ।
हरगोविन्दो महाउ चेइअम्मि [illegible]
उंबरिओ निहूणो [illegible] ।
कत्तिए मासम्मि [illegible]
जणेहिं [illegible] ।
जम्मन्तो डिम्भो विअणं सहए ।
मेरं अमेऊण पोप्फलाइं भुञ्जइ ।
पयासन्तो रवी समुद्दम्मि पडए ।
हसन्ती पिउमिआ पुत्त चुम्बइ ।

(तेनाथी) निशाळमां जइने भणायछे.
पुरुषना मुखने देखीने हसती स्त्री गाडामां पडी.
वाडीमां रमतो पुरुष फूलो लइने घेर जायछे.
नीचे पडेलुं दूध बिलाडी चाटेछे.
सुंघेल फूलने माणसो सूंघता नथी.
कूतरो भसतो भसतो जायछे.
(ते) राजानी हजामत करीने घेर गयो.
दुःखने अनुभवतो माणस संसारथी उदास रहेछे.
वागोळतो पाडो भारने वहेछे.
(तेनाथी) वैद्यने तेडावायछे.
(तेनाथी) दीवाने अडकीने दझायुं.

(तेनाथी) कार्य आरंभायुं.
गामथकी नीकळेलो माणस भोजन करेछे.
संसारथी डरेल आदमी पाप नथी करतो.
वीरनी प्रतिमाने पूजतो माणस मोक्षने पामेछे तथा पामशे.
राजाने मर्दन करीने नोकरो लाग माटे आवे.
उछरेलो माणस धनने पेदा करीने धर्ममां वापरे.
खळभळेलो समुद्र मर्यादाने मूकतो.
महावीरने वंदीने गमनागमी पुरुष पर्यु [illegible]
परीक्षित (पारखेल) बाळको महामारमां दबावाइ रोज रमेछे.

सवालो.

१ जे धातुओने 'इभ' अने 'रू' नथी लागता ते धातुओना चोक्स [illegible]
२ [illegible]
३ [illegible]
४ [illegible]
५ [illegible]

सामान्य सूचना.

मूळभेदमां क्रियापदनो अंदर जो कर्म न बोलायुं होय तो प्रेरकरूपवाळा क्रियापदनी अंदर मूळभेदना क्रियापदनो कर्ता, कर्म तरीके पण गणायछे, अथवा त्रीजी विभक्तिमां वपरायछे जेम, मणीलालो वावरइ (मूळ) (वावरन्तं मणीलालं तिहुअणो पेरणं कुणइ-त्ति) तिहुअणो मणीलालं मणीलालेण वा वावरावेइ (प्रेरक)=त्रिभुवन मणीलालने वापरवानी प्रेरणा करेछे, अर्थात् त्रिभुवन मणीलाल पासे वपरावेछे.

अपवाद.

(१) गत्यर्थक, आहारार्थक, ज्ञानार्थक, बोलवाना अर्थवाळा तथा जे धातुओनुं शब्दरूप कर्म होय एवा तथा नित्य अकर्मक धातुओनो मूळभेदनो कर्ता, प्रेरक रूपनी अंदर मात्र कर्मज थायछे.

उदाहरण—

१. हरगोविन्दो जयचन्दं नयरं गच्छावेइ.

२. नयेरो मायरं खीरं भुंजावेइ.

३. तिहुअणो मणीलालं गीअं सुणावेइ.

४ पिआ पुत्तं पुअणाय बाहरावेइ

५. विजयधम्मसूरी सीसे आयारं सिक्खावेइ.

६. अम्मा डिम्भं उठावेइ

१ अकर्मक धातुना पण [illegible] आज्ञार्थक होय त्यारे तथा [illegible] धातुना मूळ कर्ता [illegible] प्रेरणा करवी पडती [illegible] [illegible] मूळभेदना कर्ता कर्म [illegible] नहि [illegible] अकर्मकोर [illegible] [illegible] [illegible] अकर्मकोर [illegible] [illegible] [illegible]

(३) 'हर् तथा कर्' धातुओनो मूळभेदनो कर्त्ता प्रेरक रूपमां कर्म गणाय छे, अथवा त्रीजी विभक्तिमां वपरायछे. रिवू धूणं (धूणेण वा) सुवण्णं हारेइ. अज्झोमित्तं (मित्तेण वा) कडं करावेइ.

(४) 'अहि-चय्, देक्ख्' आ बे धातुओनी अंदर मूळ भेदनुं कर्म पोते ज्यारे प्रेरकनो कर्ता थइ जाय त्यारे अथवा जो ते कर्ता प्रेरक भेदनो होय परंतु ज्यारे ते कर्ताने कांइ ज्ञान जणातो होय त्यारे मूळभेदनो कर्ता कर्म थायछे, अथवा त्रीजी विभक्तिमां आवेछे.

उदाहरण—सीसो गुरुं अभियवइ. (मूळ) (१) गुरू सीसं (सीसेण वा) अभियवावेइ. (प्रेरक). (२) सिसो निवरं देक्खइ. (मूळ) निवई सिसं (सिसेण वा) देक्खावेइ. (प्रेरक), सुही गुरुं सीसं (सीसेण वा) अभियवावेइ, सुही सिसं (सिसेण वा) निवरं देक्खावेइ.

वञ्जर, पुं०—बिलाडो.
मुक्क, वि०—मुंगो.
थुल्ल, वि०—जाडो, स्थूल.
जीविअ, न०—जीवित, आयुष्य.
आअ, वि०—आवेलो.
हरिअन्द, पुं०—हरिश्चन्द्र, विशेषनाम.
अम्बादास, पुं०—विशेषनाम.
पवाह, पुं०—प्रवाह.
विंझ, पुं०—विन्ध्य पर्वत.
पुंछ, न०—पूंछडुं.
देव, न०—दैव, भाग्य.
किसाणु, पुं०—अग्नि.
घट्ठ, वि०—अडकेलुं.
परिवार, पुं०—परिवार.

सत्तुञ्जय, पुं०—शत्रुंजय नामनो पहाड
कलाव, पुं०—समूह, कलाप.
सवह, पुं०—सोगन, शपथ.
उवमा, स्त्री०—उपमा.
महिवाल, पुं०—राजा, महिपाल.
बहुत्त, वि०—घणुं, प्रभूत.
दिवायर, पुं०—सूर्य.
तेअ, पुं०—तेज.
जस, पुं०—यश, कीर्ति.
जम, पुं०—यम, जम.
विज्जु, पुं०—वीजळी.
मम्म, पुं०—मर्म.
उर, पुं०—छाती, हैयुं.
सिर, न०—माथुं.
कड, पुं०—सादडी, कट.

वाक्य—

गुरुणो सीसे सिक्खावायं सिक्खावन्ति ।
सेट्ठी मित्ते भोअणाय बोल्लाविइ ।
सामी गोवालेण घेणुं दुहावेइ ।
समुद्दो मज्झायं मोत्तूण घराइं बुड्डावेइ ।
निवई महीसं तहा बइल्ले तणाइं भक्खावेइ ।
हरगोविन्दं विबुहो अम्बादासो नायं भणावइ ।

नायपुत्तो बलेहिं मेरुं कम्पावीही ।
दीणाणं जणाणं दाणं दावेसि ।
सेट्ठी वत्थाणि सिव्वाविहिइ ।
नडो नडिं गामम्मि नट्टावेइ ।
तवेहिं पावाइं णिव्वहावेमि ।
गुरुणो किवाए अवहावेइ ।
हे पहो ! मुक्खस्स मग्गं देक्खाव ।
पउरा पउरा नरवई भिच्चेण मरावेइ ।
इत्थी मुणिंपि हासेइ ।

माता पुत्रने भणवामाटे मगाडेछे.
(ते) क्षेत्रमां वधता धान्यने कापवदो.
(तमे) कुतराना बचाने पकावोछो.
महावीरना चरणमां देवो माथुं नमावेछे.

शूराओ यशने माटे माथां कपावेछे.
हरिश्चंद्रनी उपमा नथी.
(ते) छाती उपर हाथ मुकावेछे.
मातुओना मोटा मर्मने बोळावशो नहिं.

पाठ, २१ मो.

प्रेरक भेद, (चालु)

अगाउ वीशमा पाठमां कहेल प्रेरकना 'ए, अ, आव, आवे, अवि, आवि' प्रत्ययो धातुओने लगाड्या पछी पाठ १९मामां कहेला वर्तमानकृदन्त, संबंधकभूतकृदन्त, हेत्वर्थकृदन्त तथा कर्मणिभूतकृदन्त, पण तेना तेना प्रत्ययो लगाडवाथी थइ शकेछे. जेम-करावन्तो, करावमाणो, कराविऊण, कराविउं, कारिअं, कराविअ, करावीअन्तो, करावीअमाणो, इत्यादि.

(१) शब्दार्थक धातुओ (बोलवारूप अर्थवाळा तथा जेनुं कर्म शब्दस्वरूप होय एवा), ज्ञानार्थक धातुओ, आहारार्थक धातुओ ज्यारे कर्म सहित होय अने तेओनो मूळ भेदनो कर्ता प्रेरकमां कर्म थायछे त्यारे तेओ द्विकर्मक थइ जायछे तो ते वखते तेनां कर्मणिरूप करवामां बे कर्ममांथी गमे ते एक कर्म प्रथमामां मूकाय छे, जेमके—

१–मणीलालेण धम्मं सही बोलिज्जइ, (अथवा) मणीलालेण धम्मं सहिं बोलिज्जइ।

२–तिहुअणेण पुत्तो नमुक्कारं भाणीअइ, (अथवा) तिहुअणेण पुत्तं नमुक्कारो भाणीअइ।

३–गुरुणा सीसं सिक्खावायो बोहाविज्जइ, (अथवा) गुरुणा सीसो सिक्खावायं बोहाविज्जइ।

४–पुत्तेण जणयो भोयणं जेमावीअइ, (अथवा) पुत्तेण जणयं भोयणं जेमावीअइ।

(२) गमनार्थक धातुओ ज्यारे प्रेरकमां द्विकर्मक होयछे त्यारे जो तेनुं कर्मणि रूप बनाववुं होय तो मूळभेद मांहेनो जे कर्त्ता कर्म थयो होयछे तेज कर्म प्रथमामां आवेछे जेम–जयचन्देण हरगोविन्दो नयरं गच्छाविज्जइ ।

नाम–(पुंलिङ्ग).

आवग–वनार.
आस–घोडो.
इब्भ–पैसादार, इभ्य.
विग्गह–शरीर.
तरुण–जुवान पुरुष.
आमोअ–हर्ष, सुगंध.
आयार–आकार.
अणुअर–दास, अनुचर.
अब्भास–अभ्यास.
अंस–भाग, अंश.
मग्गण–बाण, याचक, मांगण.

आयरिस–काच, आरीसो.
आयंक–रोग, आतंक.
रमण–स्वामी, वर.
कीणास–जम.
अक्खंडल–इन्द्र.
गवक्ख–गोंखलो.
तन्तुवाय–कापडां वणनार.
मऊह–किरण.
मायंद–आंबो.
वेणु–वांसडो.
डोम्ब–चंडाळ.

स्त्रीलिङ्ग.

कन्ना–कन्या.
ईहा–इच्छा.
*गिरा–वाणी.
धुरा–धोसरी.
पुरा–नगरी.
घरिणी–स्त्री.
अम्बिलिआ–आंवली.

बिराली–बिलाडी.
जुवइ–जुवान स्त्री.
अग्गला–भोगळ अर्गला.
छमा–पृथ्वी
बोरी–बोरडी.
हरिणी–हरणी.

---

*अहिंथी त्रण शब्दो अकारान्त नथी, पण आकारान्त छे.

नपुंसकलिङ्ग.

उत्तिमंग–माथुं.
चेल–वस्त्र.
रिक्ख–तारो, चांदरणुं.
केऊर–बाजूबंध.
नेउर–झांझर.
चाव–धनुष्य.
आहरण–घरेणुं, आभरण.
अंगण–आंगणुं.
धंत–अंधकार, ध्वान्त.

विशेषणो.

भव–थएलुं.
अल्ल–भीनुं.
अहम–नीच.
अवदाय–धोळुं, अवदान.
अगाह–अगाध.

धातु—

सोह्–शोभवुं.
मेल्व्–मेळववुं, मिश्रण करवुं.
ढक्क्–ढांकवुं.
उ+तर्–उतरवुं.
झि–क्षीण थवुं.
नि+द्दा–ऊंघवुं.
आ+दर्–सन्मान करवुं.
मज्ज्–शुद्ध करवुं.
अ+क्कन्द्–राडो पाडवी, पोकारवुं.
लिम्प्–लेपावुं, लेप करवो.
विर्–व्याकुल थवुं.
अच्छ्–नमवुं.
आलुंप्–बळवुं.
उ+व्वद्–उखडवुं.
वेव्–कंपवुं.
लग्ग्–जोडवुं.

वाक्य—

पुरिसा केउरेहिं निच्चं सोहन्ति।
इत्थीओ नेउरेहिं पाये छायावेन्ति।
सिग्घं मग्गाइं मज्जेसि।
आयंकेण जणा विराविज्जन्ति।
दुण्णि आयरिएण अम्हं पुत्तं
सुणावेसु।

एई देवानं गिरं वोहिउं वरिरिगि ईई करेइ ।
आवणम्मि गमिऊणं कन्नो अणुओरणं आयरिसे विक्किणावेइ ।
साणू नइम्मि मन्नतो जणे अक्खन्दावेइ ।
वीरो चावं गवक्खम्मि मेल्लिऊण ओसहेण सरीरं लिम्पावेइ ।
रमणा रवीए आगच्छिअ इत्थीहिं दाराइं उग्घडावन्ति ।
इब्भो कट्ठाइं चेडागि छिन्दावेइ ।
निवइणो मल्लाणं सरीरं चेडेहिं ढक्कावन्ति ।
महसो उचरन्तं अक्खंडलं लक्खिऊण मारेयो मुक्कइ ।
निसंसा वि नरा तुणीनं पाले उच्छलंतं निराडन्ति ।
अहमेण डोम्बेण विरालीं हणावीअइ ।
जयचन्देण मग्गीवालमग्गिळिका मुग्मावित्रइ ।

महरेण कन्ना न गेण्हावीअइ ।
जुवई तलम्मं न वोळाविहिइ ।
दारस्म पासम्मि अग्गला दाविज्जइ ।
अदिकादाणं गेण्हन्तं गेण्हावन्तं वा न मन्तुमणइ जई ।
तुहं बोल्लाविउं आओ अत्थि ।
अंगणम्मि डिम्भा मारमेयं मनाडन्ती ।
जणेहिं अणाहम्मि संसारसमुद्दम्मि जीवो पावेहिं वुड्डाविज्जइ ।
मित्तो अहिवइं निद्दावेइ ।
गयणम्मि रिकआइं ममडन्ति ।
जणो कोहा चित्तं आलुंलावेइ ।
गवक्खम्मि अच्छिआ इत्थी पुरिसं आदइ ।
विज्जगाए मिलेमि ।
विज्जो ओसहं मित्तेण मेलवावेइ ।
हे वीरजिण ! मज्झहं तुहं उत्तराव ।

(वे) रात्रिए खानो नथी अने मागलोने खवरावतो नथी.
साधु पुरुषो विश्वनो नाश करे छे.
लोकोने हसावतो नट आनन्दने नक्कमा पडे छे.
शाळामां निमाएल (न्यवासूत्र) पंडित अध्यापन का करावे छे.

हे पिता! जिनधर्मसूरिने घर पवित्र करवा माटे अमां बोलावुं ?
पवन आकाशमां तृणना समूहने भमाडतो अने अंगणमां धूळने हर्ष करावे छे.
हे प्रभु! देवगाला अनुभवेल मुखने मने एकवार देखाडो.

कन्याने अपावती माशी दुःखो नीपजावेछे.
(हुं) आरिसामां मोढुं जोतो लोकोने हसावुंछुं.
(अमे) वे बाजूबन्धवडे बाह्य शरीर शोभावीए छीए.
(तमे) वे बजारमां जइने वात जणावोछो.
(अमारा वडे) वे बिलाडीओने दूध पीवरावायछे.
(तेओ)देवडे शरीर लेवा माटे आवतो जम मरावानो नथी.
(हुं) जूठुं बोलतो नथी, तथा भाइने बोलावतो नथी अने जूठुं बोलता मित्रने अनुमति आपतो नथी.
महावीरने पूजावतो माणस इंद्रोथी पण पूजायछे.
दंभने करतो माणस लोको वडे नीचे पाडवामां आवेछे.
शिवनी भक्ति धनने अपावेछे.
प्रभुनी प्रतिमाना पूजनवडे माणस लोकोना दुःख समूहने फेरावेछे.

(तमे) शय्यामां सुवाडेला छोकराने नवरावो.
अधम माणस खावा माटे मांस पकावशे.
(हुं) दूध पीवामाटे गाय दोवरावीश.
कविना काव्योने देखीने राजा नोकरवडे इनाम अपावशे.
(तमे) वे पुस्तको लखीने जीविकने चलावता हता.
घरमां जमतो जमतो मित्रने जमवा माटे प्रवेश करावेछे.
(ते) साप तथा वींछीने रमाडतो (छतो) लोकोने पाछा हटावेछे.
(ते) दोडता माणसोने खाडामां पाडेछे.
काष्ठोने पातळा करतो सुतार फूलगने पाणी पीवरावेछे.
(ते) भाईने जमाडीने जमेछे.
पवन झाडोने कंपावेछे.
(ते) गुरुना हाथने माथा उपर मूकावेछे.
योगीओ अभिलाषोने सिद्ध करावो.

सवाल.

१. मूळभेदनो कर्ता प्रेरक भेदमां कर्म थाय तेनो उदाहरण साथे एक सर्व साधारण नियम आपो.

२. केटलाएक प्रेरक अर्थवाळा वर्तमानकृदन्त, भूतकृदन्त, हेत्वर्थ-कृदन्त तथा संबन्धकभूतकृदन्त लखो.

३. कर्मणि प्रयोगमां कर्तानी कइ विभक्ति तथा कर्मनी कइ विभक्ति आवे ?.

४. ज्ञानार्थक तथा गत्यर्थक धातुओना प्रेरकनां कर्मणि प्रयोगो लखो

पाठ, २२ मो.

थोडाएक परचूरण नियमो. (कृदन्त)

(१) कोइपण धातुने कर्तरि प्रयोगमां 'इर' प्रत्यय लगाडवाथी अमुक कृदन्त नाम बने छे. जेमके, 'बोलिरो, बोलिरं, * बोलिरी तथा * बोलिरा,' आवा कृदन्तोनो अर्थ "(बोलवा)ना स्वभाव वाळो, सारुं (बोलवा) वाळो. अथवा (बोलवा) ना धर्मवाळो थाय छे".

तद्धित.

(१) हरकोइ नामने 'केर' प्रत्यय लगाडवाथी "फलाणानुं आ" एवो अर्थ थायछे, जेमके, भाणुकेरो तेओ=भाणनुं तेज, ÷ पारकेरं=पारकुं, रायकेरो करो=राजानो कर.

(२) हरकोइ नामथकी 'तेमां थएल' एवा अर्थमां 'इल्ल अने उल्ल' प्रत्ययो लागी शकेछे. जेम-(नयरे भवो), नयरिल्लो, नयरिल्लं नयरिल्ला नयरुल्लो-इत्यादि=नगरमां थएल.

(३) हरकोइ नामथकी "पणुं" अर्थमां 'त्तण' प्रत्यय आवे-छे, जेम, जिणत्तणं, दासत्तणं, (दासपणुं) विगेरे.

---

* ज्यारे अकारान्त विशेषणनु स्त्रीलिंग करवुं होय त्यारे अन्त्य अकारने बदले 'ई' अथवा 'आ' थाय छे.

÷ 'केर' प्रत्यय पर छता 'पर' शब्दने 'पार' थाय छे.

(४) दरेक नाम थकी (पोतानाज अर्थमां) 'अ' प्रत्यय लागेछे, जेम, घडओ=घडो, चन्दओ=चंद्रमा.

(५) हरकोइ नाम थकी 'वाळुं' अर्थमां 'आलु, इल, उल, आल, वन्त, मन्त, इत्त, इर अने मण' प्रत्ययो जोडायछे, जेम, दयालू (दयावाळो, दयावाळो), सोहिल्लो (शोभावाळो), दप्पुलं (अहंकार वाळु), जडालो (जटावाळो) धणवन्तो (धनवाळो), पुण्णमन्तो (पुण्यवाळो), माणइत्तो (मानवाळो), गव्विरो (गर्व-वाळो) धणमणो (धनवाळो).

नाम, (पुंलिङ्ग).

पहिअ—वटेमार्गु, पथिक.

कंकोड—कंकोडा नामनुं शाक.

वयंस—मित्र, वयस्य.

मणंसि—मनस्वी.

आवणिअ—सोदागर, आपणिक.

कंटअ, कंटय—कांटो, कटक.

सास—श्वास.

उस—किरण.

पवासु, पवासू—मुसाफर, प्रवासी.

हीर, हर—महादेव, हर.

छन्द—छन्द.

कररुह—नख.

पण्ह—प्रश्न.

कासव—एक ऋषिनुं नाम.

वीसास—विश्वास.

दाहिण, दक्खिण—डाह्यो.

अागमण्णु—आगमनो जाणकार.

मणूस—मानवी.

नपुंसक—

पत्तट्ट—शस्त्र, पतरानी

चीइत्त, चीअन्त—चीकट

मय—उमर.

भस्स—भस्म, राख.

वम्म—चामडं

अंसु—आंसु.
गुंछ—गुच्छो.
किंसुअ—केसुडानुं फूल.
अन्तेउर—अन्तःपुर.
सेय—कल्याण, श्रेय.
छन्द—छन्द.
करल्ह—नख.
चाउरन्त—चारगतिनुं नाश करनार.
पउम—कमळ, पद्म.
समरंगण—रणस्थळ, रणभूमि.

स्त्रीलिंग—

विज्जुला—वीजळी.
मणंसिणी—सारा मनवाळी.
वीसा—वीश
पण्हा—प्रश्न.
पइट्ठा } प्रतिष्ठा.
परिट्ठा }
सामिद्धि—समृद्धि.

विशेषण—

राइक्क—राजानुं.
पारक्क } पारकुं.
परक्क }
तुम्हेच्चय—तमारुं.
अम्हेच्चय—अमारुं.
अप्पणय—पोतानुं, आपणुं.
एत्तिल—एटलुं.
केत्तिल—केटलुं.
जेत्तिल—जेटलुं.
तेत्तिल—तेटलुं.
एक्कल } एकलुं.
एकल्ल }
नवल्ल—नवुं.
दीहर—लांबुं, दीर्घ.
वंक—वांकुं.
तंस—त्रांसु, सीधुं नहि.
पडु—चतुर, पटु.
मंसल—पुष्ट.
संमुह—सामुं.
मज्झिम—मध्यम.
पक्क } पाकुं.
पिक्क }
उत्तिम—उत्तम.
कइम—केटलुंक.

(४) दरेक नाम थकी (पोतानाज अर्थमां) 'अ' प्रत्यय लागेछे, जेम, घडओ=घडो, चन्द्रओ=चंद्रमा.

(५) हरकोइ नाम थकी 'वालुं' अर्थमां 'आल, इल्ल, उल्ल, आल, वन्त, मन्त, इत्त, इर अने मण' प्रत्ययो जोडायछे, जेम, दयालू (दयावालो, दयावालो), सोहिल्लो (शोभावालो), दप्पुल्ल (अहंकार वालुं), जडालो (जटावालो) धणवन्तो (धनवालो), पुण्णमन्तो (पुण्यवालो), माणइत्तो (मानवालो), गव्विरा (गर्ववालो) धणमणो (धनवालो).

नाम, (पुंलिङ्ग).

पहिअ–वटेमार्गु, पथिक.
कंक्कोड–कंकोडा नामनुं शाक.
वयंस–मित्र, वयस्य.
मणंसि–मनस्वी.
आवणिअ–सोदागर, आपणिक.
कंटअ, कंटय–कांटो, कंटक.
सास–श्वास.
ऊस–किरण.
पावासु, पवासु–मुसाफर, प्रवासी.

हीर, हर–महादेव, हर.
छन्द–छन्द.
कररुह–नख.
पण्ह–प्रश्न.
कासव–एक ऋषिनुं नाम.
वीसास–विश्वास.
दाहिण, दक्खिण–डाह्यो.
आगमण्णु–आगमनो जाणकार.
मणूस–मानवी.

नपुंसक—

पत्तल–पांदडुं, पतरावळी.
पीवल, पीअल–पीतळ.

वय–उमर.
सम्म–सुख, शर्म.
चम्म–चामडुं.

अंसु—आंसु.
गुंछ—गुच्छो.
किंसुअ—केसुडानुं फूल.
अन्तेउर—अन्तःपुर.
सेय—कल्याण, श्रेय.

छन्द—छन्द.
करुरुह—नख.
चाउरन्त—चारगतिनुं नाशकर
पउम—कमळ, पद्म.
समरंगण—रणस्थळ, रणभूमि

स्त्रीलिंग—

विज्जुला—वीजळी.
मणंसिणी—सारा मनवाळी.
वीसा—वीश
पण्हा—प्रश्न.
पइट्ठा }
परिट्ठा } प्रतिष्टा.
सामिद्धि—समृद्धि.

विशेषण—

राइक्क—राजानुं.
पारक्क }
परक्क } पारकुं.
तुम्हेच्चय—तमारुं.
अम्हेच्चय—अमारुं.
अप्पणय—पोतानुं, आपणुं.
एत्तिल—एटलुं.
केत्तिल—केटलुं.
जेत्तिल—जेटलुं.
तेत्तिल—तेटलुं.
एक्कल }
एकल } एकलुं.

नवल्ल—नवुं.
दीहर—लांबुं, दीर्घ.
वंक—वांकुं.
तंस—त्रांसु, सीधुं नहि.
पडु—चतुर, पटु.
मंसल—पुष्ट.
संतुह—सारुं.
मज्झिम—मध्यम.
पक्क }
पिक्क } पाकुं.
उत्तिम—उत्तम.
कइम—केटलुंक.

धातु—

अप्प्–आपवुं.
वद्धाव्–वधाववुं.
सोव } सूवुं.
सुव }
पुञ्छ्–शुद्ध करवुं.
दुहाव्–दुभववुं, दुःख देवुं.
उत्थङ्घ्–रोध करवो, अटकाववुं.
वज्जर्–विलाप करवो.
सिह्–इच्छवुं.
मण्–मानवुं.
अरह्–कृपा करवी.
तेअव्–दीपवुं.
ढुण्ढुल्ल्–गवेसवुं, शोधवुं.
तम्–बीवुं.
रेह्–शोभवुं.
मुर्–हसवाथी विकसवुं.

वाक्य—

आवणिओ पीढं पुञ्छइ ।
मणंसिणी अञ्जू पइस्सं अप्पावेइ ।
कवी छन्दाणि करेइ ।
पड्डिओ मग्गम्मि चडन्तो पडमाई अद्धमावेइ ।
कामवो रिसी पाइ पुञ्छावेइ ।
मयंसी मयंसिणि मणावइ ।
किवाया छिमुणहिं अन्नाणं रावइ ।
दरिद्दा मणूसा धणं मिग्गावन्तु ।
गुरो ! धम्मं इच्छसु ।
देवो कंटसो दुहावइ ।
मन्तो लेवइ [illegible] ।
[illegible] उत्तिमा कारणं [illegible] ।
[illegible]
[illegible]

अन्तरिक्खाओ पडन्ती विज्जुआ नवल्लं एकल्लं अ मणं दुहावेइ ।
मग्गमज्झम्मि अ रमिउं धन्ताणं मणाणं मम्मं होहिइ ।
दक्खिणो मणूसो उट्ठिओ वयसो निअ सेवाय धम्मं मणइ ।
गुरुणा अप्पणयं कआणं समत्ता लोआ कारन्ति ।
सूरा लोअम्मि अवड्डुआण नीरं दिन्ति ।
समरङ्गणम्मि नमन्ता नरा वीरेहिं अहमा वुच्चन्ते ।
समरङ्गणे रहन्ता पुरिसा सूरेहिं मज्झिमा वुच्चन्ति ।
[illegible] मणुसत्तणं ।

पंडितोवडे मोहमां मूंझाता पुरुषो बाळको कहेवामा आवेछे.	वीरचन्द शेठ शाळामां भणनार विद्यार्थीओने रोज जमाडेछे.
(तमे) तमारा शरीरने वैद्यो वडे पोषावो.	संसारमां पडता प्राणीनुं रक्षण करवामाटे मुनिओ उपदेश आपी दीक्षा ग्रहण करावेछे.
(हुं) मरीने पुण्यवडे देवपणाने पामीश.	अभिमानथी ज्ञान दूर नासेछे.
(हुं) तमारुं कल्याण कराववा माटे ईश्वरने पूजीश.	(ते) क्रोधवडे नरकनुं बारणुं उघाडेछे.
	लाभ लोभने वधारेछे.

पाठ २३ मो.

संस्कृतमां जेने अन्ते 'अन्' होयछे एवा केटलाएक पुंलिंग नामोनां प्राकृतमां रूपाख्यान.

आवां नामो प्राकृतमां अकारान्त लेखायछे, जेमके(सं० राजन) राय अथवा रायाण; (पूषन) पूस अथवा पूसाण; (श्वन्) स अथवा साण विगेरे.

आ (अकारान्त तथा आणान्त) नामोनां रूपो अकारान्त नामोनी माफकज छे; परंतु अकारान्त नामोमां ते उपरान्त नीचे मुजब प्रत्ययो वधारे लागेछे, तेथीज फक्त ते विशेषरूपो नीचे प्रमाणे जणावीए छीए.

विशेष प्रत्ययो—

	एकवचन	बहुवचन
१.	आ	आणो, इणो.
सं.	,,	,, ,,
२.	इणं	,, ,,

३. इमा, ण्मा	ईहि, ईहिं, ईहि.
४, ६. णमो, आमो, इमो	इणं, ईणं.
५. ,, ,, ,,	इत्तो, ईओ, ईउ, ईहिंतो, ईसुंतो
७. इमिम	[illegible]

माया.

एकवचन	बहुवचन
१. [illegible]	[illegible]
२. ,,	,, ,,
३. [illegible]	,, ,,
३. [illegible]	[illegible]
४, ६. [illegible]	[illegible]
५. ,, ,, ,,	[illegible]
७. [illegible]	[illegible]

बहू.

१. बहू	[illegible]
२. ,,	,, ,,
३. [illegible]	,, ,,
३. [illegible]	[illegible]
४, ६. [illegible]	[illegible]
५. ,, ,, ,,	[illegible]

[illegible]

	पूसीहिंतो, पूसीसुंतो.
७. पूसिम्मि	पूसीसु.

नाम–(पुंलिंग).

अद्ध, अद्धाण (सं०–अध्वन्)–रस्तो.

राय, रायाण (सं०–राजन्)–राजा.

पूस, पूसाण (सं०–पूषन्)–सूर्य.

बम्ह, बम्हाण (सं०–ब्रह्मन्)–ब्रह्मा.

जुव, जुवाण (सं०–युवन्)–जुवान.

तक्ख, तक्खाण (सं०–तक्षन्)–सुतार.

उच्छ, उच्छाण (सं०–उक्षन्)–बळद.

स, साण (सं०–श्वन्) कूतरो.

महव, महवाण (सं०–मघवन्)–इन्द्र.

+अप्प, अप्पाण (सं०–आत्मन्)–आत्मा, जीव.

सुकम्म, सुकम्माण (सं०–सुकर्मन्)–सारां कर्मवाळो.

गाव, गावाण (सं०–ग्रावन्)–पत्थर.

मुद्ध, मुद्धाण (सं०–मूर्धन्)–माथुं.

कूव–कूवो.	पंडव–पांडव.
इंगाल–अंगारो.	नेरइअ–नारकीनो जीव.
अबुह–अज्ञानी माणस.	विद्दुम–परवाळुं.
बोह–ज्ञान.	वणस्सइ–वनस्पति.
खग–पक्षी.	हरिआल–हडताल.
नारइअ–नारकीनो जीव.	रसिन्द–पारो.
नीसास–नीसासो.	खल्लिड–टालवाळो.

+ आ शब्दना पण रूपो पूर्वोक्त रीते छे, परन्तु ते उपरान्त तृतीयाना एकवचनमां 'अप्प' शब्दना 'अप्पणिआ, अप्पणइआ' ए बे रूपो विशेष थाय छे.

नन—नाळवानी शक्तिवाळो नींद. | निर्णय—निश्चय, निवेड.
भाव—भानवाळी शक्तिरहित नींद. | दुआद—वालम.

नपुंसक—

मद्य—मेरवुं लावकुं. | थीण—थीणुं.
हिंगुल—हिंगळोक, हिंगुल. | [illegible]—[illegible].
[illegible]—[illegible]. | [illegible]—[illegible].
[illegible]—[illegible].

स्त्रीलिंग—

[illegible]—[illegible]. | [illegible]—[illegible].
[illegible]—[illegible]. | [illegible]—[illegible].
[illegible]—[illegible], [illegible].

विशेषण—

[illegible]—[illegible]. | [illegible]—[illegible], [illegible].
[illegible]—[illegible], [illegible]. | [illegible]—[illegible].
[illegible]—[illegible].

[illegible]—

[illegible]

[illegible]—

[illegible]

णि+सरइ—नीकळवुं.
कस्—कसवुं.
आ+हर्—खावुं.
उ+लड्—उडवुं.
जअइ—झट करवुं, त्वरा करवी.
अहिरेम्—पूरुं करवुं.
सम्+आव—समाप्त थवुं.

वाक्य—

जिणवराणं जम्मे णत्था महत्रा उवागच्छइ ।
गुरुणा आण मोक्खा सीमा नयणाओ णिस्सरन्ति ।
बम्हणा अत्त मोक्खा भिक्खाए वईन्ति ।
वुड्ढो नर वुड्ढा अणुट्ठं नं नं नाणावइ ।
तम मोत्ति माणसो न मारेइ, मारेन्तं पुण न समणुजाणइ ।
कम्मंमि नअड्ढा मग्ग [illegible] र्शेन वालि ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ।
[illegible] ।

एत्थ नयरमज्झम्मि वणेसु ।
अत्ता मोअणेण बम्हणे विणावन्ति ।
साहूणो परोप्परं न जुज्झेहिन्ति नई जुज्झहिन्ति ।
अणगारिम आहारेसु ।
[illegible] उवरमन्ति ।
धण अहिरमन्तो ।
रायाणो आउहाइं सज्जेइ ।
कुमारो मुणीहि सद्धं ।
कुसलं करिति सविसारेइ इत्थीहिं ।
पुत्तय समावइ ।
चंद मडोइ ।
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ।

[illegible]

[illegible]

(तेओ) चोरनां अने मारनां
स्त्रीने जोवा माटे उभा छे.
हिंदुस्थानमां अने इंग्लांडमां जीव छे.
पृथ्वी उपर पडेली उल्का
कुतराने वाग्यो.
राजाना मुकुटमां वैडूर्य रत्न छे.
नारकीनो जीव बहु रोवेछे.
स्तुति करनार धन मेळवेछे.
पंडितो तत्त्वनो निर्णय करेछे.
केवळज्ञान दर्शनथी सघळुं दृश्य थायछे.
खनक अने पत्थर माटे कोदाळीवडे
जमीन खोदायछे.
पांडवो पण वनमां गया हता.
बाळको रोटली खायछे.
(ते) गुरुनी साथे नगर नदी पर्यंत
बहार नीकळ्यो.
(तेने) रत्नानां अलंकार कर्या.

(तेओ) दडो गंधावेछे.
(तेने) देव वीरनुं स्मरण कराव्युं.
(तेओ) देव स्त्रीने हणावी.
रस्तामां जतो छतो ते पडी गयो.
प्रभुनी मूर्तिने जोइने तेनाहं मन
उलस्युं.
(तेवडे) घडो नावामां मूकायो.
बधा लोको सारा कर्मवाळाने पुजेछे.
(हुं) अज्ञानीने पूजावीश नहि.
हुं मनोहरने घोडा उपर
चडावीश.
घोडा उपरथी उतरीने नीचे पडेलो
माणस नीसासो मूकेछे.
फूलनो गंध फेलायछे.
एक दसकडे घट कर्यो.
कल्याण थाओ.

सवाल.

१. 'इन. अने देव' आ बे प्रत्यय कोईने क्यो प्रत्यय लागवे लागेछे अने क्यो धातुने लागेछे ?, तेओ बेना अर्थ सहित उदाहरण आपो.
२. 'घटपट्टुं' तेनुं प्राकृत शुं थाय ?
३. 'रूप' शब्दनो अर्थ लखो.
४. गाय अथवा गायम (गम्म् शब्दनुं प्राकृत) शब्दोनां रूपो लखो.
५. 'राम' शब्दना तृतीयाना एकवचननां रूपो लखो.

पाठ २४ मो.

केटलाएक सर्वनाम (पुंलिंग).

सव्व (सर्व), अण्ण (अन्य), अण्णयर (अन्यतर), इअर (इतर), कउम (कतम), नेम (अर्ध), इक्क, एग (एक), सम (सघळुं), सिम (सघळुं), पुव्व (पूर्व), उत्तर (उत्तर), अवर (अपर), दाहिण, दक्खिण (दक्षिण), अहर (अधर), अन्तर (अन्तर), आ सर्वादि शब्दोनां रूप अकारान्त पुंलिंग नामोनी माफक करवां, परन्तु जे स्थळे विशेषता छे ते विभक्तिना प्रत्ययो बतावीए छीए–

प्रथमा बहुवचन, ए. जेमके– सव्वे

चतुर्थी तथा पष्ठी बहुव०, एसिं, ण. जेमके–सव्वेसिं, सव्वाण.

सप्तमी एकवचन, स्सिं, म्मि, त्थ, हिं, जेमके–सव्वस्सिं, सव्वम्मि, सव्वत्थ, सव्वहिं.

बाकीनी विभक्तीओनां रूपो जिनशब्दनी जेम जाणवां.

स्त्रीलिंग—

आ उपर कहेलां सर्वनामोनां आकारान्त तथा ईकारान्त स्त्रीलिंगनां सघळां रूपो आकारान्त स्त्रीलिंग ' तिसला ' तथा ईकारान्त स्त्रीलिंग ' सही ' नी जेवां थाय छे.

नपुंसक—

वळी उपर कहेलां सर्वनामोनां नपुंसक लिंगनां प्रथमा, संबोधन तथा द्वितीया विभक्तिनां रूपो अकारान्त नपुंसकलिंग ' वण ' नामनी जेम बनाववां, तथा बाकीनां रूपो ' सव्व ' पुंलिंगनी माफक जाणी लेवां.

विशेषणो.

जिण्ण—जीर्ण.
कोंढ—कुंठ.

सण्ह } सुण्ह } सूक्ष्म.
छय—तूटेल.

अव्यय—

किंचि—कांइ पण.

धातु—

आअड्ढ्—वापरवुं.
वोल्—जवुं.
आ+यर्—आचरवुं.

णिहुम्—उल्लसवुं.
विरमाल्—वाटजोवी.

वाक्य—

सव्वे मिलिच्छा मंसं आअड्ढन्ति ।
नरिन्दा कोन्ताइं सिवन्ति ।
आयंकवन्ता जणा गन्धोइं पिज्जन्ति।
सव्वेसिं निसिअराणं तेअेहिं समुद्दो णिहुमइ ।
एगा मच्छिआ झुरस्सोवरि चिट्ठइ।
सव्वाइं पोग्गलाइं जिण्णाइं अत्थि।
अण्णे मुणिणो अद्धाणम्मि वोलन्ति।
रयणीए सव्वहिं नेडम्मि पक्खिणो उंघन्ति ।
इअरे अहिणो वम्मिअेहिन्तो णिग्गच्छन्ति ।
कोंढो जणो टम्मस्स सम्मुहं परीइ।

ईसरस्स नामं गेण्हिमो ।
मूसआ महेढअे आहरिस्सन्ति ।
तित्तिरा खित्तम्मि धावन्ति ।
पोक्खराउ ओज्झरो झरइ ।
मोग्गरेहिन्तो तसा तसन्ति ।
करीमाणमग्गिणा मोत्था डहइ ।
वच्छम्मि सिरीमस्स हारो छज्जइ ।
दुच्छा किंचि वि कोउहलं न देक्खन्ति ।
इत्थीओ सुण्हेहिं दुअहेहिं तोण्डं दक्खन्ति ।
बहुणो बाला कच्छाए पोत्थयं खिविअ मालाअ जन्ति ।

दुण्णि असिविगा जहिट्ठिलं वन्दन्ति।
हत्थीणं मत्थयम्मि सिन्दूरसमूहो मिलीअ।
दुहिआणं नराणं छयम्मि सरीरे छारो पडइ।
मुहायारं आयरन्तु।

केटलाएक उंदरो रात्रिए घरमां दोडेछे अने नाचेछे.
भाइ भाइनी वाट जोशे.
बाणोवडे राजाए पोताना जीवितनुं रक्षण कर्युं.
गरीब माणसो जाडा वस्त्रोवडे शरीर ढांकेछे.
ईश्वरना गुणोने सांभळीने भक्तोनुं मन आनंदवाळुं थायछे.
वैद्यो गळेने पाणी पायछे.
माणसो खेतरने खेडावेछे.
लोको झरामांथी निर्मळ पाणीने घेरे लइ जायछे.
म्लेच्छो झाडो कापवा माटे वनमां गया.
ब्राह्मणो शूद्रोवडे वहेडाने भांगेछे.
पांजरा उपर राखेलि पुतलिओ गीत गायछे.
संसारना सुख भोगवीने राजा युधिष्ठिरे साधुपणुं लीधुं.
सिन्दूरवडे उंदरोनां मोढां लाल थायछे.
माणसो नदीमां पडीने तरेछे.
बाळको खावा माटे रोज सवारे रोवेछे.
सारा पुत्रो पिता अने मातानी सेवा करेछे.
ऋषिओ द्विवचनने वापरता न हता.

पाठ, २५ मो.

सर्वनाम—चालु.

'क' (पुंलिंग).

'क' (किं)=कोण, शुं.

आ शब्दना तमाम रूप 'सव्व' शब्दनी माफक छे परन्तु जे कांइ विशेषछे ते बतावीए छीए—

स्त्रीलिङ्ग—

सण्णा—संज्ञा.
जरा—घडपण.
किसरा—खीचडी.
रिद्धि—धन, ऋद्धि.
कइ—क्रिया, कृति.

पउत्ति—प्रवृत्ति.
पुत्तलिआ—पुतळी.
सड्ढा } श्रद्धा.
सद्धा } श्रद्धा.
दिट्ठिआ—आनंद.

विशेषण—

दड्ढ—स्तब्ध.
दिण्ण—दीधेलुं.
उच्च } ऊंचुं.
उद्ध } ऊंचुं.
घट्ठ—घसेलुं.
तत्त } तपेलुं, गरम थएलुं.
तविअ } तपेलुं, गरम थएलुं.
मउ—नरम.

वाहित्त—बोलेल.
पर—बीजुं.
उक्किट्ठ—उत्कृष्ट, ऊंचुं.
धिट्ठ—धीठुं, धृष्ट.
भविअ—भव्य, सुंदर.
वन्दणिज्ज—वांदवायोग्य.
कास } कृश.
किस } कृश.

धातु—

कोआम्—विकसवुं.
विम्वह्—विवाद करवो.
तच्छ्—पातळुं करवुं.

सामग्—चोंटवुं.
घोट्—पीवुं.

वाक्य—

मट्टिआए वि बद्धं मोडनहोसि ।
किस्सा इत्थीए मग्गम्मि माउक्क-मत्थि ? ।

भविआ सड्ढा । निग्गन्थे उक्किट्ठा रिद्धी अत्थि ।
हणूमन्तो वइरेण पव्वयं तोडीअ ।

तिण्ण मिच्चू निणिज्जइ ? ।
मरणं काला नच्चिहिइ ।
समणो पिव मारको एवइ जम्हा ।
दुम्मिसं वि अमिणा नत्थि हीइ ।
खिन्ना जया सव्वे मणुस्सा गंगा-
गओ तारंति ।
विमणा मोहिस्सइ ।
जामाइआ मम्बोर्ध दिंति ।
दव्वो पोहसालो महपमम पामे
धर्व बोहइ ।
गमा नदम, जिणग नवहि अमम,
न हुम्मा ।

जइ मिच्छिहम्मि मच्छिआ मम-
मइ, तहेव संसारे नरो मामगइ ।
विमगए मिच्छं मिलंति ।
कुमुमम्मा हुजं मोहंति ।
अविमाइ घईइ पहरी मरविज्जइ ।
को वि नो मउ नत्थि, अवि म दे
विउ अत्थि ।
न विरहिहिमि ।
तोषिआ दबे पविमिल, भूमीए,
मिदिउण, पाइममभिम अवइ ।
हन्दिआई मिलिइ दम्मुणिजो
होमो मम्मो अस्थि ।

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

पाठ, २६ मो.

सर्वनाम–चालु.

ज. त पुंलिंग.

ज (यत्)=जे. *म, त + ण (तद्)=ते, आ बेउ शब्दनां रूपो पुंलिंग मां 'क' सर्वनामनां माफक थायछे. परंतु विशेष करीने केंकने लागता इणो तथा इस, प्रत्यय आ बन्ने शब्दोने लागता नथी.

'त' (तद्) शब्दना षष्ठीना एकवचनमां 'से' तथा 'बहुवचनमां 'सिं' तथा पञ्चमीना एकवचनमां 'तो' एटलां रूपो वधारे वपरायछे.

स्त्रीलिंग.

जा, जी (यत्) § सा, ता, ती § णा (तत्) आ शब्दनां बधां रूपो 'का तथा की नी माफक यथायोग्य जाणी लेवां.

नपुंसक.

'ज तथा त' शब्दनां तमाम रूपो नपुंसक 'सव्व' शब्दनी माफक थायछे.

नाम–पुंलिंग.

वइदब्भ–वैदर्भ.	निहस–कसोटी.
चइत्त, चेत्त–चैत्रनामनो मास.	जडिल–जटावाळो.
केलास, कइलास } पहाडनुं नाम.	डिम्ब–डींबडो.
	उवसग्ग–उपसर्ग, धातुनी पूर्वमां मोडातो शब्द.

---

* आ शब्द केवळ प्रथमना एकवचनमां पुंलिंगमां ज वपराय छे.

+ आ शब्दना रूपो कवचित् ज वपरायछे.

§ 'सा' शब्द केवळ प्रथमना एकवचनमांज तथा 'णा' अवश्य वपरायछे.

कोल्ल–वर्णनी जाति विशेष.
मीमर } बिट्.
मीहर }
नार–नाग.
पिनाद–पिनाक.
पंच–पांचो.
पणन–पणस.
वसन्न–[illegible] शरीर.
[illegible] -[illegible].
[illegible].

नपुंसक—

अन्तरिक्ष–[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

[illegible]—

[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

[illegible]—

[illegible] } [illegible]
[illegible] }
[illegible].
[illegible].
[illegible].

अव्यय—

अन्नुन्नं } परस्पर.
अन्नन्नं }

पुधं }
पिधं } जुदुं.
पिहं }
पुहं }

धातु—

कील्—रमवुं.
लिह्—लखवुं.
तव्—तपवुं.
हा—हीन थवुं.
पीड्—पीडवुं.
वंच्—ठगवुं.
सं+मिल्—मळवुं.
समा+चर्—आचरण करवुं.
उव+इ—पामवुं.
पाल्—पालवुं.

तम्मि केलासे जडिलो संभू तवं तवीअ ।
तलायम्मि सररुहेहिं पुलोमीओ कीलन्ति ।
पुत्तलिआ पईवं हत्थम्मि धरइ ।
चेत्ते मासे लिम्बो थाणु पिव दीसइ ।
उवसग्गस्स बहुणो अत्था होन्ति ।
कवालं कमन्धो च पिहं हवीअ ।
काहलो पुरिसो सउहम्मि वि भयं पावइ ।
जंउणाए सरिआअ मडयं तरइ ।
जोव्वणे वि सो मउणं पालेइ ।
पउररूवन्ता जणा कइअवेण सव्वे वञ्चन्ति ।

अइसरिअवन्तो नाहो पोत्थयं लिहावइ ।
फणसस्स फलं संमिलीअ ।
रययम्मि मरगयं छज्जइ ।
नाहो निहसेणं सुवण्णं परिक्खइ ।
परिसहा साहुणो सरीरं पीडन्ति ।
जहणे जळस्स सीहरं समागयं ।
सयडं जणे गामं गमावेइ ।
कंथाए सा सव्वा सभा लोट्टिहिइ ।
अन्नुन्नं केण वि वेरं न करणिज्जं ।
तेण जा पइण्णा चित्ते कया तं तहेव सो पालिअ ।
पावं हाहिइ ।

मोर पिंछाना छत्रथी [illegible].

कलालमां नाखुं निकळ शोभतो.

पूर्वकालमां बधा माणसोए अन्योन्य प्रीति राखी हती.

ते नदी पीवा योग्य छे.

[illegible] बनाववामाटे ते [illegible] दोडचो

[illegible]

ते शहेरने माणसोए [illegible] घेरी लीधुं.

[illegible]

[illegible]

पाठ. २७ मो.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

अमु–पुंलिंग.

एकवचन.	बहुवचन.
१ अमू, अह.	अमुणो, अमवो, अमओ, अमउ, अमू.
७ अयम्मि, इअम्मि, अमुम्मि.	अमूसु, अमूसुं. इत्यादि.

नाम–(पुंलिङ्ग).

वंस–वंश.
दहमुह–रावण.
पार–किल्लो.
गिम्ह–ग्रीष्म ऋतु.
अन्तण्णाय–मध्यमां पडवुं.
मग्गसिर–मासनुं नाम.
मेल–मेळो, सभा.
मज्झन्न–मध्याह्न.
वग्ग–वाघ.
परामरिस–विचार.
कम–परिश्रम.
पिळोस–दाह.
चारण–चारण.

नपुंसक—

राउल–राजकुल.
उण्हीस–पाघडी.
कम्मल–पाप.
आणवण–जणाववुं.
बरिह–पीछुं.
कोडिअ–कोडीयुं, दीपक राखवानुं पात्र.

स्त्रीलिङ्ग—

कुल्ला–धोरीयो, नीक.
अग्गत्ति–जणाववुं.
मेइणी–जमीन, मेदिनी.
सासू–सासू.

मामी—मामी.

हिरी—[illegible].

सिप्पी—सीप.

महाहा—[illegible].

विशेषणं—

निम्मल—निर्मल.

विचित्र—[illegible].

[illegible]—विकसित.

पुरिम—पूर्व.

[illegible]—सुंदर.

[illegible]—[illegible].

मणोज्ज—सुंदर.

[illegible]—दैवने आणलेलो.

अत्थमि—आसन.

[illegible]—[illegible] आणलेला.

[illegible]—[illegible].

अव्यय—

[illegible] } [illegible].

[illegible] } [illegible] [illegible].

धातू—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]—[illegible].

[illegible]

[illegible]—[illegible].

[illegible]

[illegible]—

[illegible]

चारणा पुरिसस्स वंसस्स मणोज्ञे गुणे गाअन्ति ।

दहमुहो पारमवलम्बीअ ।

सासू कोडिएसु दीवे काऊणं घरं अलंकुणइ ।

अप्पज्ञा किलिट्ठाणि कम्मसाइं न करन्ति ।

आयरिसम्मि सासूए मुहं देक्खिज्जइ ।

कुल्लाए जलं नीहरिऊण रुक्खाण मूलम्मि गच्छइ ।

इंगिअज्ञा एण्हि थोका अत्थि ।

सो तं परामरिसं करावेइ ।

मामी सेराइं रम्माइं पुप्फाइं मेणीअ चिणिहिइ ।

पिलोसो सव्वमालुंखइ ।

विज्ञत्थीहिं बहुं तिक्खं तह अक्खिलं वत्थुं न जेमीअइ ।

मोरो बरिहाइं चामरं छज्जन्ति ।

साहुणो सलाहं पि अवमणन्ति ।

दहमुहस्स वि दहाइं मुहाइं समरे रामम्म बन्धू छिन्दीअ ।

चारणा हिरीए रहिआ हवन्ति ।

वग्घो सव्वे जीवे डरावेइ ।

कम्मसाउ विरम ।

रावणना मुकुटमां पीछां देखातां हतां.

निश्चल माणसो एकज काम पुरु करे छे.

'धर्मनुं जणाववुं' ए काम पृथ्वीमां उत्तम छे.

वाघथी शूरा माणसो थोडुं पण डरता नथी.

सारा माणसो पापने तिरस्कार छे.

(तुं) कोइनी साथे रमीश नहि.

तेणे मने शणगार्यो.

ते मार्गथी पावडी फेंकतो हतो

पोतानी प्रतिज्ञामां निश्चल माणसो कार्यमां जय पामेछे.

ते चारण शरम विना जेम तेम बोल्यो.

ज्यारे त्यारे माणसोज भूले छे.

विजयधर्मसूरिए मुनि इन्द्रविजय नामना इंगितज्ञ शिष्यने भणावी पोतानी पासे राख्या.

मागशर मासमा पर्वतो उपर बरफ होयछे.

मध्याह्नमा पण साधुओ नदीकाठे सूता हता

जे पाणिनुं टीपुं छीपमां मोती थाय छे, तेज पाणिनुं टीपुं सर्पना मुखमां विष थायछे. संगति गुण अने दोषोनुं कारण थाय छे. ते विचार विना काम करीने रोयो.

कोइ दिवस महावीरदेवे आ देश पवित्र कर्यो हतो. आ देशनां घणां माणसो [illegible] हतां. तेनी [illegible] वर्गने [illegible] स्वर्गे गइ.

पाठ, २८ मो.

सर्वनाम—चालु.

*अ. १७, इम (इदम्)= आ.

पुंलिंग.

'इम' शब्दनां रूपो सामान्य रीते 'सव्व' नी जेवां छे, परंतु विशेष ए छे के प्रथमाना एकवचनमां 'अयं,' द्वितीयाना एकवचनमां 'इमं,' सप्तमीना एकवचनमां 'इह' षष्ठीना एकवचनमां 'से' तथा बहुवचनमां 'सिं' [illegible] पण थाय छे तेमज सप्तमीना एकवचन मांहेना 'म्मि, [illegible]' आ बे प्रत्ययो लागता नथी.

स्त्रीलिंग—इमा, इमी.

आ शब्दोनां रूप आकारान्त तथा ईकारान्त स्त्रीलिंग जेवांज छे परंतु विशेष ए के प्रथमाना एकवचनमां इमिआ, तथा तृतीयाना बहुवचनना 'हिं' प्रत्ययनो 'आहिं' [illegible] थाय छे. जेमके-

प्रथम एकवचन-इमिआ, इमा, इमी, इमीआ.

तृतीया बहुवचन-आहिं, इमाहिं, इमीहिं, इमाहि विगेरे.

[illegible]

नपुंसक—

एकवचन.	बहुवचन.
१. इणं, इदं, इणमो.	इमाइं, इमाइँ, इमाणि.
२. ,, ,, ,,	,, ,, ,,

शेष रूपो पुंलिंग प्रमाणे.

नाम—(पुंलिङ्ग).

मत्तंड—सूर्य.
कुक्कुड—कुकडो.
वासर—वार.
सत—सीत.
वसन्त—वसन्त.
कप्पूर—कपूर.
धंक—गागो, कागो.
थण—स्तन.
दन्त—दांत.
उदन्त—समाचार.
भमर—भमर.
अन्तेवासि—शिष्य.
विवाह—विवाह.
उवल—पाणो, पत्थर.
आमय—रोग.
सेअ—परसेवो.
केस—वाळ.
मट—सुवो.
दुम—झाड.
हंस—हंस.
दाणव—राक्षस.
मुक्ख—मूर्ख.
अमच्च—अमात्य, मंत्री.
अरहिंत—तीर्थंकर.

नपुंसक

संकड—संकट
[illegible]
[illegible]—पंक, [illegible]
[illegible]

तवं तवन्ता इसिणो गुहाअ निअ निवसन्ति ।
मत्तण्डस्स पडमाणे तावम्मि अयं दीणो जणो तिसाए पीडीअइ ।
इमाए वसहीए वसन्तो इमो पुरिसो वीणं वयावेइ ।
वसन्तम्मि उउम्मि इमिआ तणया परिणेइ ।
दुट्ठो मणूओ वासरे वि अंधकारे चोरेइ ।
कत्थूरीए कत्थूरस्स य गंधो मुवणम्मि वित्थरइ ।

जहोवलो जले बुड्डइ, तह धम्मे रहिओ जणो संसारम्मि बुड्डइ
इमे मूढा अन्तेवासउ निमित्त निरहीअ
गीवाए थणाणं दन्ताणं चोर इत्थीहिं अलंकारा जडिआ
गलो असमरं चुक्किहिइ ।
असघो रण्णो धणं णेइ ।
केण वि सुरमहिलमन्तेण विवा न करगिज्जो
भउरा णिच्चं निगन्तु ।

कस्तूरी मृगनी नाभिमां उत्पन्न थायछे.
बाळणो माथामां मोटी चोटली रागेछे.
थोडुं [illegible] हाथमां धरिने आ नगरनो राजा वनमां जायछे.
भाडमां नीचे [illegible] प्रमाणे ब्राह्मणो पण मानेछे.
[illegible] पुरुष [illegible] देवने पण पूजे.
[illegible]
[illegible] अने [illegible] महीनामां छे.
[illegible]
[illegible]

धनने माटे माणसो दुःखने प[illegible] भोगा न[illegible]
काळी कस्तूरी पण गुणथी [illegible]
आंबानुं झाड ग्रीष्मऋतुमां फ[illegible] आवे
मराठा हंसो दूधमांथी पाणी जु[illegible] करी (जुदुं पाडवाने) दोडे
आ बाळिकाए स्तनमांथी [illegible] दूधने पी[illegible]
कपूर परिमल पण काढे छे.
[illegible]
आ मुनिनुं [illegible] ([illegible]) [illegible]
आ [illegible] चोटली [illegible]

ऊंटनी ढोक लांबी छे.	पानाचन्द ! आ संसारमां एक
हाथणीना दांत धोळा अने नाना होयछे.	पण सुख कोइ पण जीवे अनुभव्युं नथी.

पाठ, २९ मो.

सर्वनाम-चालु.

एअ (एतद्)=आ.

पुंलिङ्ग.

आ शब्दनां सघळां रूप 'सव्व' शब्दनी जेम थायछे. परंतु आटलां नीचेनां रूपो वधारे थायछे—

प्रथमा एकवचन—	एस, इणं, इणमो, एसो.
तृतीया ,,	एइणा, एदेण.
पञ्चमी ,,	एत्तो, एत्ताहे.
सप्तमी ,,	एत्थ, अयम्मि, ईअम्मि.
षष्ठी ,,	से.
,, बहुवचन—	सिं.

वळी आ 'एअ' शब्दने सप्तमीना एकवचन मांहेना 'त्थ' तथा 'हिं' प्रत्ययो लागता नथी, तेमज प्रथमाना एकवचनना 'ओ' प्रत्ययनुं रूप पण थतुं नथी.

स्त्रीलिंग. एआ, एई.

आ शब्दनां रूपो आकारान्त [redacted] जेवां छे, परंतु प्रथमाना एक[redacted] ' चार रूपन थायछे.

नपुंसक.

'एअ' शब्दनां नपुंसक लिंगनां प्रथमानां रूपो 'एअ' चालु पुंलिंगनी माफक अने पूर्वोक्त अकारान्त नपुंसकनी माफक थायछे, तथा द्वितीयानां रूपो अकारान्त नपुंसकलिंग नामोनीज माफक थायछे. तथा बाकीनां रूपो चालु पुंलिंगनी माफक जाणवां.

अम्ह (अस्मद्)= हुं. (त्रणे लिंगमां सरखां)

	एकवचन—	बहुवचन—
१	हं, अहं, अहयं, म्मि, अम्हि, अम्मि.	अम्ह, अम्हे, अम्हो, मो, वयं, भे.
२.	णे, णं, मि, अम्मि, अम्ह, मम्ह, मं, ममं, मिमं, अहं.	अम्हे, अम्हो, अम्ह, णे.
३.	मि, मे, ममं, ममए, ममाइ, मइ, मए, मयाइ, णे.	अम्हेहि, अम्हाहि, अम्ह, अम्हे, णे.
४-६.	मे, मइ, मम, मह, महं, मज्झ, मज्झं, अम्ह, अम्हं.	णे, णो, मज्झ, अम्ह, अम्हं, अम्हे, अम्हो, अम्हाण, अम्हाणं, ममाण, ममाणं, महाण, महाणं, मज्झाण, मज्झाणं.
५.	*मम, *मह, *मज्झ, *मइ.	*मम, *अम्ह.
७.	*अम्ह, *मम, *मह, *मज्झ, मि, मइ, ममाइ, मए, मे.	*अम्ह, *मम, *मह, *मज्झ.

---

* पञ्चमी तथा सप्तमीमां 'अम्ह' शब्दना आ प्रमाणे आदेशो थायछे ने म्हयछे तथा तेना करतां इतर अकारान्त पुंलिंगना प्रत्ययो लगाडवाथी थायछे जेम- ममत्तो, ममाउ, ममाहि, ममाओ, ममाहिंतो, ममा, मइत्तो, विगेरे. ममम्मि, ममेसु वगेरे

तुम्ह (युष्मद्) = तुं, (त्रणे लिंगमां सरखां)

१.	तं, तुं, तुवं, तुहं, तुमं.	भे, तुब्भे, तुम्हे, तुज्झे, तुज्झ, तुम्ह, तुय्हे, उय्हे.
२.	तं, तुं, तुमं, तुवं, तुह, तुमे, तुए.	वो, तुज्झ, तुब्भे, तुम्हे, तुज्झे, तुय्हे, उय्हे, भे.
३.	भे, दि, दे, ते, तइ, तए, तुमं, तुमइ, तुमए, तुमे, तुमाइ.	भे, तुब्भेहि, तुज्झेहि, तुम्हेहि, उज्झेहि, उम्हेहि, तुय्हेहि, उय्हेहि.
४-६.	तइ, तु, ते, तुम्हं, तुह, तुहं, तुव, तुम, तुमे, तुमो, तुमाइ, दि, दे, इ, ए, तुब्भ, तुज्झ, तुम्ह, उब्भ, उज्झ, उम्ह, उय्ह.	तु, वो, भे, तुज्झ, तुम्ह, तुब्भ, तुज्झं, तुम्हं, तुब्भं, तुब्भाण, तुवाण, तुज्झाण, तुम्हाण, तुमाण, तुहाण, उम्हाण, तुब्भाणं, तुवाणं, तुज्झाणं, तुम्हाणं, तुमाणं, तुहाणं, उम्हाणं.
५.	*तइ, *तुव, *तुम, *तुह. *तुब्भ, *तुज्झ. *तुम्ह. तुह, तुब्भ, तुज्झ, तुम्ह, तहिंतो.	*तुब्भ, *तुज्झ, *तुम्ह, *तुय्ह, *उय्ह, *उम्ह.
७.	तुं, * तुव, * तुम. * तुह. * तुब्भ तुज्झ, * तुम्ह. * तुमे, तुमए, तुमाइ तइ. [illegible]	[illegible] * तुव. * तुम. * तुह. * तुब्भ, * तुज्झ * तुम्ह.

* [illegible]

नाम–पुंलिंग.

गूभ–गीध.
गहत्ति–किरण.
पउमुह–ब्रह्मा.
सरअ–शरदऋतु.
सिंगार–शिंगार.
महीरुह–झाड, वृक्ष.
मंगल–[illegible].
[illegible]–[illegible], कोटो.
[illegible]–[illegible], [illegible].
फग्गुण–फाल्गुन (मासनुं नाम)
भुयंगम–वींछी.
वड–वड.
[illegible]–[illegible], [illegible].

उविन्द–उपेन्द्र.
पास–पासो.
मोर–मोर.
संदोह–समूह.
[illegible]–हनम.
तड–कांठो.
पयर–समूह.
कडक्ख–कटाक्ष.
[illegible]–[illegible], छोडो, वृक्ष, झाड.
[illegible]–काकडी.
वेअ–वेग.
मंडण–[illegible].
मयण–[illegible].

नपुंसक.

[illegible]
[illegible]–[illegible], [illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]–[illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

वाक्य—

*तो हुं तुं च मिणं नविमो ।
हियो तुं हं च इन्दविनयं मुणिन्दं वन्दिस्सामो ।
संदुणाओ उत्तरिउं सो हं च संकिण्णे मग्गे चलिमो ।
सो तुं च जलेण घडमप्फाडित्था ।
तुहोअरं सोणमत्थि ।
पाहिज्जेण सहिओ जणो इमिआअ गन्तीए गामं गच्छइ ।
उविन्दस्स सेणा समरम्मि वेढइ ।
तुह पुच्छिआ ममं तमावेइ ।
तुं वित्तीए रमिउं गच्छ ।
मे मोरो वेएण उड्डेइ ।
सव्वरीए सव्वत्थ सामं तमं निआमि ।

सारिआ गीअं गासी ।
मइ रमणीए सवणेसु कुंडलाइं सउहीअन्ति ।
तुं मंथणेण नवणीअं कड्ढइ ।
इमस्सि महीरुहे रंभाइं अत्थि ।
फग्गुणचउद्दसीए तिहीए मुरुस्सा माणवा अन्तुलं गालिं दिन्ति ।
इन्दस्स नंदणं वणमत्थि ।
दिआ चिल्ला सद्दं कुणेइ ।
मत्तंडस्स गहत्थओ निसाए नस्सीअ।
सरए उउम्मि तडिआ सरिआए तडे पडइ ।
ण्हाविआ कम्मवन्ति ।

मारा मोटा भाइ भगवान मने सारां कामो करावशे.
कारीगरो लाकडानो घोडो अने लोटो बनावेछे.
बैये मेत्रनी साथे प्रीति करी.
आ कुमारी पथारीमां कंपेछे.

ब्रह्माए अमने कर्या नथी पण अमे अमारा कर्मथी थया छीए.
पृथिवीमां वसता शान्त पुरुषोने पण स्त्रीओनां कटाक्षो संसारमां भमावेछे.
स्त्रीओ पासे हुं रहस्य नहि कहीश.

---

* जे वाक्यमां त्रणे पुरुष साथ वपरायेला होय त्यारे पेला पुरुषनी साथे बाकीना कोई पण पुरुष प्रयोजायेल होय तो ते वाक्यना क्रियापदथी पेला पुरुषनुं बहुवचन ज अपाय. वळी जे वाक्यमां पेला पुरुष सिवायना बाकीना बे पुरुषो आवेला होय तो ते वाक्यना क्रियापदथी बीजा पुरुषनुं बहुवचन ज वपरायछे. उदाहरणो उपरना वाक्यो जुओ.

मोतीना रतनभाई पासे मानसी संगवा बांधीढे.

दुनगानो वरकारो पाणिमां पडेछे अने केरी ने भरेछे.

स्नेहथी पलंग शीवामां पटीने मरेछे.

हे संसारना पासथी क्यारे छूटीश.

हे हर्षचन्द्र अने भगवान नामना मारा बे मोटा बंधुओने मारा प्रणाम.

मारो नानो सहोदर मंवर आज-काल अभ्यास करेछे.

हरगोविन्द-त्रिभुवन-मणिलाल नयचंद अने पानाचंद नामना मारा सघळा मित्रो मने प्रत्येक धर्मकार्यमां याद करजो तथा प्रेरजो.

मारा उपर दर्शनचन्द प्रीतिवाळो विद्यार्थी छे.

पाठशाळामां रहेला सघळा छात्रोने हुं मारा तुल्य मानुं छुं.

नौबगान नामना मारा पिता मने केटलीएक सारी क्रियाओ करवामाटे बाल्यवयमां शिखवे.

हरखा नामनी मारी माताए मने घणा स्नेहथी पोते कष्ट सहीने पण मोटो कर्यो.

रतनजीवन (?) नामना शिक्षके मने भाषानुं ज्ञान आप्युं.

जिनदर्शन सूरि नामना गुरुए मने सर्वत्र सुखने आपनार धर्मने शिखवाड्यो.

हे तेओ सघळानो उपकार कदी पण भूलीश नहि.

हे सघळाने मांगुं छुं के आ पुस्तक भणवाना समये मारे ए हंस तुल्य थवुं जोइए.

सज्जनो मारा उपर प्रसन्न थाओ.

व्यञ्जनोनो लोप थायछे. जेम-सं०- प्रा० सं०- प्रा०-

	सं०- प्रा०	सं०- प्रा०-
अपवाद- अ अथवा आ थकी पर 'प्' नो लोप थतो नथ जेम- सं०-शापः- सावो.	लोकः- लोओ.	गदा- गया.
	नगरम्- नयरं	रिपु -रिऊ(रिवु
	कचः- कयो.	प्रियः- पिओ.
	गजः गयो.	लावण्यं-लायण्ण
	वितानं-विआण.	

(२) पूर्वना नियम प्रमाणे क् विगेरे व्यञ्जनोनो लोप कर्या बाद तेना पछीनो 'अ अथवा आ' जो 'अ अथवा आ' थकी पर आवतो होय तो तेने ठेकाणे अनुक्रमे 'य के या' मूकाय छे जेम- गजः- गयो. पादः- पायो; गदा- गया; याचा- याया

(३) बे स्वरनी वच्चे आवेला 'ख्, घ्, थ्, ध्, भ्,' नो 'ह्' थायछे जेम- मुखं- मुहं; मेघः- मेहो; नाथः- नाहो; बधिरः- बहिरो क्षोभः- खोहो.

(४) बे स्वर वच्चे आवेला ट्, ठ्, ड, न, प्, फ्, व्, नो अनुक्रमे ड्, ढ्, ळ्, ण्, व्, भ्, * (अथवा ह, तथा व्, थाय छे जेम- घटः- घडो; पीठं- पीढं; गरुडः- गरुळो, मदनः- मयणो; कूपः- कूवो, रेफः- रेभो, मुक्ताफलं- मुत्ताहलं अलाबूः- अलावू.

(५) शब्दनी आदिमां आवेला 'न्' नो 'ण्' विकल्पे थायछे जेम- नरः- णरो, नरो.

(६) शब्दनी आदिमां आवेला 'य' नो 'ज्,' अनुस्वारथी पर आवेल 'ह्' नो 'घ्' अने ह्रस्व स्वर थकी पर आवेला य्य्, र्य्, श्च्, त्स्, प्स् नो 'छ्' थायछे जेम- यमः- जमो; संहारः- संघारो पर्यं- पच्छं; अप्सरा- अच्छरा, पश्चात्- पच्छा; उत्साहः- उच्छाहो.

---

* 'फ' नो [illegible]

(७) प्राकृतमां ष्पनो प्फ; स्पनो प्फ; ष्ट, ष्ठनो ट्ठ; स्तनो त्थ; स्थनो थ; [illegible]; [illegible] नो म्म; [illegible], [illegible] नो [illegible] अने [illegible] नो [illegible] थाय छे. जेम - [illegible]; शब्दः— सद्दो; प्रपातः— प[illegible]वो; नष्टं - नट्ठं; [illegible]— नट्ठो; [illegible]— [illegible]; [illegible]— [illegible]; [illegible]— [illegible]; बृहस्पतिः— बुहप्फई; [illegible]— [illegible]; [illegible]— [illegible]; [illegible]— [illegible]; कुड्मलं— कुंपलं; [illegible] — [illegible]; कष्टं - कट्ठं.

अपवादः—

(१) समस्त, तथा स्तम्ब शब्दनी अन्दर स्तनो थ थतो नथी. जेम- समत्तो, तम्बो.

(२) उष्ट्र, इष्टा तथा संदष्टः एवा आ त्रण शब्दोनी अन्दर ष्टनो ठ थतो नथी. जेम- उट्टो, इट्टा, संदिट्ठो.

(८) ह्वनो भ तथा ह्लनो ल्ह विकल्पे थायछे. जेम- [illegible]— [illegible], [illegible]; विह्वलः— विब्भलो, विहलो.

(९) स्न, ष्ण, श्न, ह्न, ह्ण, क्ष्णनो ण्ह थायछे. जेम—प्रश्नः— पण्हो; विष्णुः—विण्हू; स्नातः—ण्हाओ; वह्निः—वण्ही; पूर्वाह्णः— पुव्वण्हो; तीक्ष्णं— तिण्हं.

(१०) स्म, ष्म, श्म, ह्मनो म्ह थायछे; तेमज ह्लनो ल्ह थायछे. जेम- कुश्मानः— कुम्हाणो; ग्रीष्मः— गिम्हो; विस्मय—विम्हयो; ब्रह्मा—बम्हा; आह्लादः—अल्हाओ.

(११) (अ) कोइपण व्यंजननी पूर्वमां आवेला क्, ग्, ट्, ड्, त्, द्, प्, श्, ष्, स्, जिह्वामूलीय (ᳵ), तथा उपध्मानीय (ᳶ) नो लोप थायछे. जेम- भुक्तं— भुत्तं; दुग्धं—दुद्धं; कट्फलं—कप्फलं; खड्गः— खग्गो; उत्पलं - उप्पलं; मुद्गरः— मुग्गरो;

सुप्तः– सुत्तो ; निश्चलः–* निच्चलो; निष्ठुरः– निट्ठुरो; स्नेहः–
सत्तिओ; दुःखं – दुक्खं; अन्तःपातः–अन्तप्पाओ.

(च) कोइपण व्यञ्जन पछी पर जोडायेला म्, र, [illegible]
लोपायछे. जेम– युग्म– जुग्गं, नग्नः– नग्गो; श्यामा– स[illegible]

(छ) जोडाक्षर मांहेला 'ल्, व, (ब्) तथा र्' सर्व [illegible]
पायछे. जेम– उल्का– उक्का; स्वर्ण– सण्णं; शब्द – स[illegible]
उत्पलं– उप्पलं; पक्वं– पक्कं; वर्गः– वग्गो; चक्रं– चक्कं.

(ज) 'द्र' मां रहेलो 'र्' विकल्पे लोपायछे समुद्र–स[illegible]
समुद्दो. तेमज 'ज्ञ (ञ्)' नी अंदर ञ्नो लोप [illegible]
थायछे, जेम– जाण, णाण.

(१२) (अ) दीर्घ स्वर तथा अनुस्वार सिवाय बाकीना स[illegible]
व्यञ्जन पछी आवेला र् तथा ह् सिवायना शेष ([illegible]
व्यंजन मांहेला एकनो लोप थइ जवाथी जे एक व्यंज[illegible]
रहे ते) व्यंजननो तथा आदेश (अमुक एक व्यंजनना [illegible]
कोइ बीजो व्यंजन थाय ते) व्यंजननो द्विर्भाव [illegible]
उदाहरण– शब्दः– सद्दो; पुष्पं– पुप्फं. अनुदाहरण– [illegible]
पार्श्वं; शिरः–सिरं; ब्रह्मचर्य– बम्हचेरं; विकल्पः– वि[illegible]

(ब) आ नियम समासमां अंदर विकल्पे लागे छे. [illegible]
कुसुमप्रकरः– कुसुमप्पयरो कुसुमपयरो. देवस्तुतिः–[illegible]
देवथुई.

(क) '(अ)' नियम प्रमाणे द्विर्भाव थएला [illegible]
ख्, घ् का छ्, झ्, ठ्, ढ्, थ्, अमना स्था[illegible]
अने का च्छ्, ट्ठ, ग्घ, च्छ, ज्झ, ट्ठ, ड्ढ, [illegible]
त्थ्, थायछे. जेम–व्याख्यानं–वक्खाणं; मूर्छा–मुच्छा, [illegible]

---

* [illegible]

तीर्थ- तित्थं; पुष्पं- पुप्फं; प्राव्यः- पव्वो; निर्झरः- निज्झरो; वृद्धः- वुड्ढो; निर्धनः- निद्धणो; निर्भर- निब्भरो.

(१३) दरेक (संस्कृत) शब्दना अन्तनो व्यंजन (प्राकृतमां) लोपायछे. जेम- यशस्-जसो.

अपवाद- व्यंजनान्तस्त्रीलिङ्ग नामोना अन्तनो 'आ' अथवा 'या' तथा रकारान्त स्त्रीलिंगनामोना अन्तनो 'रा' थायछे. अने त्यारबाद तैयार थयेलो शब्द व्यंजनान्त नहि पण आकारान्त गणाय छे. जेम- सरित्-सरिआ, सरिया; गिर्-गिरा.

(१४) दामन्, शर्मन्, चर्मन्, शिरस्, नभस्, धेनुस्, वयस्, सुमनस्, सिवायना नकारान्त तथा सकारान्त नामो पुंलिंगमां थायछे. जन्मन्-जम्मो, नर्मन्-नम्मो; तमस्-तमो.

(१५) र्श, र्ष नी अंदर, 'र' तथा श्नी पूर्वे 'इ' आवेछे. जेम- परामर्शः-परामरिसो; वर्ष-वरिसं.

(१६) र्ह, तथा संयुक्त ल (जेनी पूर्वमां व्यंजन होय त्यारे) नी अंदर र्ह, तथा ल्नी पूर्वमां 'इ' मूकायछे. गर्हा-गरिहा; क्लेशः- किलेसो.

पाठ ३१ मो.

समास.

समास एटले संक्षेप अर्थात् घणां पदोनुं जे एकपद बनवुं ते.

बहुव्रीहि (बहुव्वीहि).

जे समासमां समास बनावनारा पदोना अर्थ सिवाय अन्य कोइ अर्थ प्रधान होय तेने बहुव्रीहि समास कहेवामां आवे छे. जेमके—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

तप्पुरिसो (तत्पुरुष).

जे समासमां समास करातां बे पदोनुं पाछलुं पद प्रायः करीने प्रधान होय तेनुं नाम तप्पुरिस समास कहेवाय छे जेमके—

रायस्स नयरं–रायनयरं, * न धम्मो अधम्मो, न इसी अणिसी; विगेरे. वळी आ तत्पुरुष समास दरेक विभक्ति साथे थायछे.

कम्मधारय (कर्मधारय).

आ समासमां समास करातां बे पदो विशेष्य अने विशेषण होवां जोइए. जेमके—गुरू य विजयधम्मसूरी य गुरुविजयधम्मसूरी, मित्तं य धनानन्दो य मित्तधनानन्दो.

दंद (द्वन्द्व).

आ समासमां समास करातां पदोनी सहोक्ति होवी जोइए, वळी आज समासमां नकार वधारे वपराय छे. जेमके—

वड्डा अ लिम्बा अ वडलिम्बा इत्यादि.

आ समासो माटे वधारे वधारे वातो (पूर्वनिपात–एकशेषादि) श्रीहैमसंस्कृतशब्दानुशासनथी जाणवा जिज्ञासुओने भलामण छे.

शब्दो.

पंगुल–वि–पांगळो.	भागि–वि–भागवाळो.
सीलड्ढ–वि–शीलाढ्य, शीलयुक्त.	खर–पुं–गधेडो.
पाणिवह–पुं–प्राणिवध.	सुगइ–स्त्री–सारी गति.
सेअम्बर–पुं–श्वेताम्बर.	दारिद्द–न–दारिद्र्य.
आसंबर––दिगम्बर.	निम्ब–पुं–लींबडो.
बुद्ध–पुं–ुद्ध.	एगंतसुहावह–वि–एकांत सुख देनार.
समभावभावियप्प–वि–शांतात्मा.	पहुअत्तण–न–ऐश्वर्य.
संदेह–पुं–शंका.	

* आ 'न' पछी जो व्यञ्जनादि नाम आवे तो 'न' नो 'अ' करवो अने स्वरादि नाम आवे तो 'न' नो 'अन्' करवो.

भगवई–स्त्री–भगवती.
अहिंसा–स्त्री–अहिंसा.
पंथ–पुं–रस्तो
पराभव–पुं–पराभव.
जननी–स्त्री–माता.
साहुधम्म–पुं–साधुनो धर्म.
लक्खण–न–लक्षण.
पंथिअ–पुं–प्रवेश.
सम्मदिट्ठि–पुं–साची दृष्टिवाळो.
[illegible]–पुं–[illegible]नो संग.
खंति–स्त्री–क्षमा.
महाविज्जा–स्त्री–मोटी विद्या.
दुरिअ–न–पाप.
विगहा–स्त्री–विकथा.
[illegible]–स्त्री–[illegible].
किरिया–स्त्री–क्रिया.
[illegible]–वि–[illegible]नो भार [illegible]
[illegible]–वि–
[illegible]
[illegible]–पुं–[illegible].
[illegible]–पुं–[illegible].
[illegible]–पुं–[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

नवरि–अ–किन्तु.
पव्वग–पुं–पर मारग.
[illegible]–पुं–[illegible]नो पुत्रो.
निग्गह–पुं–दंड.
भव–पुं–संसार.
कणगकोडि–स्त्री–सोनानी क्रोड.
[illegible]–न–[illegible].
फलविवाग–पुं–फळ परिणाम.
सया–अ–हमेशा.
पंडिच्च–न–पांडित्य.
निमिसमित्त–अ–निमिषमात्र.
धाराहय–वि–धाराथी हणायेल.
पओसमन–(प्रद्वे–ष) वि–मोटो.
विहिरय–वि–[illegible].
मयण–पुं–[illegible].
[illegible]–पुं–[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

भूअ–(भूत–कृ) वि–भूत, थयेलुं.
जयउर–न–ते नामनुं नगर.
भाअ–पुं–भाग.
सुरूव–वि–सारा रूपवाळुं.
नेवत्थ–न–नेपथ्य.
दार–पुं–स्त्री. (बहुवचनांत).
किलीव–पुं–क्लीव, नपुंसक.
अववाय–पुं–अपवाद, निन्दा.
भासण–न–बोलवुं.
अवहरण–न–चोरवुं.
संकुचिअ–(भूत–कृ)वि–संकोचवाळुं.
वग्ग–पुं–समूह.
निसिअ–(भूत–कृ) वि–तीक्ष्ण.
निद्दलिअ–(भूत–कृ)वि–तोडी नांखेल.
दरिअ–(भूत–कृ) वि–मानी.

केसर–पुं–केसरा.
सडा–स्त्री–सटा.
आपिंगल–वि–थोडुं पीळुं.
लेहा–स्त्री–रेखा.
पिहुल–वि–पृथुल, पहोळुं.
महिलायण–पुं–स्त्री समूह.
सुवट्टिअ–(भूत–कृ) वि–सुवृत्त.
कडिअड–पुं–कटितट, कडनो भाग.
आवलिअ–(भूत–कृ)वि–वळेलुं.
सुपइट्ठिअ–(भूत–कृ)वि–सुप्रतिष्ठित.
संठाण–न–संस्थान.
किसोरग–पुं–बच्चुं.
अहिराम–पुं–सुन्दर.
बोहि–न–सम्यक्त्व.

पाठ ३२ मो.

अलसो होइ अकज्जे पाणिवहे पंगुलो सया होइ ।
परनिन्दासु य बहिरो जं चान्धो परकलत्तेसु ॥ १ ॥
तं कहं न वंदणिज्जा रूवं दट्ठूण परकलत्ताणं ? ।
धाराहयव्व वसहा वच्चन्ति मही पलोअन्ता ॥ २ ॥
सेअंबरो य आसंबरो य बुद्धो अ अहव अन्नो वा ।
समभावभाविअप्पा लहेइ मुक्खं न संदेहो ॥ ३ ॥
सव्वाओ वि नईओ कमेण जह सायरम्मि निवडन्ति ।
तह भगवइं अहिंसं सव्वे धम्मा संमिलन्ति ॥ ४ ॥

जाव जरा न पीडेइ वाही जाव न वड्ढइ।
जाव इंदिआ न हायन्ति ताव धम्मं समायरे ॥ ५ ॥
पंथसमा नत्थि जरा खुहासमा वेअणा नत्थि।
मरणसमं नत्थि भयं दारिद्दसमो पराभवो नत्थि ॥ ६ ॥
मूढं धम्मस्स दयाजीवनवीयाणं मा होइ जणणी।
जं दयपावरनीयाणं रक्खणं जइधम्मो होइ ॥ ७ ॥
वरमग्गिम्मि पवेसो वरं विसुद्धेण कम्मणा मरणं।
मा गहिअव्वयभंगो मा जीविअं खलिअसीलस्स ॥ ८ ॥
को चक्कवट्टिरिद्धिं चइउं दासत्तणं समभिलसइ।
को व रयणाइं मोत्तुं परिगिण्हइ उवलखंडाइं ॥ ९ ॥
लब्भइ सुरसामित्तं लब्भइ पहुअत्तणं न संदेहो।
एगं नवरि न लब्भइ दुल्लहरयणं व सम्मत्तं ॥ १० ॥
निव्वाणमग्गु धम्मो धम्मो अ [illegible]।
[illegible] जीवे ॥ ११ ॥
अन्नाइ तवो अन्नाइ संजमो तह य [illegible]।
अन्नाहिओ धम्मो [illegible] ॥ १२ ॥
[illegible] होइ [illegible] होइ।
[illegible] होइ ॥ १३ ॥
[illegible]।
[illegible] होइ ॥ १४ ॥

[illegible]
[illegible]।
[illegible]
[illegible] ॥ १५ ॥

को वल्लम इत्थ सयणो ?
को वा परो भवमगुद्दममणम्मि ?।
मच्छुव्व भमन्ति जीवा
मिलन्ति पुण जन्ति अइदूरं ॥ १६ ॥

पाठ ३३ मो.

कहा*

अत्थि इहेव जम्बूद्दीवे दीवे, अवरविदेहे खेत्ते, अपरिमिअगुणनिहाणं, तिअसपुरवराणुगारिं उज्जाणाराममूसिअं, समत्तमेइणितिलयभूअं, जयउरं नाम नगरं ति । जत्थ सुरूवो, उज्जलनेवत्थो, कलाविअक्खणो, लज्जालुओ महिलायणो । जत्थ य परदारपरिभोअम्मि किलीबो, परच्छिद्दावलोअणम्मि अन्धो, परावत्रायभासणम्मि मूओ, परदव्वावहरणम्मि संकुचिअहत्थो. परोवयारकरणिक्कतल्लिच्छो पुरिसवग्गो । तत्थ य निसिअनिक्कड्ढिआऽसिनिद्दलिअदरिअरिउहत्थिमत्थउच्छलिअवहलरुहिराऽऽरत्तसमरभूमिभाओ राया नामेण पुरिसदत्तोत्ति । देवी य से सयलन्तेउरप्पहाणा सिरीकन्ता नाम ।

सो इमाए सह निरुवमे भोए भुञ्जीअ । इओ अ सो चन्दाणणविमाणाहिवई देवो अह आउसं पालिऊणं तओ चुओ सिरीकन्ताए गब्भे उववन्नो त्ति । दिट्ठो य णाए सुविणयम्मि तीएँ चेव रयणीए निद्धूमसिहिसिहाजालसरिसकेसरसडाभारभासुरो, विमलफलिहमणिसिलानिहसंहसहारधवलो, आपिंगलमुयमलोअणो, मिअंकमरिसनिग्गयदाढो, पिहुलमणहरवच्छत्थलो, अइतणुअमज्झभाओ, सुवट्टिअकडि-

* नित्थयरकप्पेण भगवया गुरुगुरुणा सिरीहरिभद्दसूरिणा विरइआए समराइच्चकहाए आदिम्नं ।

परदिभेदो, अवविडंबीहिअंगूरो, सुपइट्ठिओसंठाणो, किं बहुणा ? सव्वंगसुंदराहिरामो सीहकिसोरगो वयणेण उयरं पविसमाणोत्ति ।

इअ सुद्धाए सुहबोहाए सिरि सव्वसत्थविसारद-जइणायरिआणं सिरिविजयधम्मसूरीणं सयणमणिणा, तहय नाणाऽऽगमनिउ-णाणं अणयसाहुवयण णं पुआणिज्जपायपज्जुवासणं सिरिहरिसचन्द-भगवन्तसम्मूहं महुमहाजेण, तह य अहीणयणिहाणमणस्सोहिहेउ-णोवणपहुलं, तह य मोक्खठाणपाणिणीए उवमाए उवणामयाए उवएसेण देवेण कासीए पुरीए विक्कमणिव-मण-निहिभूमि-१९६७ वरिसे निरुवमसिव पुरिसजीवाण मज्झम्मि ... पुण्णयं समत्थयं ।

सिद्धाणं बुद्धाणं पारगयाणं परंपरगयाणं ।
लोअग्गमुवगयाणं नमो सया सव्वसिद्धाणं ॥ १ ॥
मम मंगलमरिहन्ता सिद्धा साहू सुअं च धम्मो अ ।
सम्मद्दिट्ठी देवा दिन्तु समाहिं च बोहिं च ॥ २ ॥
खामेमि सव्वजीवे सव्वे जीवा खमन्तु मे ।
मित्ती मे सव्वभूएसु वेरं मज्झं न केणइ ॥ ३ ॥
जं किंचि मए पुव्वं जं ... ।
... ॥ ४ ॥

इअ पत्थे-
देवो ।

को वङ्ग्त इत्थ सयणो ?
को वा परो भवनमुद्दममगम्मि ? ।
मच्छुव्व भमन्ति जीवा
मिलन्ति पुग जन्ति अइदूरं ॥ १६ ॥

पाठ ३३ मो.

कहा*

अत्थि इहेव जम्बूदीवे दीवे, अवरविदेहे खेत्ते, अपरिमिअगुणनिहाणं, तिअसपुरवराणुगारिं उज्जाणाराममूसिअं, समत्तमेइणितिलयभूअं, जयउरं नाम नगरं ति । जत्थ पुरूवो, उज्जलनेवत्थो, कलाविअक्खणो, लज्जालुओ महिलायणो । जत्थ य परदारपरिभोअम्मि किलीबो, परच्छिद्दावलोअणम्मि अन्धो, परावबायभासणम्मि मूओ, परदव्वावहरणम्मि संकुचिअहत्थो. परोवयारकरणिक्कतल्लिच्छो पुरिसवग्गो । तत्थ य निसिअनिक्कइढिआऽसिनिद्दलिअदरिअरिखुहत्थिमत्थउच्छलिअबहलरुहिराऽऽरत्तसमरभूमिभाओ राया नामेण पुरिसदत्तोत्ति । देवी य से सयलन्तेउरप्पहाणा सिरीकन्ता नाम ।

सो इमाए सह निरुवमे भोए भुन्जीअ । इओ अ सो चन्दाणणविमाणाहिई देवो अह आउसं पालिऊणं तओ चुओ सिरीकन्ताए गब्भे उववन्नो त्ति । दिट्ठो य णाए सुविणयम्मि तीएँ चेव रयणीए निद्धूमसिहिसिहाजालसरिसकेसरभडाभारभासुरो, विमलफलिहमणिसिलानिहसहंमहारधवलो, आपिंगलमुपमन्नलोअणो, मिअंकसरिसनिग्गयदाढो, पिढुलमणहरवच्छत्थलो, अइतणुअमज्झभाओ, सुवट्टिअकडि-

* तित्थयरकप्पेण भगवया गुरुगुरुणा सिरीहरिभद्दसूरिणा विरइआए समराइच्चकहाए आदिम ।

कोशः ।

अ

[illegible]

[illegible]

अणु+कुण्-अनुकरण करवुं.
अणुगारि-वि-अनुकरण करनारुं.
अणु+जाण्-आज्ञा आपवी.
अणुट्ठाण-न-विधि.
अणु+प्प+विस्-प्रवेश करवो.
अणुराग-पुं-प्रीति.
अणुराय-पुं-स्नेह.
अणु+रुंध-ताबे थवुं.
अणु+हव्-अनुभववुं.
अण्ण-वि-बीजुं.
अण्णण्णं-क्रियावि-परस्पर.
अण्णयर-वि-बेमांथी एक.
अण्णहा-अ-अन्यथा.
अण्णारिच्छ-वि-बीजा जेवुं.
अण्णुण्णं-क्रियावि-परस्पर.
अत्तो-अ-अहींथी.
अत्थ-पुं-पैसो.
अत्थ-अ-अहिं.
अदिन्नादाण-न-अदत्तादान.
अद्ध-पुं-मार्ग.
अद्धाण-पुं-मार्ग.
अपरिमिअ-वि-माप वगरनुं.
अपुणरावित्ति-न-ज्यांथी फरीथी न अवाय ते.
अप्प-पुं-आत्मा.
अप्प-वि-अल्प.
अप्पकेर-वि-आपणुं.
अप्पज्ञ-वि-आत्मज्ञ.
अप्पडिहयसासण-वि-अनुल्लंघ्य छे शासन जेनुं.
अप्पणय-वि-आपणुं.
अप्पणो-अ-पोतानी मेळे.
अप्पविज्जा-स्त्री-आत्मविद्या.
अप्प्-आपवुं.
अप्पाह्-संदेशो आपवो.
अप्फुण्ण-वि-(भू-कृ)घेरायेलुं.
अबुह-पुं-मूर्ख.
अब्भय-पुं-अवरख.
अब्भास-पुं-अभ्यास.
अब्भिड्-मळवुं.
अब्मुट्ठिअ-वि-उठेलुं.
अब्मुत्त्-न्हावुं.
अमच्च-पुं-मन्त्री.
अमय-न-मोक्ष, अमृत.
अम्मो-अ-आश्चर्य.
अम्हारिच्छ-वि-अमारा जेवुं.
अम्हेच्चय-वि-अमारुं.
अयल-वि-अचल.
अररि-न-कपाट.
अरहन्त-पुं-जिनदेव.

अरिहन्त-पुं-जिनदेव.
अरूप-वि-रंगवगरनुं.
अर्हन्त-पुं-जिनदेव.
[illegible]
[illegible]-स्त्री-हुंकटी.
अलि-पुं-भ्रमर.
अलिक-न-जूठुं, मृषा.
अल्प-वि-थोडुं.
[illegible]-आवतुं.
[illegible]
[illegible]-अतरवुं.
[illegible]-स्त्री-[illegible]
[illegible]-वि-[illegible]
[illegible]-आसमान [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

असि-पुं-तरवार.
असिविन-पुं देव.
असुद्ध-वि-अशुद्ध.
अधम-वि-नीच.
अपर-वि-बीजुं.
अहिपच्चुअ-आववुं.
अहिराम-वि-सुंदर.
अहिरेम्-पूरवुं.
अहिवइ-पुं अधिपति.
अहिमा-स्त्री-अहिमा.
अहीसर-पुं-तीर्थंकर.
अहुणा-अ-हमणां.
अहो-अ-नीचे.

—)—

आ

आउ वि-(पुं-[illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

आढव्-आरंभवुं.
आढिअ त्रि (भू-कृ) आदरेलुं.
आणत्ति-स्त्री-जणाववुं.
आणवण-न जणाववुं.
आणा-स्त्री-आज्ञा
आणाभंग-पुं-आज्ञाभंग.
आणारहिअ-त्रि-आज्ञारहित.
आणाल-पुं हाथीने बांधवानो खीलो.
आतव-पुं तडको.
आ+दर्-सन्मान आपवुं
आदिग्ध-त्रि पीढुं.
आमय-पुं रोग.
आमोअ-पुं-हर्ष.
आर्द्र-भीनुं.
आयंक-पुं रोग.
आ+यर्-आचरवुं.
आयार-पुं-आचार.
आयरिअ-पुं-आचार्य.
आयरिस-पुं-आरिसो.
आयव-पुं-आतप, तडको.
आ+पुच्छ्-रजा लेवी.
आरंभ-पुं-आरंभ.
आरत्त-त्रि-रक्त.
आ+रुह्-आरोहवुं.
आरोहणा-स्त्री-आरोहण.

आलुंख्-बळवुं.
आवज्ज-न-वाजुं.
आवण पुं-बजार.
आवणिअ-पुं-सोदागर.
आवलिअ-त्रि-वळेलुं.
आस-पुं-घोडो.
आसण-न-आसन.
आसम्बर-पुं-दिगंबर, नागो.
आसिसा स्त्री-आशिष.
आ+हर्-आहार करवो.
आहरण-न-आभरण, घरेणुं.

—×—

इ

इअ अ ए प्रमाणे.
इअर-त्रि-बीजुं.
इइ-अ-ए प्रमाणे.
इंगाल पुं-अंगारो.
इंगिअन्न-त्रि-इंगित जाणनार.
इंद-पुं-इन्द्र.
इंदविजय-पुं-विजेता नाम.
इंदिअ-न-इन्द्रिय.
इंदु-पुं-चन्द्र.
इट्ठ-त्रि-इष्ट.
इच्छ् इच्छवुं.
इच्छा-स्त्री-इच्छा.

इटा-स्त्री-इंट.
इत्री-स्त्री-स्त्री.
इब्भ-पुं-पैसादार.
इमि-पुं-कपि.
इरा-अ-इतरथा.

—x—

ई

ईसर-पुं-ईश्वर.
ईहा-स्त्री-इच्छा.

—x—

उ

उअर-न-पेट.
उअंत-पुं-समाचार.
उउ-पुं-ऋतु.
उक्का-स्त्री-उल्का.
उक्किट्ठ-वि-उत्कृष्ट.
उक्कोस-वि-उत्कृष्ट.
उक्खड्-उखरडुं.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

उज्जोअगर-वि-प्रकाशक.
उट्ट-पुं-ऊंट.
उट्ठा-उठवुं.
उड्डे-उडवुं.
उण-अ-फरीने.
उण्हीस-न-पाघडी.
उत्तर्-उतरवुं.
उत्तर-वि-उत्तर.
उत्थंघ्-अटकावबुं.
उत्पन्न्-उत्पन्न.
उत्तिम वि-उत्तम.
उत्तिमंग-न-माथुं.
उद्ध-वि-ऊंचुं.
उद्धुम-धूम धमवुं.
उद्दाह-उदवुं.
उन्नय-वि-ऊंचुं.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

उवज्झाय-पुं-उपाध्याय.
उव+दिस्-उपदेश देवो.
उवमा-स्त्री-उपमा.
उवरि-अ उपर.
उवल-पुं-पाषाण.
उवलखंड-न-पाषाणनो टुकडो.
उव+सप्-पासे जवुं.
उव+सम्-शांत थवुं.
उवासाम पुं-उपाश्रम.
उवहार-पुं-भेट.
उविंद-पुं-उपेन्द्र.
उवेल्ल्-फेलावु.
उ+विस्-उदास थवु.
उसमदत्त-पुं-विशेष नाम.
उसह-पुं-वृषभ.

—×—

ऊ

ऊज्झाय-पुं-उपाध्याय.
ऊस-पुं-किरण.
ऊसव्-उत्सव.

—×—

ए

[illegible]
[illegible]
[illegible]

एक्कल्ल-वि-एकलुं.
एक्कल्लउ-वि एकलुं.
एक्कमरिअं-चालु कालमां.
एक्कसि-कोई दिवस.
एक्कसिअं-कोई दिवस.
एग-वि-एक.
एगंत-पुं-एकान्त.
एगहुत्तं-अ-एकवार.
एण्हिं-अ-हमणां.
एत्ताहे-अ-हमणां.
एत्तिल वि-एटलुं.
एत्थ अ-अहिं.
एरावण-पु ऐरावण हाथी.
एव-अ-एवी रीते.

—×—

ओ

ओग्गाल्-वागोळवुं.
ओज्झर-पुं-झरो.
ओज्झाय पु उपाध्याय.
ओ+गाह्-अवगाहवुं.
ओसर न-औषध.
ओसढ न-औषध.
[illegible]
[illegible]

—×—

[illegible]

[illegible]

करेणु-पुं-हाथी.
कलत्त-न-स्त्री.
कलभ-पुं-पाडो, कलहयो.
कला-स्त्री-कला.
कलाव-पुं-समूह.
कलि-पुं-क्लेश.
कल्लाण-न-कल्याण.
कवाल-न-कपाल.
कवि-पुं-कवि.
कव्व-न-काव्य.
कसण-वि-काळो.
कह कहेवुं.
कह-अ-केम.
कहं-अ-केम.
कहा-स्त्री कथा.
कहिं-अ-क्यां.
काउअ-वि-[illegible].
काउस्सग्ग-पुं-कायोत्सर्ग.
कारण-न-कारण.
[illegible].
कासव-पुं-एक ऋषिनुं नाम.
[illegible].
किंचि-अ-कांइक.
किच्च-न-कृत्य.
[illegible].

कित्ति-स्त्री-कीर्ति.
किया-स्त्री-किया.
किर-अ-निश्चय.
किरिआ-स्त्री-किया.
किरिया-स्त्री-क्रिया.
किलिकिंचु-रमवुं.
किलिट्ठ-वि-क्लिष्ट.
किलीब-पुं-क्लीब, नपुंसक.
किस-वि-दुर्बळ.
किसरा-स्त्री-खीचडी.
किसाणु-पुं-अग्नि.
किसोरग-पुं-बच्चुं.
कीणास-पुं-यम.
कील-रमवुं.
कुऊहल-न-कुतूहल.
कुंडल-न-कुंडल.
कुंडल-न-कडी.
कुमार-पुं-कुमार.
कुक्कुड-पुं-कूकडो.
कुज्झ-क्रोध करवो.
कुढार-पु-कुठार.
कुण-करवुं.
कुप्प-कोप करवो.
कुमर-पुं-कुमार.
कुमारी-स्त्री-कुमारी.

कुलाभरण-न-कुलनुं आभूषण.
कुलिंगि-पुं-मिथ्यात्वी.
कुल्या-स्त्री-वोरीयो.
कूप-पुं-कूवो.
केउर-न-बाजुबंध.
कियत्-वि-केटलुं.
कीदृश-वि-केवुं.
केट-न-केडुं.
कैलास-पुं-कैलास पर्वत.
केलि-स्त्री-क्रीडा.
केसरि-पुं-सिंह.
केश-पुं-वाल.
केसर-पुं-केसर.
केका-स्त्री-केका (मोरनो शब्द)
कौतुक-न-विस्मय.
कौतूहल-न-कुतूहल.
कौतुहल-न-कुतूहल.
कोच-पुं-क्रौंच पक्षी.
कोटी-स्त्री-क्रोड, करोड.
कोप-पुं-क्रोध.
कुप्-कोपवुं.
कोलाहल-पुं-कोलाहल.
कौटिल्य-न-कुटिलता.
कौमुदी-स्त्री-चंद्रनी चांदनी.
कोश-पुं-कोश.

—४—

ख

खण्डन-न-तोडवुं कापवुं.
खंड्-तोडवुं.
खग-पुं-पक्षी.
खड्ग-पुं-तरवार.
खन्ति-स्त्री-क्षमा.
खन्-खनवुं.
खमासमण-पुं-साधु.
खल-पुं-दुष्ट.
खरट-वि-खडुं नाक वगर.
खलिअसील-वि-स्खलितशील.
खटिक-पुं-खाटकी.
खाद्-खावुं.
खाद्य-न-खीलो.
खार-पुं-खार.
खादिम-न-खादन.
खिल-न-बंजर, सदेर.
खिन्न-अ-उदासी.
खिद्-खेदवुं, दुःखवुं.
खिद्-खेदवुं.
खुर-न-खुर.
खुडिअ-वि-खंडित.
खुड्-खडखडवुं.
खुरा-[illegible].
खेल्-खेलवुं.

—

ग

गउरव-न-गौरव.
गंगा-स्त्री-गंगा.
गंती-स्त्री-शस्त्र, गाडुं.
गच्छ्-जवुं.
गज्ज्-गाजवुं.
गण्ठ्-गूंथवुं
गड्डा-स्त्री-खाडो.
गद्दह-पुं-गधेडो.
गब्भ-पुं-गर्भ.
गम्-जवुं.
गमण-न-जवुं.
गय-वि-(भू-कृ) गयेलुं.
गयण-न-आकाश.
गयदमण-वि-दांतवगरनो.
गरल-न-विष.
गरिह्-निंदवुं.
गरिहा-स्त्री-निंदा.
गरुवी-स्त्री-मोटी.
गलोई-स्त्री-गलो.
गवम्म-पुं-गोमटो.
गहवइ-पुं गृहपति.
गा-गावुं.
गामणि-वि-गामनो [illegible]
[illegible]
गाव-पुं-पत्थर.
गावाण-पुं-पत्थर.
गिज्झ्-लल्चावुं.
गिम्ह-पुं-ग्रीष्म ऋतु.
गिरा-स्त्री-वाणी.
गीअ-न-गीत.
गुंछ-पुं-गुच्छो.
गुंज्-हसवुं.
गुज्झ-न-गुह्य.
गुम्म्-मूंझावुं.
गुरु-वि-भारे, मोटु.
गुलल्-मारुं करवुं.
गेंदुअ-पु-दडो.
गेज्झ-न-ग्राह्य.
गेण्ह्-ग्रहण करवुं.
गोउल-न-गोकुल.
गोखीर-न-गायनुं दूध.
गोवा-पुं-गोवाळ.
गोवाल-पु-गोवाल.

— × —

घ

घंटिआ-स्त्री-झालर.
घड-वि-घमल.
[illegible]
[illegible]

घय-न-घी.
घर-न-घर.
घरिणी-स्त्री-स्त्री.
घुम्म्-ऊंघवुं.
घुसट्-घसवुं.
घुसिण-न-केसर.
घोट्-पीवुं.
घोडय-(ग) पुं-घोडो.
घोर-त्रि-भयंकर.
घेत्-लेवुं.

—x—

च

च-अ-अने.
च-अ-निश्चय.
[illegible]
चउ-त्रि-चार.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

चत्तर-न-चोक.
चड्-चडवुं
चन्दिमा-स्त्री-चंद्रिका.
चम्म-न-चामडुं.
[illegible]
चरण-पुं-पग.
चरण-न-चारित्र.
चल्-चालवुं.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

चेल-न-वस्त्र.
चोप्पड्-चोपडवुं.
चोर्-चोरवुं.

—×—

छ

छ-वि-छ.
छउम-न-कपट.
छंद-पुं-छंद.
छज्ज्-शोभवुं, छाजवुं.
छण-पुं-उत्सव.
छत्त-न-छत्र.
छप्पय-पुं-भमरो.
छम्मुह-पुं-यक्षनुं नाम.
छय-वि-तूटेल.
छल्ली-स्त्री-छाल.
छार-वि-खार.
छाल-पुं-बकरो.
छाली-स्त्री-बकरी.
छाव-पुं-बाळक.
छाही-स्त्री-छाया.
छिद्-कापवुं, छेदवु
छिद्द-न-छीद्र.
छिरा-स्त्री नाडी
छेत्त-न दूर
छुह् [illegible]
छुर-पुं-अस्तरो, छरो.
छुव्-स्पर्श करवो.
छुहा-स्त्री-भूख.
छुहा-स्त्री-अमृत, सुधा.

—×—

ज

ज-वि-जे.
जभड्-उतावळ करवी.
जइ-पुं-साधु.
जउ-न-लाख.
जंत-न-यंत्र.
जंतु-पुं-जीव.
जंबुद्दीव-पुं-जम्बूद्वीप.
जँउणा-स्त्री-यमुना नदी.
जक्ख-पुं-यक्ष.
जग-न-जगत्.
जग्ग्-जागवुं.
जडिअ-वि-संबद्ध.
जडिल-वि-जटावाळो.
जड-वि-(मूर्ख) छोटेल.
जठर-न-पेट.
जणय-पुं-पिता.
जत्त-पुं यत्न.
जम पु यम
जम्म् जन्म [illegible]

जयउर-न-नगरनुं नाम, जयपुर.
जयणा-स्त्री-यतना.
जर्-जीर्ण थवुं.
जरा-स्त्री-घडपण.
जल-न-पाणी.
जलण-पुं-अग्नि.
जलहर-पुं-वरसाद.
जलहि-पुं-समुद्र.
जव-पुं-यव.
जस-पुं-यश.
जह-अ-जेम.
जाण-न-वाहन.
जहा-अ-जेम.
जहिं-अ-ज्यां.
जहिट्ठिल-पुं-युधिष्ठिर.
जहुट्ठिल-पुं-युधिष्ठिर.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

जारिच्छ-वि-जेवो.
जिट्ठ-वि-मोटुं.
जिण्-जीतवुं.
जिण-पुं-जिन.
जिणंद-पुं-जिनेन्द्र.
जिणवरवसह-पुं-जिनोमां उत्तम.
जिणहर-न-जिनमन्दिर.
जिण्ण-वि-जीर्ण
जिण्हु-पुं-जीतनार.
जिब्भा-स्त्री-जिह्वा.
जिव्-जीववुं.
जीआ-स्त्री-दोरी.
जीव्-जीववुं.
जीव-पुं-जीव.
[illegible]
जीविअ-न-जीवित.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

जूह-न-यूथ, जथ्थो.
जेत्तिअ-वि-जेटलुं.
जेम्-जमवुं.
जोअण-न-योजन, चार गाउ.
जोइसवासि-ज्योतिष्कदेव.
(सूर्यादि)
जोगि-योगी.
जोव्वण-न-यौवन.
ज्झोसिअ-वि-(भू-कृ) फॅकेल.

—×—

झ

झंख्-नीसासो नांखवो.
झर्-टपकवुं.
झवेर-पुं-विशेषनाम.
झा-ध्यान करवुं.
झि-क्षीण थवुं.
झुणि पुं-ध्वनि, शब्द.

—×—

ठ

ठंभ-पुं-स्तम्भ.
ठड्ढ-वि-(भू कृ) स्तब्ध.
ठा-रहेवुं.
ठाण-न-स्थान, ठेकाणु

—×—

ड

डड पु-दड, लाकडी.
डंभ पुं-कपट.
डक्क-वि-(भू-कृ) डसेल.
डर्-बीवुं, भय पामवो.
डस्-डसवुं.
डसण-पुं-दांत.
डह्-बळवुं.
डाह-पुं-दाह, बळवुं.
डिंभ-पुं-बालक.
डोंब-पुं-चांडाळ.
डोला-स्त्री-हिंडोळो.
डोहल-पुं-दोहद, मनोरथ.

—×—

ढ

ढंढोल्-गवेषणा करवी.
ढंम्-वर्तवुं.
ढक्क्-ढांकवुं.
ढुंदुल्ल्-गोतवुं.

—×—

ण

णमो-अ-नमस्कार करवो.
णर-पु-पुरुष.
णवर अ केवल.
णाण न ज्ञान
ण+गच्छ् निकळवु.
णिह्रम् उल्सवु

निरद-जुडुं थवुं.
निरद-दुःख कहेवुं.
निरद-नाश थवो.
निरा-भक खावो.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

—x—

न

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

नग-न-नाग.
ननदा-स्त्री छोटी.
नतु-स्त्री-शरीर.
नत-न-नरव.
नत-न-नम.
नथ-अ-न्यां.
नलिक-त्रि-नेटलुं.
नम-पुं-नमरी.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ताइ-मारवुं.
ति-अ-ए प्रमाणे.
ति-वि-त्रण.
तिअस-पुं-देव.
तिअसगणवइ-पुं-इंद्र.
तिक्ख-वि-तीखुं.
तितउ-पुं-चाळणी.
तित्तिर-पुं-तेतर.
तित्थ न-तीर्थ.
तिमिर-न-अंधकार.
तिसला-स्त्री श्रीवीरनी माता.
तिसा-स्त्री-तृषा.
तिहुअण-पुं-त्रिभुवन, विशेषनाम.
तुम्ह-त्रि-तमे.
तुम्हारिच्छ-वि-तमारा जेवु.
तुम्हेच्चय-वि-तमारुं.
तुरंगम-पुं-घोडो.
तुलसी-स्त्री-तुळसी.
तुसखंडण-न-फोफां खांडवा.
तुसार-पुं-बरफ.
तूर-न-वाजुं.
तूस-वि-तुष्ट थवुं.
तूह-न-तीर्थ.
तेअ-न-तेज.
तेअव-दीपवु.
तेरह-वि-तेर, संख्या.
तोड्-तोडवुं.
तोणीर-न-भाथुं.
तोण्ड-मुख.
तोल्-तोळवुं.

—x—

थ

थंभ-पुं-थांभलो.
थक्क्-नीचे जवुं.
थण-पुं-स्तन.
थरहरिअ वि-कम्पेलुं.
थव-पुं-स्तव, स्तवन.
थाणुं-पुं-महादेव.
थाम-न-बल.
थावर-पुं-स्थावर.
थिप्प-तृप्त थवुं.
थी-स्त्री-स्त्री.
थीण-वि-थीणुं.
थुइ-स्त्री-स्तुति.
थुण्-स्तुति करवी.
थुल्ल-वि-स्थूल.
थुवअ पु-स्तुति करनार
थू-अ-निंदावाचक.
थूण-पुं-चोर.
थेण-पु-चोर

थेर-वि-स्थविर, वृद्ध.
थोर-वि-नाहुं.

—×—

द

दइअ-न-दैवत.
दइच्च-पुं-दैत्य.
दइन्न-न-गरीबपणुं.
दइवज्ञ-वि-दैवज्ञ.
दंड-पुं-दंड, लाकडी.
दंत-पुं-दांत.
दंस-पुं-[illegible].
दंसण-न-दर्शन.
दक्खिण-पुं-डाह्यो.
दच्छ-वि-डाह्यो.
द[illegible]-वि-द[illegible] छे मन जेनुं.
दया-स्त्री दया.
दयालु-पुं-दयालु.
दरि[illegible]-वि-[illegible].
द[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-वि-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].

दा-देवुं.
दाउ-पुं-देनार.
दाढा-स्त्री-दाढ.
दाण-न-दान.
दाणव-पुं-दैत्य.
दायग-वि-देनार.
दाया-पुं-देनार.
दायार-पुं-देनार.
दार-पुं-स्त्री.
दारिद्द-न-आळस.
दारु-न-लाकडुं.
दास-पुं-नोकर.
दासत्तण-न-दासपणुं.
दाह-पुं-दाह, बळवुं.
दाहिण-पुं-डाबो.
दिअर-पुं-दियर.
दिअह-पुं-दिवस.
दिअ[illegible]-न-दिवस.
दिक्खा-स्त्री-दीक्षा.
[illegible]-न-[illegible].
दिन-पु दिवस
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

दिवह-पुं-दिवस.
दिवायर-पुं-सूर्य.
दिहि-स्त्री-धृति, धैर्य.
दीण-वि-क्षीण.
दीव-पुं-बेट.
दीह-वि-लांबुं.
दीहर-वि-लांबुं.
दुं-वि-बे.
दुअल-न-वस्त्र.
दुआद-पुं-ब्राह्मण.
दुइअ-वि-बीजो.
दुऊल-न-वस्त्र.
दुंदुहि-पुं-दुंदुभि, दिव्य वाजुं.
दुक्कड-न-पाप, दुष्कृत.
दुक्ख-न-दुःख.
दुक्खक्खय-पुं-दुःखनो क्षय.
दुगुल-न-वस्त्र.
दुगुंछ-घृणा करवी.
दुट्ठ-वि-दुष्ट.
दुम-पुं-झाड.
दुरायार-पुं-दुराचार.
दुरिअ-न-पाप.
दुवार-न-बारणुं.
दुवालसंग-न-द्वादशांग.
दुस्साउण-न-अपशुकन.
दुह-दोहु
दुह-न-दुःख.
दुहाव्-दुभाववुं.
दुहिअ-वि-दुःखित.
दुहिआ-स्त्री-दीकरी.
देक्ख्-देखवुं.
देव-पुं-देव.
देवत्तण-न-देवपणुं.
देवसिअ-वि-दिवस संबंधी.
दोगच्च-न-दुर्गतिपणुं.
दोवयण-न-द्विवचन.
दोहल-पुं-मनोरथ.
द्रह-पुं-कुंड.

—×—

ध

धअ-पुं-ध्वज.
धंत-न-ध्वांत, अंधकार.
धण-न-धन, पैसो.
धणवइ-पुं-धनपति, शेठ.
धणु-न-धनुष्य.
धणुह-न-धनुष्य.
धन्न-न-धान्य.
धम्म-पुं-धर्म.
धम्मसारहि-पुं-धर्मसारथि.
धर्-धारण करवुं.
धरणिधरवइ-पुं-चक्रवर्ती, मेरु.

धरा-स्त्री-पृथ्वी.
धा-दोडवुं.
धव-स्त्री-भार्या.
धागडधिं-वि-वागयो इत्यादि.
धिट्ट-वि-धृष्ट.
धीर-वि-धीरजवान.
धुण-धुणवुं, धूणवुं.
धुरा-स्त्री-धोंसरी.
धूलि-स्त्री-धूळ.
धेनु-स्त्री-गाय.

—४—

न

न-अ निषेध, नहि.
नई-स्त्री-नदी.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

नगरी-स्त्री-नगरी.
नर-पुं-पुरुष.
नरक-पुं-नरक.
नरवर-पुं-राजा.
नरिंद-पुं-राजा.
नलिनी-स्त्री-कमलिनी.
नव-नवुं.
नव-वि-नव.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

निभाणबंधण-न-निभाणुं बांधवुं.
निद्-निंदवुं.
निंब-पुं-लींबडो.
निग्गह-पुं-निग्रह.
निचं-अ-हमेशां.
निच्चल-पुं-निश्चल.
निच्छूढ-वि-फेंकेल.
नि+ज्झा-जोवुं.
निण्ण वि-नीचुं.
निण्णय-पुं-निर्णय
निण्णया-स्त्री-नदी.
निद्दलिअ-वि-खंडित.
नि+द्दा-निद्रा करवी.
निद्दा-स्त्री-निद्रा.
नि+प्पत्-निपजवु.
निप्पिह-वि-निस्पृह.
निप्फाव-पुं-वाल.
निमित्तमित्त-वि-निमित्तमात्र.
नि+मिल्ल्-मीं चवुं.
निम्मव्-करवुं.
निम्मिअ-वि-करेलु.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

नि+यद्ट्-निवर्तवुं.
नि+वड्-पडवुं.
नि+व्वल्-निपजवुं.
निलुंछण-न-निर्लांछन.
निसंस-पुं-क्रूर.
निसा-स्त्री-रात.
निसिअ-वि-तीक्ष्ण.
निसिअर-पुं-चंद्र.
निसुढ्ढ-वि-नीचे पाडेल.
नि+हर्-बहार काढवुं.
निहाण-न-भंडार.
निहि-पुं-समुद्र.
निहस-पुं-कसोटी.
नीसास-पुं-निश्वास.
नेअ-वि ज्ञेय.
नेउर-न-झांझर.
नेड-पुं-माळो.
नेम-वि-अडधुं.
नेरइअ-पुं-नारकीनो जीव.
नेवथ्य-न-नेपथ्य.
नेह पुं-स्नेह.

—×—

प

प+[illegible]
[illegible]

पञ्चरङ्ग-गोडुं.
पट्टा-स्त्री-प्रतिष्ठा.
पद्मा-स्त्री-प्रतिमा.
पंच-पुं-दीवो.
पद्धति-स्त्री-प्रवृत्ति.
पतन-न-[illegible].
पर-वि-परा संबंधि.
पर-वि-परुं.
[illegible]-न-[illegible].
पर्-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible] करवुं.
[illegible]-वि-[illegible].
[illegible]-वि-[illegible].
[illegible]-स्त्री-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

पट्-पटवुं.
पट-पुं-पट, वस्त्र.
पट्कुला-स्त्री-पटवो.
पटह-पुं-पडह, ढोल.
पताका-स्त्री-धजा.
पठि+अन्-पाठुं [illegible].
पटिकम्-[illegible].
प्रतिबिंब-पुं-मूर्ति.
प्रतिमा-स्त्री-प्रतिमा.
[illegible]-स्त्री-[illegible].
[illegible] थवुं.
[illegible] थवुं.
[illegible]-वि-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-न-[illegible].
[illegible]-वि-[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

पम्ह-न-पांपण.
पम्हुट्ठ-वि-नाशेल
प+मज्जू-साफ करवुं.
पमया-स्त्री-स्त्री.
पमाय-पुं-प्रमाद.
पयर-पुं-समूह.
पयल्ल्-शिथिल थवुं.
पया-स्त्री-प्रजा.
पयाव्इ-पुं-ब्रह्मा.
प+याम्-प्रकाशवुं.
पर-वि बीजुं.
परक्क-वि-पारकुं.
परूवयरण-न-परोपकार.
परक्कम-पुं-पराक्रम.
पराभव-पुं-पराजय.
परामरिस पुं-विचार.
परि+अड् भमवुं
परिणम् परिणमवुं.
परि+गह्-परिग्रह करवो
परिट्ठा स्त्री प्रतिष्ठा.
परि+नी परणवुं.
परिवस रहेवुं
परिवार पुं-परिवार
[illegible]
[illegible]

परी-फेंकवुं.
परोवयार-पुं-परोपकार.
पलाल-पु-पीपळो.
पलालपूल-पुं-घासनो पूळो.
प+लीव्-दीपवुं.
पलोअन्त-वि-जोतो.
पल्लाण-न-पलाण.
पल्लोट्ट-वि-फेंकेल.
पल्लोट्ट्-पाछा आववुं.
पल्हत्थ-वि-फेंकेल.
पवण-पुं-पवन.
पवासु-पुं-मुसाफर.
पवाह-पुं-प्रवाह.
प+विस्-प्रवेशवुं, पेसवुं.
पवेस-पुं-प्रवेश करवो.
प+सम्-प्रसंगवुं.
पसंसा स्त्री प्रशंसा.
प+सर फेलावुं.
पसर-पु फेलाव
पह-पु-मार्ग.
प+हर-मारवु
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

पुण-अ-फरीने.
पुण्ण-न-पुण्य.
पुत्तलिआ-स्त्री-पुतळी.
पुत्त-पुं-पुत्र.
पुत्थय-न-पुस्तक.
पुधं-अ-जूदुं.
पुप्फ-न-पुप्प, फूल.
पुप्फिआ-स्त्री-फइ.
पुर-न-नगर.
पुरा-अ-पहेलां.
पुरिम-वि-पूर्व.
पुरिस-पुं-पुरुप.
पुलोमी-स्त्री-इंद्राणी.
पुव्व-वि-पूर्व.
पुव्वुपण्ण-वि-पूर्वे थयेलुं.
पूअण-न-पूजा.
पूर्-पूरवुं.
पूस्-पुष्ट थवुं.
पूस-पुं-सूर्य.
पूसाण-पुं-सूर्य.
पेज्ज-वि-पीवा योग्य.
पोक्खर-न-तलाव.
पोग्गल-न-पुद्गल.
पोग्गलक्खेव-पुं-कांकरानुं फेंकवुं.
पोत्थय-न-पुस्तक.
पोप्फल-न-सोपारी.

—x—

फ

फंस्-अडकवुं.
फग्गुण-पुं-फाल्गुन, फागण मास.
फणस-पुं-फणस.
फरिस्-स्पर्श करवो.
फल्-फळवुं.
फल-न-फळ.
फलविवाअ-पुं-परिणाम.
फलिह-पुं-स्फटिक.
फास्-स्पर्श करवो.
फुट्ट्-स्फुट थवुं.
फुड-वि-स्फुट.

—x—

ब

बइल्ल-पुं-बळद.
बंध्-बांधवुं.
बंधु-पुं-भाइ.
बंभव्वय-न-ब्रह्मचर्य.
बज्झ-वि-बाह्य.
बप्पीह-पुं-चातक.
बम्ह-पुं ब्रह्मा.
बम्हचेर-न-ब्रह्मचर्य.
बम्हण-पु ब्राह्मण.

बम्हाण-पुं-ब्रह्मा.
बरिह-न-पीछुं.
बक्क-न-वक्कल.
बहिणी-स्त्री-बहेन.
बहिर-पुं-बहेरो.
बहेडअ-न-बहेडुं.
बाण-पुं-बाण.
बार-न-द्वार.
बालमंदिह-वि-बालजाननो.
बाहर-त्रि-बहार.
बाला-स्त्री-बालकी.
बाहा-स्त्री-हाथ.
बाहिं-अ-बहार.
बाहु-पुं-हाथ.
बाहुबलि-पुं-[illegible].
बिउण-वि-बमणुं.
बिंदु-पुं-बिंदु.
बिराली-स्त्री-बिलाडी.
बिहप्फइ-पुं-बृहस्पति.
बीअ-वि-बीजुं.
बीह्-बीवुं.
बुज्झ्-जाणवुं.
बुड्ड्-बूडवुं.
बुह-पुं-पंडित.
[illegible]
बुहप्फइ-पुं-बृहस्पति.
बोल्ल्-[illegible].
बोर-न-बोर.
बोरी-स्त्री-बोरडी.
बोल्ल्-बोलवुं.
बोलीण-वि-गयेलुं.
बोह-पुं-ज्ञान.
बोहि-न-सम्यक्त्व.

—×—

भ

भइरव-पुं-भैरव.
भक्ख्-भक्षण करवुं.
भग-पुं-ज्ञान.
भगवई-स्त्री-भगवती.
भगवंत-पुं-परमात्मा.
भज्जा-स्त्री-भार्या.
भञ्ज्-भांगवुं.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

भरहेसर-पुं-भरतेश्वर चक्रवर्ती.
भव-पुं-संसार.
भवनिव्वेअ-पुं-भवथी वैराग्य.
भवसायर-पुं-भवसमुद्र.
भविअ-वि-सुंदर.
भा-दीपवुं.
भाअ-पुं-भाग.
भाउ-पुं-भाइ.
भागि-वि-भागवाळो.
भाण-न-भाणुं, भाजन.
भाणु-पुं-सूर्य.
भाणु-पुं-किरण.
भामिणी-स्त्री-स्त्री.
भायर-पुं-भाइ.
भाया-पुं-भाइ.
भार-पुं-भार.
भारवह-पुं-मजूर.
भारह-न-भरतखंड.
भासण-न-भाषण.
भिउडी-स्त्री-भ्रकुटी.
भिंद्-भेदवुं.
भिच्च-पुं-नोकर.
भिस्-शोभवुं.
भीरु-वि-बीकण.
भुअगवइ-पुं-शेषनाग.
भुइ-स्त्री-नोकरी.
भुक्क्-भसवुं.
भुवण-न-जगत्.
भूअ वि-थयेलुं.
भूमि-स्त्री-पृथ्वी.
भूसण-न-घरेणुं.
भोअण-न-भोजन.

—×—

म

मइ-स्त्री-बुद्धि.
मउ-वि-नरम.
मउण-न-मौन.
मउलि-पुं-मुकुट.
मऊह-पुं-किरण.
मंगल-न-मंगल.
मंगलविजय-पुं-विशेषनाम.
मंजर-पुं-बिलाडो.
मंडुक्क-पुं-देडको.
मंतु-पुं-अपराध.
मंथण-पुं-रवैयो.
मंस-न-मांस.
मंसल-वि-पुष्ट.
मग्ग-पुं-मार्ग.
मग्गण-पुं-मागण, बाण.
मग्गसिर-पुं-मागशर मास.

[illegible]

मय-पुं-[illegible].
मय-वि-[illegible].
मयंदन-न-[illegible] [illegible].
मरंद-पुं-मकरंद.
[illegible]-पुं-[illegible].
मर्यादविनय-पुं-विनेय [illegible].

[illegible]

माउक्क-न-कोमळता.
माउसिआ-स्त्री-माशी.
माण-पुं-अहंकार.
माणस-न-मन.
मामी-स्त्री-मामी.
मायंद-पुं-आंबो.
माया-स्त्री-कपट.
माला-स्त्री-माळा.
मास-पुं-महीनो.
मास-न-मांस.
माह-पुं-माघ मास.
मिच्छा-अ-खोटुं.
मित्त-न-मित्र.
मित्ती-स्त्री-मैत्री.
मिला-करमावुं.
मिलिच्छ-पुं-म्लेच्छ.
मुइंग-पुं-मृदंग.
मुक्क-वि-मुक्त.
मुक्ख-पुं-मोक्ष.
मुक्ख-पुं-मूर्ख.
मुज्झ-मूंझावुं.
मुणाल-पुं-कमलना नाळनो तंतु.
मुणि-पुं-मुनि.
मुणिवइ-पुं-मुनिराज.
मुत्त-वि-मुक्त.
मुत्ताहल-न-मुक्ताफल.
मुद्ध-न-माथुं.
मुद्धाण-न-माथुं.
मुर्-हास्यथी विकसवुं.
मुरुक्ख-पुं-मूर्ख.
मुसा-अ-जूठुं.
मुसावाय-पुं-जूठुं बोलवुं.
मुसुमुर्-छेदवुं.
मुह-न-मुख.
मूसअ-पुं-उंदर.
मूसा-अ-जूठुं,
मूसावाय-पुं-जूठुं बोलवुं.
मेइणी-स्त्री-पृथ्वी.
मेरा-स्त्री-मर्यादा.
मेल-पुं-मेळो.
मेल्ल्-मेळववुं.
मेलव्-मेळववुं.
मेह-पुं-वरसाद.
मेहुण-न-मैथुन.
मोंड-पुं-मुण्ड.
मोग्गर-पुं-मुद्गर.
मोत्था-स्त्री-मोथ.
मोर-पुं-मोर.
मोरउल्ला-अ-व्यर्थ.
मोल-न-किंमत,

मोमा-अ-जुट्ठुं.
मोमावाय-पुं-जुट्ठुं बोलवुं.

—×—

र

रंध-न-काणुं.
रक्ष्-पाळवुं.
रक्षण-न-पाळवुं.
रज्ज-न-राज्य.
रज्जु-न-दोरी.
रात्री-स्त्री-रात्री.
रम्-रमतुं करवुं.
रमण-पुं-पति.
रमणी-स्त्री-स्त्री.
रमा-स्त्री-स्त्री.
रम्य-वि-सुंदर.
रदन-न-[illegible].
रयणी-स्त्री-रात्री.
[illegible]-न-[illegible].
रवि-पुं-सूर्य.
[illegible] पुं-[illegible].
[illegible]-पुं-[illegible].
[illegible]-वि-[illegible].
[illegible] वि-[illegible].
[illegible]-न-[illegible].
[illegible]-न-[illegible].

राणी-स्त्री-राणी.
राया-पुं-राजा.
रायाण-पुं-राजा.
रट्ठ पुं-रट्ठ.
रि-अ-प्रवेश करवो.
रिक्थ-न-[illegible].
रिद्धि-स्त्री-धन.
रिपु-पुं-शत्रु.
रिसि-पुं-ऋषि.
रुग्ण-वि-[illegible].
रुद्-रोवुं.
रुध्-रोकवुं.
रुक्ख-पुं-[illegible].
[illegible]-न-[illegible].
[illegible]-न-[illegible].
[illegible]-स्त्री-[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].
[illegible].

—×—

ल

[illegible].
[illegible].
[illegible].

माउक्क-न-कोमळता.
माउसिआ-स्त्री-मासी.
माण-पुं-अहंकार.
माणस-न-मन.
मामी-स्त्री-मामी.
मायंद-पुं-आंबो.
माया-स्त्री-कपट.
माला-स्त्री-माळा.
मास-पुं-महीनो.
मास-न-मांस.
माह-पुं-माघ मास.
मिच्छा-अ-खोटुं.
मित्त-न-मित्र.
मित्ती-स्त्री-मैत्री.
मिला-करमावुं.
मिलिच्छ-पुं-म्लेच्छ.
मुइंग-पुं-मृदंग.
मुक्क-वि-मुक्त.
मुक्ख-पुं-मोक्ष.
मुक्ख-पुं-मूर्ख.
मुज्झ्-मूंझावुं.
मुणाल-पुं-कमलना नाळनो तंतु.
मुणि-पुं-मुनि.
मुणिवइ-पुं-मुनिराज.
मुत्त-वि-मुक्त.
मुत्ताहल-न-मुक्ताफल.
मुद्द-न-मापुं.
मुद्दाण-न-मापुं.
मुर्-हासथी विकसवुं.
मुरुक्ख-पुं-मूर्ख.
मुसा-अ-जूठुं.
मुसावाय-पुं-जूठु बोलवुं.
मुसुमुर्-छेदवुं.
मुह-न-मुख.
मूसअ-पुं-उंदर.
मूसा-अ-जूठुं,
मूसावाय-पुं-जूठुं बोलवुं.
मेइणी-स्त्री-पृथ्वी.
मेरा-स्त्री-मर्यादा.
मेल-पुं-मेळो.
मेल्ल्-मेळववुं.
मेलव्-मेळववुं.
मेह-पु-वरसाद.
मेहुण-न-मैथुन.
मोंड-पुं-मुण्ड.
मोग्गर-पुं-मुद्गर.
मोत्था-स्त्री मोथ.
मोर-पुं-मोर.
मोरउल्ला-अ-व्यर्थ.
मोल्ल-न-किंमत.

मोमा-अ-चूटं.

मोमावाय-वृं-चूटं बोलवं.

—×—

र

रंध-न-कापुं.

राम-पाळवुं.

रुमाल न-पाळवुं.

रळ-न-गाळ.

रत्न-न-दोरी.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

गगी-ग्गी-गगी.

गगा-वृं-गगा.

गगाग वु-गगा.

गदु पु गदु.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

—×—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

माउक्क-न-कोमळता.
माउसिआ-स्त्री-माशी.
माण-पुं-अहंकार.
माणस-न-मन.
मामी-स्त्री-मामी.
मायंद-पुं-आंबो.
माया-स्त्री-कपट.
माला-स्त्री-माळा.
मास-पुं-महीनो.
मास-न-मांस.
माह-पुं-माघ मास.
मिच्छा-अ-खोटुं.
मित्त-न-मित्र.
मित्ती-स्त्री-मैत्री.
मिला-करमावुं.
मिलिच्छ-पुं-म्लेच्छ.
मुइंग-पुं-मृदंग.
मुक्क-वि-मुक्त.
मुक्ख-पुं-मोक्ष.
मुक्ख-पुं-मूर्ख.
मुज्झ्-मूंझावुं.
मुणाल-पुं-कमळना नाळनो तंतु.
मुणि-पुं-मुनि.
मुणिवइ-पुं-मुनिराज.
मुत्त-वि-मुक्त.
मुत्ताहल-न-मुक्ताफल.
मुद्द-न-मायुं.
मुद्दाण-न-मायुं.
मुर्-हासथी विकसवुं.
मुरुक्ख-पुं-मूर्ख.
मुसा-अ-जूठुं.
मुसावाय-पुं-जूठुं बोलवुं.
मुसुमुर्-छेदवुं.
मुह-न-मुख.
मूसअ-पुं-उंदर.
मूसा-अ-जूठुं,
मूसावाय-पुं-जूठुं बोलवुं.
मेइणी-स्त्री-पृथ्वी.
मेरा-स्त्री-मर्यादा.
मेल-पुं-मेळो.
मेल्ल्-मेळववुं.
मेलव्-मेळववुं.
मेह-पुं-वरसाद.
मेहुण-न-मैथुन.
मोंड-पुं-मुण्ड.
मोग्गर-पुं-मुद्गर.
मोत्था-स्त्री मोथ.
मोर-पुं-मोर.
मोरउल्ला-अ-व्यर्थ.
मोल-न-किंमत.

ला-अ-जूठें.

लावाय-पुं-जूठें बोलणें.

—×—

र

[illegible]-न-काणें.

रक्ष्-पाळणें.

रक्षण-न-पाळणें.

रत्न-न-रत्न.

रज्जु-न-दोरी.

रात्री-स्त्री-रात्री.

रम्-रमणें, करणें.

रमण-पुं-पति.

रमणी-स्त्री-स्त्री.

रमा-स्त्री-स्त्री.

रम्य-वि-सुंदर.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

राणी-स्त्री-राणी.

राया-पुं-राजा.

रायाण-पुं-राजा.

राहू-पुं-राहू.

रिअ-[illegible] बरवें.

[illegible]

रिद्धि-स्त्री-धन.

रिपु-पुं-शत्रु.

रिसि-पुं-ऋषि.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

—×—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

विहग-न पंखो.
विव्यथा-स्त्री-वेदना.
विभाग-न-भागो.
वि+आवृ-व्यापवु.
विंछिअ पु वींछी.
वि+किण विक्रय करवो.
विगड-पु-हाथी.
विज-पुं-द्विज.
विजयसमवृत्ति-पु-विशेषनाम.
विज्ज-पु-वैद्य.
विज्जत्थि पु विद्यार्थी.
विज्जाहर-न-विद्याधर.
विज्जु-स्त्री-विजळी.
[illegible]
विजअ-पु विजय.
विडा-स्त्री-लज्जा.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

विबुह-पुं-देव.
विमाणवासि-पुं-वैमानिकदेव.
विम्हय पु-विस्मय.
विम्हर-पुं भूलवु.
विय आकुल थवुं.
वि+रम अटकवुं.
विरमण-न-अटकवु.
विरमाल् वासनोती.
विराहणा-स्त्री विराधना.
विलय-पु नाश.
विरुद्ध-वि-वर्तु.
विवणि-स्त्री-बजार.
विवरीयभासणा-स्त्री-खोटुं कहेवुं.
वि+वड्ढ-वधवु.
विवाह पुं विवाह.
विविह-वि विविध.
विसम वि विषम.
विसहर-पुं सर्प.
विसय पु भोग.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

बिंदु-पुं-बिंद.
बिहीन-वि-विहीन.
बीणा-स्त्री-वीणा.
बीर-पुं-वीर.
बीमार-मृत्यु.
बीरा-स्त्री-वीरा.
बिश्राम-पुं-विश्राम.
बुर-न-मयूर.
बृद्ध-वि-वृद्ध.
बुद्धि-स्त्री-बुद्धि.
बुतांत-पुं-समाचार.
बृन्दारक-पुं-देव.
बेत-पुं-वेत.
बेर-स्त्री-बोरें.
बेणु-पुं-बांसरी.
बैद्यक-न-वैद्यशास्त्र.
बैर-न-वैर.
बैराग्य-न-वैराग्य.
बैशेषिक-न-एकदर्शन.
बैठ-बसणें.
बैठ-बसणें.
बैठ-बसणें.
बैन्दु-वि-बुद्धि.
[illegible]

—— ——

म

म-पुं-मैं.
म-पुं-मूलगी.
मद-न-मद.
मदन-मदन.
मर्दनी-स्त्री-मर्दानी.
महत-न-महत्त्व.
मंद-शब्द.
मंदरी-स्त्री-मंदर.
मलिन-वि-मलिन.
मान-पुं-मान.
मान-पुं-मान.
मंदिर-पु-मंदिर.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

संदेह-पुं-शंका.
संदोह-पुं-समूह.
संपइ-अ-संप्रति.
सं+पज्ज्-थवुं.
संभाव्-संभावना करवी.
संभु-पुं-शिव.
सं+मिल्ल्-मळवुं.
संमुह-वि-सामुं.
सं+वड्ढ्-वधवुं.
संसार-पुं-संसार.
सक्क-पुं-इन्द्र.
सक्कार-पुं-संस्कार, सत्कार.
सग्ग-पुं-सर्ग.
सच्च-वि-सत्य.
सज्ज्-तैयार थवुं.
सज्झाय-पुं-स्वाध्याय.
सड्डा-स्त्री-सद्दा.
सड्ड-पुं-श्राद्ध, श्रावक.
सड्डा-स्त्री-श्रद्धा.
सढ-पुं-लुच्चो.
सणिअं-अ-धीमे.
सणिच्छर-पुं-शनैश्चर.
सण्णा-स्त्री-संज्ञा.
सण्ह-वि-सूक्ष्म.
सत्त-पुं-जीव.
सत्त-वि-सात.
सत्तरह-वि-सत्तर.
सत्ता-स्त्री-सत्ता.
सत्ति-स्त्री-शक्ति.
सत्तु-पुं-शत्रु.
सत्तुंजय-वि-शत्रुंजय.
सद्द-पुं-शब्द.
सद्दह्-श्रद्धा करवी.
सद्धा-स्त्री-श्रद्धा.
सन्नाम्-आदरवुं.
सप्प-पुं-सर्प.
सप्पि-न-घी.
सम-वि-सर्व.
समण-पुं-साधु.
समणु+जाण्-आज्ञा देवी.
समत्त-त्रि-समस्त.
समत्थिअ-वि-करेलुं.
समरंगण-न-रणक्षेत्र.
समर-न-युद्ध.
समव+सर्-आववुं.
समागय-वि-समागत, आवेलुं.
समा+चर्-आचरवुं.
समाण्-समाप्त करवुं.
समाव्-समाप्त करवुं.
समुद्द-पुं-समुद्र.

सम्मत्त-न-सुख.
सम्मद्दिट्ठि-पुं-सम्यग्दृष्टि.
सयंभु-पुं-शिव.
सयड-न-शकट, गाडुं.
सयण-पुं-स्वजन.
सयहुत्तं-अ-सोवार.
सया-अ-हमेशां.
सर-पुं-कामदेव.
सर-पुं-बाण.
सरअ-पुं-शरद् ऋतु.
सरयरवि-पुं-शरद्‌ऋतुनो सूर्य.
सरयससि-पुं-शरद्‌नो चन्द्र.
सरह-न-कमल.
सरस्सई-स्त्री-सरस्वती देवी.
[illegible]
सरीर-न-शरीर.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ससहर-पुं-चन्द्र.
ससा-स्त्री-बहेन.
ससि-पुं-चन्द्र.
सह-सांखवुं.
सह-सहन करवुं.
सह-अ-साथे.
सहस्सकर-पुं-सहस्रकर.
सहा-स्त्री-सभा.
सही-स्त्री-मित्र.
सहोअर-पुं-भाई.
साउ-त्रि-स्वादु.
साडी-स्त्री-साडी.
साण-पुं-कुतरो.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

संदेह-पुं-शंका.
संदोह-पुं-समूह.
संपइ-अ-संप्रति.
सं+पज्ज्-थवुं.
संभाव्-संभावना करवी.
संभु-पुं-शिव.
सं+मिल्ल्-मळवुं.
संमुह-वि-सामुं.
सं+वड्ढ्-वधवुं.
संसार-पुं-संसार.
सक्क-पुं-इन्द्र.
सक्कार-पुं-संस्कार, सत्कार.
सग्ग-पुं-सर्ग.
सच्च-वि-सत्य.
सज्ज्-तैयार थवुं.
सज्झाय-पुं-स्वाध्याय.
सडा-स्त्री-सटा.
सड्ढ-पुं-श्राद्ध, श्रावक.
सड्ढा-स्त्री-श्रद्धा.
सढ-पुं-लुच्चो.
सणिअं-अ-धीमे.
सणिच्छर-पुं-शनैश्चर.
सण्णा-स्त्री-संज्ञा.
सण्ह-वि-सूक्ष्म.
सत्त-पुं-जीव.
सत्त-वि-सात.
सत्तरह-वि-सत्तर.
सत्ता-स्त्री-सत्ता.
सत्ति-स्त्री-शक्ति.
सत्तु-पुं-शत्रु.
सत्तुंजय-वि-शत्रुंजय.
सद्द-पुं-शब्द.
सद्दह्-श्रद्धा करवी.
सद्धा-स्त्री-श्रद्धा.
सन्नाम्-आदरवुं.
सप्प-पुं-सर्प.
सप्पि-न-घी.
सम-वि-सर्व.
समण-पुं-साधु.
समणु+जाण्-आज्ञा देवी.
समत्त-वि-समस्त.
समस्थिअ-वि-करेलुं.
समरंगण-न-रणक्षेत्र.
समर-न-युद्ध.
समव+सर्-आववुं.
समागय-वि-समागत, आवेलुं.
समा+चर्-आचरवुं.
समाण्-समाप्त करवुं.
समाव्-समाप्त करवुं.
समुद्द-पुं-समुद्र.

सम्म-न-सुख.
सम्मदिट्ठि-पुं-सम्यग्दृष्टि.
सयंभु-पुं-शिव.
सयड-न-शकट, गाडुं.
सयण-पुं-स्वजन.
सयहुत्तं-अ-सोवार.
सया-अ-हमेशां.
सर-पुं-कामदेव.
सर-पुं-बाण.
सरअ-पुं-शरद् ऋतु.
सरयरवि-पुं-शरदऋतुनो सूर्य.
सरयससि-पुं-शरदनो चन्द्र.
सर[illegible]-न-कमल.
सरस्सई-स्त्री-सरस्वती देवी.
[illegible]
सरीर-न-शरीर.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ससहर-पुं-चन्द्र.
ससा-स्त्री-बहेन.
ससि-पुं-चन्द्र.
सह-शोभवुं.
सह-सहन करवुं.
सह-अ-साथे.
सहसागार-पुं-सहसाकार.
सहा-स्त्री-सभा.
सही-स्त्री-सखि.
सहोअर-पुं-भाई.
साउ-वि-स्वादु.
साडी-स्त्री-साडी.
साण-पुं-कुत्तो.
साणु-न-शिखर.
साम-वि-श्याम.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

सावअ-पुं-श्रावक.
सावगधम्म-पुं-श्रावकधर्म.
सास-पुं-श्वास.
सासू-स्त्री-सासू.
साह्-कहेवुं, साधवुं.
सिअ-वि-श्वेत, धोळुं.
सिआवाय-पुं-स्याद्वाद.
सिआल-पुं-शृगाल.
सिंग-न-शिखर, शींगडुं.
सिंगार-पुं-शृंगार.
सिंघ-पुं-सिंह.
सिंघासण-पुं-सिंहासन.
सिंच्-सिंचवुं.
सिंदूर-न-सिंदूर.
सिंधव-वि-सैंधव, सिन्धमां थयेल.
सिंधु-पुं-समुद्र.
सिंप्-सींचवुं.
सिक्ख्-शीखवुं.
सिक्खा-स्त्री-शिक्षा.
सिज्झ्-सिद्धथवुं.
सिणिद्ध-वि-स्निग्ध.
सिणेह-पुं-स्नेह.
सिद्धसेण-पुं-एक जैन महाकवि.
सिद्धि-स्त्री-सिद्धि.
सिन्न-न-सैन्य.
सिप्पि-पुं-कारीगर.
सिम-वि-सर्व.
सिमिण-पुं-स्वप्न.
सिर्-बनाववुं.
सिरीस-न-शिरीष.
सिर-न-माथुं.
सिरी-स्त्री-श्री, लक्ष्मी.
सिरीकंता-स्त्री-नाम, (श्रीकांता)
सिलिम्ह-पुं-श्लेष्म.
सिलेस्-चोंटवुं.
सिलोग-पुं-श्लोक.
सिव-न-कल्याण.
सिवा-स्त्री-पार्वती.
सिविण-पुं-स्वप्न.
सिव्व्-सीववुं.
सिह्-स्पृहा करवी.
सिहरि-पुं-पहाड.
सिहा-स्त्री-शिखा.
सिहि-पुं-अग्नि.
सिहु-न-दारु.
सीभर-न-जलबिन्दु.
सीलड्ढ-वि-शीलयुक्त.
सीस-पुं-शिष्य.
सीह-पुं-सिंह.
सीहर-न-जलबिन्दु.

सुभ-न-सिद्धांत.
सुइ-वि-पवित्र.
सुई-स्त्री-सोय.
सुंदर-न-सौन्दर्य.
सुकम्म-पुं-सारां कर्म वाळो.
सुकम्मान-पुं-सारां कर्म वाळो.
सुगइ-स्त्री-सुगति.
सुहृद-अ-सारी रीते.
सुग-संभारवुं.
सुद-वि-शुद्ध.
सुरत-स्त्री-[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

सुय-सुत नवुं.
सुवहिअ-वि-[illegible]
सुत्तग-न-[illegible]
सुविहि-पुं-नवमा जिननुं नाम.
सुर-न-स्वर.
सुह-वि-शुभ.
सुहि-वि-सुखी.
सुहिअ-वि-सुखी.
सूहव-वि-[illegible]
सुंक-पुं-[illegible]
सुप-[illegible]
सेय-पुं-परसेवो.
सेय-वि-[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ह

हंस पुं हंस.
हठात्-निश्चेनुं.
हन-हणवुं.
हण-मांभळवुं
हणुमन पुं-हनूमान.
हस्त-पुं हाथ.
हस्तिन्-पुं हाथी.
हय-पुं घोडो.
हर-महादेव.
हरगोविंद पुं विशेष नाम
हरडै स्त्री-हरडे.
हरि-पुं चोर.
हरिश्चंद्र पुं-हरिश्चन्द्र.
हरिताल पुं हडताल.
हरिणी स्त्री-हरणी.
हसि-हसवुं.
हल्दी स्त्री-हळदर.
हलुअ-वि-हळवुं
हा-तजवुं.
हार-पु हार.
हिंगुल-न-हिंगळो.
हिअ-न-हित.
हिट्ठ-वि हृष्ट.
हिम-न-बरफ.
हिरी स्त्री-लज्जा.
हीर-पुं शंकर.
हीसमण-न-घोडानुं हणहणवुं.
हुण होमवुं.
हुअ-थवुं.
हेट्ठ-ति नीचे
हो-थवुं.

ह

हंस-पुं हंस.

हक्क-निषेधवुं.

हण-हणवुं.

हण-सांभळवुं

हणुमंत-पुं-हनूमान्.

हत्थ-पुं-हाथ.

हत्थि-पुं-हाथी.

हय-पु-घोडो.

हर-महादेव.

हरगोविंद-पुं विशेष नाम.

हरडई-स्त्री-हरडे.

हरि-पुं चोर.

हरिअंद पुं-हरिश्चन्द्र.

हरिआल पुं हडताल.

हरिणी स्त्री-हरणी.

हरिस्-हरखवुं.

हलद्दी-स्त्री-हळदर.

हलुअ-वि-हळवुं

हा-तजवुं.

हार-पु-हार.

हिंगुल-न-हिंगळो.

हिअ-न-हित.

हिट्ठ-वि हृष्ट.

हिम-न-बरफ.

हिरी-स्त्री-लज्जा.

हीर-पुं-शंकर.

हीसमण-न-घोडानुं हणहणवुं.

हुण-होमवुं.

हुव-थवुं.

हेट्ठ-वि नीचे

हो-थवुं.

ह

हंस-पुं हंस.
हक्क-निषेधवुं.
हण-हणवुं.
हण्-साभळवुं
हणुमंत-पुं-हनूमान्.
हत्थ-पुं-हाथ.
हत्थि-पुं-हाथी.
हय-पुं-घोडो.
हर-महादेव.
हरगोविंद-पुं विशेष नाम.
हरडई-स्त्री-हरडे.
हरि-पुं-मोर.
हरिअंद पुं-हरिश्चन्द्र.
हरिआल पुं हडताल.
हरिणी-स्त्री-हरणी.
हरिस्-हरखवुं.
हलद्दी स्त्री-हळदर.
हलुअ-वि-हलवुं
हा-तजवुं.
हार-पु-हार.
हिंगुल-न-हिंगळो.
हिअ-न-हित.
हिट्ठ-वि हृष्ट.
हिम-न-बरफ.
हिरी-स्त्री-लज्जा.
हीर-पुं-शंकर.
हीसमण-न-घोडानुं हणहणवुं.
हुण-होमवुं.
हुव-थवुं.
हेट्ठ-वि नीचे
हो-थवुं.

श्रीविजयधर्मसूरिगुरुभ्यो नमः ।

॥ अर्हम् ॥

प्राकृत मार्गोपदेशिका.

कर्ता—

वलानिवासी—

पंडित, बहेचरदास जीवराज.

प्रकाशक—

श्रीयशोविजय जैनग्रंथमालाना व्यवस्थापकमंडळ तरफथी

शेठ प्रेमचंद रतनजी

तथा

शेठ चंदुलाल पूनमचंद.

भावनगर.

वीर सं. २४४६ द्वितीयावृत्ति. स. १९१९

५०० प्रत.

किंमत रु. १–४–०.

વડોદરા–નવાપુરામાં, શ્રી લુહાણામિત્ર સ્ટીમ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં,
વિઠ્ઠલભાઈ આશારામ ઠક્કરે પ્રકાશક માટે છાપી પ્રસિદ્ધ
કર્યું. તા. ૨૧–૭–૧૯૧૯.

निवेदन ।

प्राकृत भाषाना वधता जता अभ्यासनुं आ साक्षात् प्रमाण छे के–आ मार्गोपदेशिकानी अमारे बीजी आवृत्ति बहार पाडवानी जरुर पडीछे. आशा छे के–आवीज रीते आ मधुर अने मूळ भाषाना अभ्यासनो विकास उत्तरोत्तर वधारे ने वधारे थतो रहेशे. दिलगीर छीए के कागळोना हद्दपार वधेला भावोना समयमांज अमारे आ आवृत्ति छपाववी पडेली होवाथी आ वखते किंमतमां न छूटके थोडो वधारो करवो पड्यो छे.

यशोविजय जैनग्रंथमाळा ऑफिस
हेरीसरोड–भावनगर.
ता. १२–७–१९.

प्रकाशक.

अने वर्त्तमान कृदन्तमां आवता दरेक प्रत्ययोनी पूर्वना विक-रणना 'अ' नो 'ए' विकल्पे थायछे. जेमके बोलेइ, बोलइ.

५ धातुओ पछी आवेला वर्त्तमानकाळ, भविष्यकाळ, आज्ञार्थ तथा विध्यर्थना तमाम प्रत्ययोने ठेकाणे 'ज्ज' अने 'ज्जा' एवा बे आदेशो विकल्पे थायछे. जेमके-बोलेज्ज, बोलेज्जा, बोलइ.

६. 'ज्ज' अने 'ज्जा' नो पूर्वना 'अ' नो 'ए' नित्य थाय छे-

'बोल्ल्' धातुना त्रणे पुरुषनां एकवचननां रूपो-

१ पु० बोलेमि, बोलामि, बोलेज्ज, बोलेज्जा, बोलमि.
२ पु० बोलेसि, बोलसि, बोलेसे, बोलसे, बोलेज्ज, बोलेज्जा.
३ पु० बोलेइ, बोलइ, बोलेए, बोलए, बोलेज्ज, बोलेज्जा.

वाक्यो-

जाणेमि ।	देक्खेमि ।	चयसे ।
बीहसि ।	जेमेसि ।	हणमि ।
नवेमि ।	पडसि ।	चलइ ।
सोहेज्ज ।	देक्खेइ ।	डहामि ।
तोडेइ ।	छज्जई ।	पुच्छेज्जा ।
छज्जामि ।	जेमामि ।	गरिहामि ।
जिअसे ।	पडइ ।	जीवसि ।

धातु-

जिव्, जीव्—जीववुं.	चल्—चालवुं.
चय्—छोडवु.	डह्—बाळवुं.
नव्—नमवुं.	*अस्—थवु.

* भूतकाळना प्रत्ययोने छोडीने दरेक काळना प्रत्ययोनी साथे अस् धातुनु 'अत्थि' रूप थायछे, पण 'सि' प्रत्यय साथे 'अस्' नु रूप 'सि' ज थायछे, तथा 'मि' प्रत्यय साथे 'अस्' नु रूप 'म्हि' विकल्पे थायछे, तेमज बहुवचनना 'मो' अने 'म' प्रत्ययनी साथे 'अस्' नु रूप 'म्हो' तथा 'म्ह' विकल्पे थायछे.

धातु-

गच्छ्-जवुं.	नच्च्-नाचवुं.
नस्स्-नाश थवो.	बुज्झ्-जाणवुं.
सिज्झ्-सिद्ध थवुं.	पूस्-पोषण करवुं.
गेण्ह्-ग्रहण करवुं, लेवुं.	वेढ्-वींटवुं.
मुज्झ्-मुझावुं, घेला थवुं.	फास्-स्पर्श करवो, अडकवुं.
जुज्झ्-लडवुं.	वन्द्-नमन करवुं.

वाक्यो-

नथिरे ।	नथिमो ।	नस्सामो ।
पूसिम ।	वेढन्ते ।	सोहिरे ।
बीहामो ।	जाणाम ।	जुज्झिमो ।
थविन्था ।	वे पुच्छिमो ।	नमिमो ।
मथेह ।	मुज्झित्था ।	दो बोहामो ।
गेण्हेह ।	गच्छन्ति ।	सिज्झेज्ज ।
डहेज्जा ।	मुज्झेज्जा ।	मीवेज्ज ।

---

१ प्रथम पुरुष ना बहुवचनना प्रत्ययो पर रहेतां पूर्वना 'अ' नो 'आ' तथा 'इ' विकल्पे थाय छे जेमके मथामो, मथिमो, मथमो.

२ ज्यारे स्वर पर होय त्यारे पूर्वनो स्वर लोपाय छे. मथ+इरे= मथिरे. आ नियम अमुक स्थलेज वपराय छे. माटे वापरनारे प्रयोग उपर ध्यान आपवुं

पाठ ६ जो.

धातु–

स्मृ–याद करवुं.
सिव्–सीववुं.
युध्–युद्ध करवुं.
स्तु–स्तुति करवी.
जप्–जपवुं.
हृष्–हर्ष करवुं.
कुप्–क्रोध करवो.

कृष्–खेंचवुं, खेडवुं.
नम्–नमवुं.
याच्–मागवुं.
छिद्–छेदवुं, तोडवुं.
जीव्–जीववुं.
मत्त्–मद करवो, हर्ष करवो.

वाक्यो–

स्मरति ।	कुप्यन्ति ।	याचति ।
कृषति ।	नमन्ति ।	ते हृष्यन्ति ।
स्मरतो ।	जपाम ।	युध्यन्ति ।
वयम् ।	द्वे सिव्यन्ति ।	जीवन्ति ।
नमति ।	नमामः ।	कोपन्ते ।
छिन्दन्ति ।	सीव्यामि ।	जपति ।
भिन्दन्ति ।	ते नमन्ति ।	हृष्यन्ति ।

[अमे] सुंघीए छीए. | [तेओ] जपे छे.
[तेओ] युद्ध करे छे. | [तमे] हर्ष करो छो.
[अमे] सिवीए छीए. | [हुं] कापुं छुं.
[तेओ] स्तुति करे छे. | [ते] मागे छे.
[अमे] कोपीए छीए. | [हुं] घडुं छुं.
[अमे] नमीए छीए. | [अमे] जीवीए छीए.
[तेओ] स्मरण करे छे. | [तेओ] करे छे.